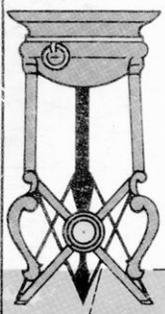

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΠΑΠΑΓΩΑΝΝΟΥ

ΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΟΥ

ΤΑΞΙΣ Ε'

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ "Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ,"

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

ΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΟΥ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ
ΤΗΣ Ε΄ ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Έγκριμένη υπό του Σοῦ Ὑπουργείου Παιδείας
διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 46121/19-4-62 ἀποφάσεώς του

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ "Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ,,
ΑΘΗΝΑΙ 1962

19604

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΘΝ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Διεύθυνσις Διδακτικῶν Βιβλίων

Ἀριθ. πρωτ. 102937

Ἐν Ἀθήναις τῇ 11-9-1962

Πρὸς

τοὺς κ.κ. Γ. Δ. Παπαϊωάννου - Χ. Θ. Μηχιώτην

Σταδίου 44α

Ἐνταῦθα

Γνωρίζομεν ὑμῖν ὅτι διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 46121/19-4-62 ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργείου ἐνεκρίθη τὸ βιβλίον σας ὑπὸ τίτλον «Ἀγωγή τοῦ Πολίτου» ὡς βοηθητικὸν τοῦ μαθηματος τῆς Ἀγωγῆς τοῦ Πολίτου διὰ τὰς Ε' καὶ ΣΤ' τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου. Παροκαλοῦμεν ὅθεν ὅπως προβῆτε εἰς τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ βιβλίου σας, ἀφοῦ συμμορφωθῆτε πρὸς τὴν τελευταίαν ἔκθεσιν τοῦ θεωρήσαντος τοῦτο Γεν. Ἐπιθεωρητοῦ Μέσης Ἐκπαίδευσως κ. Κ. Κούρνια, ὑποβάλητε δὲ ἡμῖν, μετὰ τὴν ἐκτύπωσιν, 5 ἀντίτυπα, προκειμένου νὰ συμπεριλάβωμεν τοῦτο εἰς τὴν ἐτήσιαν ἐγκύκλιον τῶν ἐγκεκριμένων βοηθητικῶν βιβλίων διὰ τὰς δύο ἀνωτέρας τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου.

Ἐντολῇ Ὑπουργοῦ

Ὁ

Διευθυντῆς

Χ. ΜΟΥΣΤΡΗΣ

Κοινοποιήσις

- 1) Δ/σιν Διδ. Βιβλίων
- 2) Α. Σ. Ε. Π.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΘΝ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Διεύθυνσις Διδακτικῶν Βιβλίων

Ἀριθ. πρωτ. 103016

Ἐν Ἀθήναις τῇ 12-9-1962

Πρὸς

τοὺς κ.κ. Γ. Δ. Παπαϊωάννου - Χ. Θ. Μηχιώτην

Σταδίου 44α

Ἐνταῦθα

Ἐπι ἡμετέρας ἀπὸ τῆς 24-4-62 ἀναφορᾶς, γνωρίζομεν ὑμῖν ὅτι τὸ ἐγκριθέν ἐπ' ὀνόματι ὑμῶν ἀμφοτέρων βιβλίων «Ἀγωγή τοῦ Πολίτου» διὰ τὰς Ε' καὶ ΣΤ' τάξεις τοῦ Δημ. Σχολείου, δύναται νὰ ἐκδοθῆ ἐπ' ὀνόματι ἑκατέρου ἐξ ὑμῶν ὑπὸ τοὺς ὄρους τῆς ὑπ' ἀριθ. 46121/14-4-62 ἡμετέρας ἀποφάσεως, τουτέστιν ἀφοῦ προηγουμένως διορθωθῆ καὶ προσαρμοσθῆ πλήρως πρὸς τὰς Ἐκθέσεις τῶν Εἰσηγητῶν καὶ τὰς ὁδηγίας γενικῶς τῶν Συμβουλίων κρίσεως καὶ θεωρηθῆ προηγουμένως ὑπὸ τοῦ ὀρισθέντος ἐπόπτου τῆς ἐκτύπωσως. Εἰς ἕκαστον τούτων δεόν νὰ γίνεταί μνηεῖα ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ αὐτοῦ βιβλίου μὲ τὸ ἕτερον.

Ὁ Ὑπουργός

ΓΡ. ΚΑΣΙΜΑΤΗΣ

Κοινοποιήσις

- 1) Δ/σιν Διδ. Βιβλίων
- 2) Α. Σ. Ε. Π.

Κάθε γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Η ΠΑΤΡΙΣ

1. Ἡ στενωτέρα καὶ εὐρυτέρα πατρίς

Ἡ ζωὴ τῶν πρώτων ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς γῆς δὲν ἦτο βεβαίως, ὅπως ἡ ζωὴ τῶν σημερινῶν ἀνθρώπων. Ὁ πρωτόγονος ἄνθρωπος ἔζη, ὅπως τὰ ἄγρια ζῷα. Ἐτρέφετο μὲ καρποὺς καὶ ρίζας δένδρων καὶ μὲ κρέας, ποὺ ἐπρομηθεύετο ἀπὸ τὸ κυνήγιον. Διὰ τὴν εὐρίσκειν δὲ τὴν τροφήν του περιεφέρετο ἀπὸ τόπου εἰς τόπον. Ἐζη μὲ ἄλλους λόγους ζῶν ν ο μ α δ ι κ ῆ ν, χωρὶς μ ό ν ι μ ο ν κατοικίαν εἰς ἓνα ὠρισμένον τόπον. Δὲν εἶχε συνεπῶς πατρίδα. Ὄταν ὁμως ἀργότερον ἤρχισε νὰ καλλιεργῇ τὴν γῆν καὶ ν' ἀσχολῆται μὲ τὴν γεωργίαν, ἠναγκάσθη νὰ ἐγκατασταθῇ μ ο ν ἰ μ ω ς εἰς ἓνα τόπον. Ἐκεῖ ἔκτισε τὴν κατοικίαν του, ἐγκατέστησε τὴν οικογενεὶάν του, ἀπέκτησε νέους ἀπογόνους, συνεδέθη μὲ τὸν τόπον αὐτὸν καὶ τὸν ἠγάπησε. Ὁ τόπος αὐτὸς ὑπῆρξεν ἡ πα τ ρ ῖ ς του.

Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἐγεννήθησαν καὶ ἔζησαν εἰς ἓνα ὠρισμένον τόπον. Ὁ τόπος αὐτὸς εἶναι ἡ ἰ δ ι α ι τ ἔ ρ α ἡ σ τ ε ν ω τ ἔ ρ α, ὅπως συνήθως λέγεται, πατρίς τῶν. Λέγομεν π.χ. ὅτι πατρίς τοῦ Κοραῆ εἶναι ἡ Χίος, διότι ἐκεῖ ἐγεννήθη οὗτος.

Εἰς τὴν ἰδιαιτέραν μας πατρίδα εὐρίσκεται τὸ πατρικόν μας σπίτι. Ἐκεῖ ἐπρωταντικρῶσαμεν τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ τὸ γλυκὺ πρόσωπον τῆς μητέρας μας. Εἰς αὐτὴν κατοικοῦν οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ παιδικοὶ μας φίλοι. Ἐκεῖ εὐρίσκεται τὸ σχολεῖον, τὸ ὁποῖον μᾶς ἄφησε ζωηρὰς μαθητικὰς ἀναμνήσεις. Καὶ εἰς αὐτὴν τέλος εὐρίσκονται οἱ τάφοι τῶν προγόνων μας. Δι' αὐτὸ πᾶς ἄνθρωπος αἰσθάνεται μεγάλην ἀγάπην πρὸς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα καί, ὅταν εὐρίσκεται μακρὰν της, ἡ ἀνάμνησις της πλημμυρίζει τὴν ψυχὴν του μὲ νοσταλγίαν.

Ἄλλὰ πατρίς μας δὲν εἶναι μόνον ὁ μικρὸς τόπος, εἰς τὸν ὁποῖον ἐγεννήθημεν. Πατρίς μας εἶναι καὶ ὁλόκληρος ἡ χώρα, εἰς τὴν ὁποίαν περιλαμβάνεται ἡ γ ε ν ἔ θ λ ι ο ς γῆ μας. Διότι εἰς αὐτὴν κατοικοῦν ἄνθρωποι τῆς ἰδίας μὲ ἡμᾶς φυλῆς, ποὺ ὁμιλοῦν τὴν ἰδίαν μὲ ἡμᾶς γλῶσσαν, ἔχουν τὴν ἰδίαν θρησκείαν, τὰ αὐτὰ ἦθη, ἔθιμα καὶ παραδόσεις καὶ εἰς τὰς φλέβας των ρεεῖ τὸ ἴδιον αἷμα. Ὅλοι οἱ Ἕλληνες π.χ., ὅπουδῆποτε καὶ ἂν κατοικοῦν,

ἔχουν πατρίδα των τὴν Ἑλλάδα. Αὐτὴ εἶναι ἡ εὐρυτέρα των πατρίς.

Ἡ λέξις λοιπὸν πατρίς ἔχει δύο ἐννοίας. Ἐν στενῇ ἐννοίᾳ, σημαίνει τὴν ἰδιαιτέραν, τὴν στενωτέραν πατρίδα, τὸν τόπον δηλ. ὅπου ἐγεννήθη ἕκαστος ἄνθρωπος. Ἐν εὐρείᾳ ἐννοίᾳ σημαίνει τὴν εὐρυτέραν πατρίδα, δηλ. τὴν χώραν, εἰς τὴν ὁποίαν περιλαμβάνεται ἡ ἰδιαιτέρα πατρίς καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἀπὸ τῶν παλαιῶν χρόνων κατοικοῦν οἱ ὁμόφυλοι του. Ἡ εὐρυτέρα πατρίς εἶναι ἡ «πολυαγαπημένη μάνα» ὅλων τῶν ἀνθρώπων τῆς ἰδίας φυλῆς. Εἶναι ἡ π ρ α γ μ α τ ι κ ῆ πατρίς τῶν.

Ἡ Ἑλληνικὴ πατρίς

Κοινὴ πατρίς ὅλων τῶν Ἑλλήνων εἶναι ἡ Ἑλλάς. Ἡ Ἑλλάς εἶναι ὠραιότατὴ χώρα. Ὁ γαλανὸς καὶ πάντοτε καθαρὸς οὐρανὸς τῆς, τὸ ἥπιον καὶ γλυκὴ κλίμᾳ τῆς, ἡ γαλανὴ θάλασσα, ἡ ὁποία τὴν περιβάλλει, μὲ τὰ ὑπέροχα ἀκρογιάλια καὶ τὰ νησιά τῆς, σπανίως συναντῶνται εἰς ἄλλας χώρας. Ἐκεῖνο ὅμως ποῦ κάμνει τὴν πατρίδα μας ἀσύγκριτον, εἶναι τὸ ἐνδοξότατον παρελθὸν τῆς. Εἰς αὐτὴν ἀνεπτύχθη ὁ λαμπρότερος ἀνθρώπινος πολιτισμὸς, ὁ ὁποῖος ἐφώτισε ὀλόκληρον τὸν κόσμον. Καὶ αὐτὴ ὑπῆρξεν ἀνεκαθεν τὸ προπύργιον τῆς ἐλευθερίας τῆς ἀνθρωπότητος. Διότι ἐπ' αὐτῆς συνετριβήσαν ὅλα σχεδὸν αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν βαρβάρων λαῶν τῆς Ἀσίας, οἱ ὁποῖοι κατὰ καιροὺς ἐπεχείρησαν νὰ τὴν καταλάβουν καὶ νὰ τὴν καταστήσουν ὄρημητριον, διὰ νὰ ὑποδουλώσουν τὴν Εὐρώπην, ὅπως π.χ. τῶν Περσῶν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, τῶν Ἀβάρων καὶ τῶν Ἀράβων κατὰ τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν κλπ. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἱστορία τῶν νεωτέρων χρόνων τῆς πατρίδος μας εἶναι πλήρης ἡρωικῶν ἀγῶνων διὰ τὴν ἐλευθερίαν. Δι' ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους οἱ Ἕλληνες λατρεύουν τὴν πατρίδα τῶν. Ὁ μεγαλύτερος σοφὸς τῆς ἀρχαιότητος, ὁ Σωκράτης, ἔλεγε : «Καὶ ἀπὸ τὴν μητέρα καὶ ἀπὸ τὸν πατέρα καὶ ἀπὸ τοὺς προγόνους ὅλους πολυτιμότερον καὶ σεβαστότερον καὶ ἀγιώτερον εἶναι ἡ πατρίς». Ἀγαπῶμεν εἰλικρινῶς τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς ἀδελφούς μας, σεβόμεθα τὴν θρησκείαν μας καὶ τιμῶμεν τὴν μνήμην τῶν προγόνων μας, ὅταν πρὸ παντὸς ἀγαπῶμεν καὶ ὑπερασπιζόμεν τὴν πατρίδα μας. Διότι, ὅταν ὑποδουλωθῇ ἡ πατρίς μας, ὅλα αὐτὰ τὰ προσφιλεῖ πρόσωπα καὶ πράγματα εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ κατακτητοῦ, ὅπως εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν του καὶ ἡ ἰδικὴ μας ζωὴ. Δι' αὐτὸ πλεῖστοι Ἕλληνες ἔδωσαν τὴν ζωὴν των διὰ τὴν ἐλευθερίαν, τὴν δόξαν καὶ τὴν ἀκεραιότητα τῆς πατρίδος μας καὶ ἄπειρα εἶναι τὰ παραδείγματα αὐτοθυσίας καὶ ἡρωισμού τῶν Ἑλλήνων κατὰ τοὺς μακροὺς καὶ σκληροὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνάς μας.

Ἔργασια - Ἐρωτήσεις : 1. Ποία εἶναι ἡ στενωτέρα πατρίς σας ;
2. Ποία εἶναι ἡ στενωτέρα καὶ εὐρύτερα πατρίς τοῦ Κορινθίου; τοῦ Ἐδεσ-

σαίον, τοῦ Σερραίου, τοῦ Σπαρτιάτου, τοῦ Παρισιωῦ, τοῦ Βερολινέζου ;
 3. Νὰ ἀναφέρετε συγκεκριμένα παραδείγματα φιλοπατρίας ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν
 καὶ νεωτέραν ἱστορίαν μας. 4. Νὰ εὔρετε καὶ νὰ ἀπαγγείλετε εἰς τὴν τάξιν
 τὰ ποιήματα : « Ἑλλάδα » τοῦ Μωραϊτίνη, « Ἡ πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπη
 μου » τοῦ Βαλαωρίτου, « Ἀδέλφια, καλῶς ἤλθατε » τοῦ Χρηστοβασιλή, « Πα-
 τρίδα, σὰν τὸν ἥλιό σου » τοῦ Μαβίλη.

2. Ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ

Ὁ ἄνθρωπος ἐκ φύσεως εἶναι κοινωνικός. Δὲν ἔμπορεῖ δηλ. νὰ ζήσῃ
 μόνος του, ἀ π ο μ ο ν ω μ ἔ ν ο ς, ἀλλ' ἔχει ἀνάγκην νὰ ζῇ μὲ ἄλλους ἄν-
 θρώπους. Δι' αὐτὸ, ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεώς του ἐπὶ τῆς γῆς, ἐσχημάτισεν οἰκο-
 γένειαν. Αἱ οἰκογένειαι ἔξω ἢ μία πλησίον τῆς ἄλλης. Ἀργότερον, ἀπὸ
 τὰς διαφόρους οἰκογενείας, πού εἶχον κοινὴν καταγωγὴν, ἐσχηματί-
 σθησαν μεγάλαι ὁμάδες ἀνθρώπων. Τὰ ἄτομα τῶν ὁμάδων αὐτῶν εἶχον
 συγγένειαν μεταξύ των, διότι κατήγοντο ἀπὸ τοὺς ἰδίους προγόνους,
 ὁμίλουν τὴν ἰδίαν γλῶσσαν, εἶχον τὰς ἰδίας πατροπαράδοτους συνηθείας,
 καθὼς καὶ ὁμοιότηας εἰς τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ σώματός των. Αἱ μεγάλαι
 αὐταὶ ὁμάδες ἀπετέλεσαν τὴν φυλὴν. Φυλὴ, λοιπόν, εἶναι μεγάλη ὁμάς
 ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἔχουν συγγενικὴν καταγωγὴν. Ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἀπο-
 τελοῦν τὴν Ἑ λ λ η ν ι κ ῆ ν φυ λ ῆ ν.

Ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ εἶναι παναρχαία. Ἡ καταγωγὴ τῆς χάνεται εἰς τὰ
 βάθη τῆς προϊστορίας. Κατὰ τὴν μυθολογίαν, ἀπὸ τὸν Θεσσαλὸν βασιλεῖα
 Δευκαλίωνα καὶ τὴν σύζυγόν του Πύρραν ἐγεννήθη ὁ Ἑ λ λ η ν. Αὐτὸς
 ὑπῆρξεν ὁ μυθολογικὸς γενάρχης τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀπὸ τὸ ὄνομά του ὀνο-
 μάσθημεν Ἑ λ λ η ν ε ς. Ἀπὸ τοὺς υἱοὺς του δὲ Ἀχαιοί, Δῶρον, Αἴολοι
 καὶ Ἴωνα κατήγοντο οἱ Ἀχαιοί, οἱ Δωριεῖς, οἱ Αἰολεῖς καὶ οἱ
 Ἴωνες, αἱ τέσσαρες δηλ. γνωσταὶ ἀπὸ τὸν Ὅμηρον Ἑλληνικαὶ φυλαί.

Ἀπὸ τὰ εὐρήματα ἐξ ἄλλου, πού ἔφερον εἰς φῶς αἱ διάφοροι ἀνασκαφαὶ
 (ἐργαλεῖα, ἔργα τέχνης, ἐπιγραφάς, ὄπλα κ. ἄ.) οἱ ἱστορικοὶ καὶ οἱ ἀρχαιο-
 λόγοι κατέληξαν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι πρῶτοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος
 δὲν ὑπῆρξαν οἱ Ἕλληνες. Προηγουμένως κατόικουν εἰς τὴν ἠπειρωτικὴν
 Ἑλλάδα οἱ Π ε λ α σ γ ο ἰ καὶ εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τὴν
 Κρήτην οἱ Α ἰ γ α ἰ ο ἰ, λαὸς μὲ πολὺν μεγάλον πολιτισμὸν. Ἀργότερον καὶ
 συγκεκριμένως κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν μεγάλων μετακινήσεων τῶν λαῶν ἀπὸ
 τὴν Ἀσίαν πρὸς τὴν Εὐρώπην, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς τὴν Ἱστορίαν ὡς
 « Μετανάστευσις τῶν Ἰνδοευρωπαϊκῶν λαῶν » (2000 π. Χ.),
 ἤλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα οἱ Ἀχαιοί, ἢ πρώτη δηλ. Ἑλληνικὴ φυλὴ. Οἱ Ἀ-
 χαιοὶ ἐδιδάχθησαν ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς κατοίκους τῆς χώρας καὶ κυρίως ἀπὸ
 τοὺς Αἰγαίους τὸν πολιτισμὸν, τὸν ὅποιον ἀνέπτυξαν ἀκόμη περισσότερον

καί ἔγιναν κύριοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους καί τῆς Μεσογείου θαλάσσης μέχρι τῆς Σικελίας. Τέλος ἔκτισαν πολλές πόλεις εἰς τὰ παράλια τῆς Ἡπείρου, τῆς Σικελίας, τῆς Ἰταλίας, τῆς Κύπρου, τῆς Θράκης καί κυρίως τῆς Μ. Ἀσίας.

Μετά τοὺς Ἀχαιοὺς κατῆλθον εἰς Ἑλλάδα οἱ Δωριεῖς (1100 π. Χ.), οἱ ὅποιοι ἦσαν τῆς ἰδίας φυλῆς καί ὠμίλουν τὴν ἰδίαν μὲ αὐτοὺς γλῶσσαν. Ἀργότερον ἔκαμαν τὴν ἐμφάνισιν τῶν οἱ Ἴωνες. Οἱ Ἴωνες ἀνέπτυξαν ἀκόμη περισσότερο τὸν πολιτισμὸν, ποὺ εἶχον κληρονομήσει ἀπὸ τοὺς Ἀχαιοὺς, καί ἐκαλλιέργησαν πολὺ τὰ γράμματα, τὰς τέχνας καί τὰς ἐπιστήμας, ἐνῶ οἱ Δωριεῖς ἠσχολοῦντο περισσότερο μὲ τὰ πολεμικὰ ἔργα. Ἀπὸ τὴν ἀνάμειξιν καί ἀλληλεπίδρασιν τῶν ἀρχαιότατων αὐτῶν Ἑλληνικῶν φυλῶν προέκυψαν οἱ πρόγονοί μας, οἱ Ἕλληνες, τῶν ὁποίων τὰ μεγαλουργήματα καί τὸν ὑπέροχον πολιτισμὸν θαυμάζει σήμερον ὁλόκληρος ἡ ἀνθρωπότης.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἦσαν διηρημενοὶ εἰς μικρὰ κρατίδια, εἶχον ἐν τούτοις βαθυτάτην συναίσθησιν τῆς κοινῆς καταγωγῆς τῶν. Εἶχον τὴν ἰδίαν θρησκείαν, τὰ ἴδια ἱερά καί μαντεῖα, ὠμίλουν τὴν ἰδίαν γλῶσσαν, εἶχον τὰ αὐτὰ ἦθη, ἔθιμα καί παραδόσεις, κοινοὺς ἀγῶνας, κοινὰ συνέδρια, εἰς τὰ ὁποῖα ἐλαμβάνοντο ἀποφάσεις διὰ τὸ γενικὸν καλόν. Ὅσακις ἐνεφανίζετο ἐξωτερικὸς κίνδυνος, ἔλησμόνουν τὰς διαφορὰς καί συνησπίζοντο διὰ τὴν προστασίαν τῆς κοινῆς ἐλευθερίας. Ἐγνώριζον μὲ ἄλλους λόγους, ὅτι ἀπετέλουν ἓν ἔθνικὸν σύνολον καί ὅτι ἀνήκον εἰς τὴν ἰδίαν φυλὴν, τὴν Ἑλληνικήν. Ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων εἶναι οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες.

Ἐρωτήσεις - Ἔργασια : 1. *Νὰ φέρετε περισσότερας πληροφορίας διὰ τοὺς Αἰγαιοὺς καὶ τὸν πολιτισμὸν τῶν. Τί γνωρίζετε διὰ τοὺς Πελασγούς ;* 2. *Νὰ εὔρητε καὶ νὰ ἀνακωνώσητε εἰς τὴν τάξιν τὸ κεφάλαιον τῆς μυθολογίας, ποὺ περιγράφει τὸν μῦθον τοῦ Δευκαλίωνος καὶ τῆς Ἠβόρας.* 3. *Νὰ φέρετε πληροφορίας διὰ τὸν Μίνωα [καὶ τὰ ἀνάκτορα τῆς Κνωσοῦ, καθὼς καὶ διὰ τὰς Μυκίνας καὶ τὸν πολιτισμὸν τῶν.* 4. *Νὰ ἀναφέρετε ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τοὺς σπουδαιότερους ἀγῶνας τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς πατρίδος τῶν.*

3. Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα

Οἱ ἄνθρωποι, διὰ νὰ συνεννοοῦνται μεταξύ τῶν, χρησιμοποιοῦν τὴν ὁμιλίαν (γλῶσσαν). Οἱ πρωτόγονοι ἄνθρωποι δὲν εἶχον βεβαίως εἰς τὴν διάθεσίν τῶν τὸν γλωσσικὸν πλοῦτον, τὸν ὅποιον ἔχομεν ἡμεῖς σήμερον. Κατ' ἀρχάς, διὰ νὰ συνεννοοῦνται, ἐχρησιμοποιοῦν ἀνάρθρους κραυγὰς καί χειρονομίας. Μὲ τὴν πάροδον ὁμως τοῦ χρόνου ἡ γλῶσσα ἐξελιχθη, ἐπλου-

τίσθη με λέξεις και ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἔφθασεν εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται σήμερον. Κάθε λαὸς ἔχει τὴν ἐθνικὴν του γλῶσσαν. Οἱ Γάλλοι π.χ. ἔχουν τὴν Γαλλικὴν γλῶσσαν, οἱ Ἄγγλοι τὴν Ἀγγλικὴν, οἱ Ἴσπανοὶ τὴν Ἴσπανικὴν κλπ. Οἱ Ἕλληνες ὁμιλοῦν τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶναι ἀρχαιοτάτη. Ἡ καταγωγὴ τῆς εὐρίσκεται εἰς τὰ βάθη τῆς προϊστορίας. Οἱ ἐπιστήμονες γλωσσολόγοι παραδέχονται σήμερον, ὅτι ὅλαι αἱ Εὐρωπαϊκαὶ γλῶσσαι κατάγονται ἀπὸ τὴν Ἰαπετικὴν ἢ ν, δηλ. τὴν γλῶσσαν τῶν Ἰαπετικῶν φυλῶν. Τὴν γλῶσσαν αὐτὴν ὁμιλοῦν αἱ Ἰαπετικαὶ φυλαί, ὅταν πρὸ τοῦ 2000 π. Χ. μετεκινήθησαν ἀπὸ τὰς Ἰνδίας, ὅπου κατῴκουν, πρὸς τὴν Εὐρώπην. Εἰς τὸ συμπέρασμα αὐτὸ κατέληξεν ἡ γλωσσολογία, διότι εὗρεν ὅτι πολλαὶ λέξεις τῆς Ἰνδικῆς, Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς γλώσσης ἔχουν τὴν ἰδίαν ρίζαν καὶ τὴν ἰδίαν σημασίαν καὶ ὅτι ὅλαι αἱ γλῶσσαι τῶν Εὐρωπαϊκῶν λαῶν ἔχουν μεγάλην συγγένειαν μετὰ τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Λατινικὴν γλῶσσαν. Ἡ Ἑλληνικὴ λοιπὸν γλῶσσα ἀνήκει εἰς τὴν ὁμάδα τῶν Ἰαπετικῶν γλωσσῶν. Οἱ Ἕλληνες ἐκαλλιέργησαν καὶ ἀνέπτυξαν τὴν γλῶσσαν εἰς πολὺ μεγαλύτερον βαθμὸν ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἰνδοευρωπαϊκοὺς λαοὺς. Αὐτὸ ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονός, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀνέπτυξαν πολὺν μεγαλύτερον πολιτισμὸν.

Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους αἱ διάφοροι Ἑλληνικαὶ φυλαὶ εἶχον μερικὰς γλωσσικὰς διαφορὰς μεταξὺ τῶν. Ἄλλο γλωσσικὸν ἰδίωμα ὁμίλου π.χ. οἱ Δωριεῖς, ἄλλο οἱ Ἴωνες κ.ο.κ. Αἱ διαφοραὶ ὅμως αὐταὶ ἦσαν μικραὶ, δι' αὐτὸ καὶ ἡ συνεννόησις ἦτο δυνατὴ μεταξὺ ἀτόμων δύο φυλῶν. Ὑπῆρχεν ἐπὶ πλέον εἰς κάθε ἐποχὴν ἡ ἐπικρατεστέρα, δηλ. ἡ πανελληνικὴ γλῶσσα. Τοιαύτη μέχρι τοῦ 500 π. Χ. ὑπῆρξεν ἡ Ἰωνικὴ. Ἀργότερον ἔγινε πανελληνίως ἡ Ἀττικὴ.

Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ὄχι μόνον διετηρήθη διὰ μέσου τῶν αἰῶνων ἀνόθευτος, ἀλλὰ καὶ ἐκαλλιέργηθη εἰς πολὺν μέγαν βαθμὸν. ἔχει πλουσιώτατον λεξιλόγιον, μεγίστην ἐκφραστικὴν δύναμιν, εὐκαμψίαν καὶ μουσικότητα. Εἰς αὐτὴν ἔγραψαν τὰ ἀθάνατα μεγαλουργήματά τῶν οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς. Εἰς αὐτὴν ἐγράφησαν ὅλα σχεδὸν τὰ εὐαγγέλια καὶ αὐτὴν ἐχρησιμοποίησαν οἱ Ἀπόστολοι, διὰ νὰ διδάξουν τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν. Διότι ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἦτο διαδεδομένη τότε εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Τουρκικῆς δουλείας τὰ Ἑλληνόπουλα ἐδιδάσκοντο τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ ἱστορίαν εἰς τὰ « Κρυφὰ σχολεῖα » καὶ διετήρησαν ἀκαίρως τὸ ἐθνικὸν φρόνημα. Διότι ἡ γλῶσσα ἀποτελεῖ τὸ θεμέλιον τοῦ ἐθνισμοῦ. Εἰς πολλὰς περιπτώσεις ὅσοι Ἕλληνες, ἔνεκα διαφόρων λόγων, ἔπαυσαν νὰ ὁμιλοῦν τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἐλησμόνησαν μετὰ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου τὴν καταγωγὴν τῶν καὶ ἔχασαν τὸν ἐθνισμὸν τῶν.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν οἱ Ἕλληνες διαφυλάττουσιν μετὰ θρησκευτικὴν εὐλάβειαν

βειαν τὴν γλῶσσάν των καὶ φροντίζουν νὰ τὴν μεταβιβάσουν ἀμετάβλητον καὶ ἀνόθευτον ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν. Εἰς ὅλα τὰ σχολεῖά μας ἡ διδασκαλία τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης κατέχει πρωτεύουσαν θέσιν, ὁ δὲ ἀπόδημος Ἑλληνισμὸς διατηρεῖ σχολεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα τὰ ξενιτευμένα Ἑλληνόπουλά διδάσκονται τὴν ἐθνικὴν των γλῶσσαν.

4. Ἑλληνικὰ ἦθη καὶ ἔθιμα, παραδόσεις

Με τὴν συμβίωσιν καὶ τὴν κοινωνικὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων ἐδημιουργήθησαν, με τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, διάφοροι συνήθειαι. Αὐταὶ ἀποτελοῦν τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα κάθε λαοῦ.

Ἡ ἦθη ὀνομάζομεν τὰς ἀντιλήψεις, ποῦ ἔχει ἓνας λαὸς διὰ τὴν ἠθικὴν καὶ κοινωνικὴν συμπεριφορὰν τῶν μελῶν του. Τὰ Ἑλληνικὰ ἦθη ἔχουν ὡς βάσιν τὰς ἠθικὰς ἀρχάς, αἱ ὁποῖαι ἐπεκράτησαν κατὰ τὴν μακραίωνα ζωὴν τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς. Τὸν σεβασμὸν πρὸς τὰ θεῖα καὶ τοὺς γονεῖς, τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν ὑπακοὴν εἰς τοὺς νόμους τῆς πολιτείας. Μὲ βάσιν τὰς ἀρετὰς αὐτὰς διεμορφώθησαν καὶ ἐκαλλιεργήθησαν τὰ ἀγνὰ ἦθη τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Ἐθίμα ὀνομάζομεν ὀρισμένας συνηθείας τοῦ λαοῦ, τὰς ὁποίας διατηρεῖ ἀμεταβλήτους ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, ὅπως π.χ. εἶναι τὰ ἔθιμα τοῦ γάμου, τῆς γεννήσεως, τῶν ἀπόκρεω, τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα, τῆς πρωτομαγιάς, τῶν δώρων κλπ. Τὰ ἔθιμα δὲν εἶναι ποτὲ ἀντίθετα πρὸς τὰ ἦθη, ἀλλ' ἀπολύτως σύμφωνα με αὐτά. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐπὶ παραδείγματι δὲν ἔκαμον ποτὲ ἑναρξιν μιᾶς σοβαρᾶς ἐνεργείας (μάχης, ἀγῶνος, συνέδριου κλπ.), ἂν δὲν προσέφερον πρῶτον θυσίαν εἰς τοὺς θεοὺς. Καὶ ὁ λαὸς μας σήμερον προκειμένου νὰ ἀρχίσῃ μιαν νέαν ἐργασίαν, τελεῖ πρῶτον ἁγιασμὸν. Τὸ ἔθιμον αὐτὸ ἔχει ὡς βάσιν του τὴν ἠθικὴν ἀρχὴν τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς λατρείας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ πρὸς τὰ θεῖα.

Τὰ ἔθιμα τῶν σημερινῶν ἐθίμων τοῦ λαοῦ μας εἶναι π ρ ο γ ο ν ι κ ῆ κληρονομία, οἰεσώθησαν δὲ μέχρι τῶν ἡμερῶν μας μεταδιδόμενα ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν. Ὁ ἑορτασμὸς π.χ. τῶν ἀπόκρεω ἔχει τὴν καταγωγὴν του εἰς τὰς ἑορτὰς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, αἱ ὁποῖαι ἐδίδοντο πρὸς τιμὴν τοῦ Διόνυσου. ὅποτε ὁ λαὸς ἐθυσίαζεν εἰς τὸν Βάκχον (Διόνυσον) καὶ κατόπιν διεσκεδάζε μετρημισμένους. Πολλὰ ἔθιμα τοῦ ἄλωνισμοῦ, τοῦ τρυγητοῦ καὶ γενικῶς τῆς συγκομιδῆς τῶν καρπῶν, ποῦ συναντῶμεν σήμερον εἰς πολλὰς περιοχὰς τῆς χώρας μας, ὅπως αἱ «ἀπαρχαί», με προσφορὰς τῶν πρώτων καρπῶν εἰς τοὺς ναοὺς, ὅπου ὁ ἱερεὺς τοὺς εὐλογεῖ καὶ ἀναγινώσκει ὀρισμένας εὐχὰς, ἔχουν τὴν καταγωγὴν των εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν. Τὰ ἔθιμα, ποῦ συναντῶμεν σήμερον κατὰ τὸν ἑορτασμὸν τοῦ Πάσχα, τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τῆς Παναγίας, καθὼς καὶ εἰς διαφόρους πανηγύρεις εἰς τὴν ὑπαιθρον, κατὰ τὴν ἀνοι-

ξιν, π.χ. τὸ ψήσιμον ἀρνιῶν εἰς τὴν σούβλαν, οἱ λαϊκοὶ χοροὶ καὶ ἀγῶνες μετὰ τὴν λειτουργίαν καὶ τὴν ἀρτοκλασίαν εἰς τὸν ναὸν ἢ εἰς τὸ ἐξωκλήσιον εἶναι ὅμοια ἢ σχετικὰ μὲ τὰ ἔθιμα τῶν ἀρχαίων κατὰ τὰς ἑορταστικὰς τῶν ἐκδηλώσεις πρὸς τιμὴν τῶν θεῶν Ἀπόλλωνος, Διονύσου, Δήμητρος, Ἥρας κλπ. Οἱ ὀνομαστοὶ ἀγῶνες τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων (τὰ Ἴσθμια, τὰ Ὀλύμπια, τὰ Πύθια, τὰ Νέμεα) ἔχουν τὴν συνέχειάν των καὶ σήμερον εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, οἱ ὅποιοι ἐπεβλήθησαν πλέον διεθνῶς καὶ ἔγιναν κτῆμα ὅλου τοῦ κόσμου καὶ εἰς τὰς ἄλλας διεθνεῖς ἀθλητικὰς συναντήσεις (Βαλκανικοὺς ἀγῶνας, διεθνεῖς ἀγῶνας ποδοσφαίρου καὶ στίβου). Κάτι ἀνάλογον μὲ τὰς μεγάλας αὐτὰς πανηγυρικὰς ἐκδηλώσεις τῶν ἀρχαίων τελεῖται καὶ σήμερον εἰς ὀρισμένας μεγάλας πανηγύρεις τῶν Ἑλληνικῶν χωριῶν, π.χ. τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τοῦ Πάσχα («Δεύτερη Ἀνάσταση»), τῆς Παναγίας κατὰ τὸν Δεκαπενταύγουστον, τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ κ. ἄ. Διότι παραλλήλως πρὸς τὴν θρησκευτικὴν τελετὴν εἰς τὰς πανηγύρεις αὐτὰς ἄνδρες καὶ γυναῖκες χορεύουν εἰς τὴν πλατείαν («χοροστάσι») συνοδείᾳ μουσικῆς ἢ ἄσμάτων, οἱ νέοι λαμβάνουν μέρος εἰς ἀγῶνας (λιθάρι, δρόμον, ἵππασίαν, κωπηλασίαν, πάλην) καὶ ἐρασιτεχνικοὶ θίασοι παίζουν θεατρικὰ ἔργα. Ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἄλλα σύγχρονα Ἑλληνικὰ ἔθιμα καὶ ἔθιμα, ὅπως αἱ θρησκευτικαὶ πομπαὶ καὶ λιτανεῖαι, τὰ συμπόσια καὶ οἱ χοροὶ, αἱ παρελάσεις καὶ αἱ λαμπαδηφορίαι, τὸ ἔθιμον τῆς φωτιᾶς εἰς τὰς πλατείας κατὰ τὰς φθινοπωρινὰς νύκτας εἰς μερικὰ χωριά τῆς Μακεδονίας καὶ κατὰ τὴν νύκτα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου (24 Ἰουνίου) κ.ἄ., ἔχουν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν καταγωγὴν.

Μὲ τὴν λέξιν παραδόσεις ἐννοοῦμεν κυρίως τὴν διατήρησιν καὶ προφορικὴν μετάδοσιν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν ὀρισμένων μύθων, γνομῶν, ἰδεῶν κλπ. Μεταξὺ τῶν Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἔχουν εὐρυτάτην διάδοσιν πλεῖσται παραδόσεις. Ὑπάρχουν πολλαὶ ἱστορικαὶ παραδόσεις, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς ἱστορικά πρόσωπα καὶ γεγονότα (Μ. Ἀλέξανδρον, Διγενῆ Ἀκρίταν, Παλαιολόγον, Ἄλωσην Κωνσταντινουπόλεως κλπ.). Ὑπάρχουν ἐπίσης πλεῖσται παραδόσεις θρησκευτικαί, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς τὸν βίον καὶ τὰ ἔργα θρησκευτικῶν προσωπικοτήτων (τοῦ Χριστοῦ, τῆς Παναγίας, τῶν Ἁγίων) ἢ εἰς τὴν ἀνακάλυψιν ἁγίων εἰκόνων, εἰς τὴν εὕρεσιν καταχθόντων παλαιῶν ναῶν κλπ. Ἄλλαι πάλιν παραδόσεις, αἱ μυθολογικαί, ἀναφέρονται εἰς «δαιμονικά», δηλ. «στοιχεῖα», φαντάσματα, καλλικαντζάρους, βρυκόλακας, εἰς οὐράνια σώματα, εἰς ζῶα, εἰς δένδρα κ.τ.τ. (Π.χ. εἰς τὸν σχηματισμὸν τοῦ ἀστερισμοῦ τῆς Πλειάδος (Πούλιας), εἰς τὴν μεταμόρφωσιν τῆς κουκουβάγιας, ἢ ὁποῖα προηγουμένως ἦτο γυναῖκα κλπ.). Πολλαὶ ἀπὸ τὰς σημερινὰς παραδόσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἔχουν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν καταγωγὴν.

Ὁ λαὸς μας σέβεται καὶ τιμᾷ τὰ ἦθη καὶ ἔθιμά του, καθὼς καὶ τὰς παραδόσεις του. Τὰ ἔθιμα τῶν ἑορτῶν καὶ τῶν μεγάλων γεγονότων τῆς ζωῆς, ὅπως ἡ γέννησις, ὁ γάμος, ὁ θάνατος, καθὼς ἐπίσης καὶ τὰ δημοτικὰ τραγούδια, τὰ γνωμικὰ καὶ αἱ παροιμίαι, ποῦ ἀναφέρονται εἰς τὰ γεγονότα αὐτά, ἀποδεικνύουν τὴν ἀκοίμητον ἀγάπην τοῦ Ἑλληνος πρὸς τὴν πατρίδα. Αὐτὰ ἐνθουσιάζουν καὶ τοὺς ξενιτευμένους ἀδελφούς μας. Ἡ πιστὴ τήρησις τῶν Ἑλληνικῶν ἠθῶν, ἐθίμων καὶ παραδόσεων εἶναι ἐθνικὸν καθήκον ὅλων τῶν Ἑλλήνων.

Ἐρωτήσεις - Ἔργασια : 1. *Νὰ συγκεντρώσετε καὶ νὰ ἀναφέρετε εἰς τὴν τάξιν σας μερικὰ ἔθιμα τοῦ τριγητοῦ, τοῦ ἄλωνισμοῦ καὶ τῆς σπορᾶς ἀπὸ τὸν τόπον τῆς κατοικίας σας.* 2. *Νὰ φέρετε πληροφορίας περὶ τοῦ τρόπου, μὲ τὸν ὁποῖον τελεῖται μία πανήγυρις τοῦ χωρίου σας.* 3. *Ἀναφέρατε ὅσας θρησκευτικὰς, ἱστορικὰς, μυθολογικὰς κλπ. παραδόσεις τοῦ τόπου σας γνωρίζετε.* 4. *Νὰ φέρετε πληροφορίας διὰ τὸν « Μαρμαρωμένον Βασιλιά ».* 5. *Νὰ ἀπαγγεῖλετε εἰς τὴν τάξιν σας τὸ ποίημα τοῦ Βιζυητοῦ « Ὁ τελευταῖος Παλαιολόγος ».*

5. Ἐθνικὰ ἰδανικὰ

Οἱ ἄνθρωποι θέτουν εἰς τὴν ζωὴν των ὄρισμένους σκοποὺς καὶ προσπαθοῦν νὰ τοὺς πραγματοποιήσουν, π.χ. νὰ κτίσουν μίαν οἰκίαν, νὰ ἀναθρέψουν καλῶς τὰ τέκνα των κλπ. Ἀπὸ τοὺς σκοποὺς αὐτοὺς, ἐκεῖνοι ποῦ ἀποτελοῦν κάτι τὸ ὑψηλόν, τὸ ἱερόν, τὸ τέλειον διὰ τὸ ἄτομον ἢ διὰ τὴν κοινωνίαν, λέγονται ἰδανικὰ. Τὰ ἰδανικὰ εἶναι κανόνες, οἱ ὁποῖοι κυβερνοῦν ὅλας τὰς ἐνεργείας τῶν ἀνθρώπων. Ὑψηλότερα ἀπὸ ὅλα τὰ ἰδανικὰ εἶναι ἐκεῖνα, ποῦ ἀναφέρονται εἰς τὸ ἔθνος καὶ λέγονται Ἐθνικὰ ἰδανικὰ.

Ἐθνικὰ ἰδανικὰ τῶν Ἑλλήνων εἶναι ἡ θρησκεία, ἡ οἰκογένεια καὶ ἡ πατρίς.

Ἡ θερμὴ πίστις τοῦ λαοῦ μας εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν εἶναι χαρακτηριστικὴ. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες διεκρίνοντο διὰ τὴν βαθυτάτην θρησκευτικὴν τὴν πίστιν. Οἱ μεγαλοπρεπεῖς ναοὶ καὶ τὰ ἱερά των, καθὼς καὶ αἱ ἐπιβλητικαὶ θρησκευτικαὶ τελεταὶ καὶ ἑορταὶ των ἀπετέλουν τρανοτάτην ἀπόδειξιν τῆς θρησκευτικότητός των. Ἡ μεγαλοπρέπεια ἐξ ἄλλου τῶν Βυζαντινῶν θρησκευτικῶν τελετῶν, ἡ θερμὴ πίστις ὅτι ἡ Θεοτόκος ἐπροστάτευε τὴν Πόλιν καὶ ἐμάχητο δι' αὐτὴν καὶ οἱ ἱεροὶ πόλεμοι, τοὺς ὁποίους διεξήγαγον οἱ Βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες, φανερῶνουν τὸν βαθμὸν τῆς θρησκευτικότητος τῶν Βυζαντινῶν προγόνων μας. Κατὰ τοὺς ἀγῶνας ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς μας ἀνεξαρτησίας ὁ λαὸς ἐμάχητο «γὰρ τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστιν τὴν ἁγίαν, γὰρ τῆς πατρίδος τὴν Ἐλευθερίαν» Καὶ σήμερον

τὸ ἰδανικὸν τῆς θρησκείας εἶναι βαθύτατα ριζωμένον εἰς τὴν ψυχὴν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ βαθυτάτη θρησκευτικὴ πίστις τῶν ὠδήγησεν αὐτοὺς πολ- λάκις εἰς νικηφόρους ἀγῶνας.

Ἡ ἀφοσίωσις ἐπίσης τοῦ λαοῦ μας εἰς τὸ οἰκογενειακὸν ἰδανικὸν καὶ τὰς οἰκογενειακὰς παραδόσεις εἶναι ἀπαράμιλλος. Ὁ Ἕλλην θυσιάζεται διὰ τὴν οἰκογένειάν του καὶ ἡ στοργὴ του πρὸς αὐτὴν τὸν ὀδηγεῖ εἰς μονα- δικὰς πράξεις αὐταπαρνήσεως.

Ἡ παροιμιώδης ἐξ ἄλλου φιλοπατρία τοῦ Ἕλληνος ἐδημιούργησε τὰ ὑπέροχα κατορθώματα τοῦ Μαραθῶνος, τῶν Θερμοπυλῶν καὶ τῆς Σαλαμίνας, τὰς νίκας τῶν Βυζαντινῶν κατὰ τῶν βαρβάρων ἐπιδρομῶν, τοὺς νικηφό- ρους ἀγῶνας τοῦ ἔθνους κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, καθὼς καὶ τὰ νεώ- τερα κατορθώματά του διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτη- σίας τῆς πατρίδος.

Ἡ πίστις τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰ ἰδανικὰ τῆς πατρίδος ἐκδηλώνεται καὶ μὲ τὴν συνεχῆ ἐργατικότητά καὶ ἀφοσίωσίν των εἰς ὅ,τι ἐξυψώνει τὴν Ἑλ- ληνικὴν πατρίδα, εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ δηλ. εἰς τὴν πρόοδόν της καὶ τὴν δόξαν της.

Τὸ πατριωτικὸν ἰδανικὸν ἐπιβάλλει εἰς ὅλους τοὺς Ἕλληνας καὶ ἰδι- αιτέρως εἰς τοὺς νέους, νὰ ἐνθυμοῦνται πάντοτε τὸν ἱερὸν ὄρκον τῶν ἀρ- χαιῶν Ἀθηναίων ἐφήβων κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν «Ἀγραυλίων». Τὰ «Ἀγραυ- λια» ἦσαν Ἀθηναϊκὴ πατριωτικὴ ἑορτὴ, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Ἀθηναῖοι ἔφηβοι ἔδιδον ἐνώπιον τῶν ἐπισήμων ἀρχῶν καὶ ὄλου τοῦ Ἀθηναϊκοῦ λαοῦ τὸν ὄρκον τοῦ πολίτου καὶ ἐλάμβανεν ἕκαστος παρὰ τῶν ἀρχόντων μίαν ἀσπίδα καὶ δύο δόρατα. Μὲ τὰ ὄπλα αὐτὰ ἀνά χεῖρας, ποὺ ἐθεωροῦντο ἱερά, μετέβαινον οἱ ἔφηβοι (ἦνέοι 18 ἐτῶν) εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Ἀ γ ρ α υ λ ο υ, τὸ ὁποῖον εὐρίσκετο παρὰ τὸν βράχον τῆς Ἀκροπόλεως, καὶ ἀπήγγελλον τὸν κατωτέρω ὄρκον: «Οὐ καταισχνῶ ὄπλα τὰ ἱερά, οὐδ' ἐγκαταλείψω τὸν παρα- στάτην, ὅτω ἂν στοιχίσω ἀμυνῶ δὲ καὶ ὑπὲρ ἱερῶν καὶ ὁσίων καὶ μόνος καὶ μετὰ πολλῶν, τὴν πατρίδα δὲ οὐκ ἐλάσσω παραδώσω, πλείω δὲ καὶ ἀρείω ὄσης ἂν παραδέξωμαι». Δηλαδή: «Δὲν θὰ προσβάλω τὰ ὄπλα τὰ ἱερά καὶ δὲν θὰ ἐγκαταλείψω τὸν παραστάτην μου, μὲ ὅποιονδῆποτε καὶ ἂν εὑρεθῶ εἰς τὴν παράταξιν τῆς μάχης. Θὰ ἀγωνισθῶ δὲ διὰ τὰ ἱερά καὶ τὰ ὄσια καὶ μόνος μου καὶ μὲ τοὺς ἄλλους μαζί. Τὴν δὲ πατρίδα μου δὲν θὰ τὴν πα- ραδώσω μικροτέραν, ἀλλὰ μεγαλυτέραν καὶ ἰσχυροτέραν ἀπο ὅ,τι τὴν ἔχω παραλάβει». Καὶ σήμερον οἱ κληρωτοὶ στρατιῶται, μετὰ τὴν κατάταξιν των διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς στρατιωτικῆς των θητείας, δίδουν τὸν ὄρκον των εἰς ἐπίσημον στρατιωτικὴν τελετὴν.

Ἡ ζωὴ τοῦ ἔθνους μας στηρίζεται εἰς τὰ τρία αὐτὰ ἰδανικὰ, τῆς θρησκείας, τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς πατρίδος. Κάθε λοξοδρομησις ἀπὸ τὰς ὑποχρεώσεις μας, αἱ ὁποῖαι πηγάζουν ἀπὸ τὴν θρησκείαν, τὴν οἰκογέ-

νειαν και την πατρίδα, δημιουργεί άνωμαλίας, που καταστρέφουν την ζωήν μας ως έθνους.

Έρωτήσεις - Έργασίαι : 1. Να γέροτε πληροφoσίας διά την θρησκευτικήν ζωήν των αρχαίων Έλλήνων και των Βυζαντινών. 2. Να αναφέρετε παραδείγματα οικογενειακής αδιαταραχής.

Προτερήματα και έλαττώματα της Έλληνικής φυλής

Α'. Προτερήματα

Η λέξις προτέρημα σημαίνει πλεονέκτημα, άρετήν, ύπεροχήν. Κυρίως δέ σημαίνει ψυχικήν άρετήν. Τά προτερήματα συναντώνται εις άτομα, εις ομάδας ατόμων και εις ολοκληρούς φυλάς.

Τά σπουδαιότερα προτερήματα της Έλληνικής φυλής είναι :

α'. Η φιλοπατρία. Η φιλοπατρία είναι διά τους Έλληνας φυλετική άρετή. Έξοχα παραδείγματα φιλοπατρίας εδρίσκομεν άφθονα εις την ιστορίαν του έθνους μας. Η θυσία της Ίφιγενείας εις την Αύλιδα· ο έκούσιος θάνατος του Κόδρου έξω από τα τείχη των Άθηνών· ο ήρωισμός των τριακοσίων του Λεωνίδου εις τας Θερμοπύλας· ή ήρωική αντίστασις και ο θάνατος του Κων. Παλαιολόγου εις τα τείχη της Πόλεως κατά την "Αλωσιν"· ο στραγγαλισμός του Ρήγα Φερραίου· οί ύπεροχοι άγώνες των Σουλιωτών· αί άθάνατοι σελίδες της ιστορίας, που έγράφησαν εις τα Δερβενάκια, τό Μεσολόγγι, τὰ Φαρά, την Νάουσαν κατά τούς άγώνας ύπέρ της έθνικής μας ανεξαρτησίας· οί νεώτεροι άγώνες του έθνους κατά τό 1912—1920 και τέλος τό Άλβανικόν έπος και ή έθνική αντίστασις κατά την τριπλήν κατοχήν του 1940—44 είναι λαμπρότατα δείγματα της φιλοπατρίας των Έλλήνων. Η φιλοπατρία της φυλής μας, εις στιγμάς έθνικών κινδύνων κυρίως, εκδηλώνεται μεγαλειώδης και μεταβάλλεται εις άκαταμάχητον άσπίδα της πατρίδος. Ένεκα της φιλοπατρίας των τά τέκνα της Ελλάδος υποβάλλονται εις κόπους και θυσίας διά νά προοδεύση και αναδειχθῆ ή πατρίς μας. Χωρίς ιδιοτέλειαν όλοι οί Έλληνες πολίται φροντίζουν διά την εκτέλεσιν έργων, τά όποια θά μεγαλώσουν τό κύρος της Ελλάδος και τόν θαυμασμόν του κόσμου δι' αυτήν (έργων εκπολιτισμού εις τά χωρία και τας πόλεις, καλλωπιστικόν έργων κλπ.). Οί περισσότερον εύποροι, είτε ζούν εις την Ελλάδα είτε εις κάποιαν άπομακρυσμένην γωνίαν του κόσμου, σκέπτονται τας ανάγκας της πατρίδος των και εκδηλώνουν την φιλοπατρίαν των δαπανώντες αναλόγως με τας δυνάμεις των χρηματικά ποσά, διά νά την εύεργετήσουν.

β'. Η φιλοτιμία και ή ύπερηφάνεια. Η φιλοτιμία άποτελεί επίσης χαρακτηριστικόν προτέρημα της φυλής μας. Είναι παροιμιαώδες τό «Έλληνικό φιλότιμο», που παρακινεί τόν Έλληνα νά είναι υπόδειγμα εύγε-

νείας, όταν εὑρίσκεται εἰς ξένας χώρας. Ἡ ἔθνικὴ του φιλοτιμία καὶ ὑπερηφάνεια τὸν ἐμποδίζουν νὰ φαίνεται ὅτι ὑστερεῖ ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Αἱ ἀρεταὶ αὐταὶ μαζὶ μὲ τὴν φιλοπατρίαν ὑπῆρξαν τὰ σπουδαιότερα κίνητρα τῶν ἡρωικωτέρων κατορθωμάτων τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς. Ὁ Τρωϊκὸς πόλεμος εἶχεν ἀφορμὴν, κατὰ τὸν Ὅμηρον, τὴν ἔθνικὴν φιλοτιμίαν καὶ ὑπερηφάνειαν, πού ἐθίγησαν μὲ τὴν ἀρπαγὴν τῆς ὠραίας Ἑλένης. Ἡ φιλοτιμία ὥθησε τὸν Θεμιστοκλέα νὰ μεγαλουργήσῃ. «Οὐκ ἔα με καθεῦδειν τὸ τοῦ Μιλτιάδου τρόπαιον», ἔλεγε. Καὶ πράγματι ἡ φιλοτιμία του ἱκανοποιήθη. Ὁ Θεμιστοκλῆς ἐπέτυχεν ὅ,τι ὄνειροπόλει καὶ ἐδόξασε καὶ τὸν ἑαυτὸν του καὶ τὴν πατρίδα του. Ὁ ναύαρχος τοῦ Ἀγῶνος, ὁ Μιαούλης, πρὶν ἀναλάβῃ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, ἦτο μανιώδης καπνιστῆς καὶ πότης. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν οἱ πρόκριτοι τῶν νήσων ἐδίσταζόν νὰ τοῦ ἀναθέσουν τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στόλου. Ὅταν ἐπληροφορήθη τοῦτο ὁ Μιαούλης, ἐφιλοτιμήθη τόσον, ὥστε, καθὼς λέγουν, μετέβη εἰς τὴν οἰκίαν του. Ἔσπασε τὰ τσιμποῦκια του, ἔχυσε τὸ κρασί του καὶ ἀπὸ τὴν στιγμὴν ἐκείνην οὔτε ἐπιο, οὔτε ἐκάπνισε πλέον. Ἔτσι ἔγινεν ὁ ἐνδοξος ναύαρχος, τοῦ ὁποῖου τὰ μεγάλα κατορθώματα θαυμάζομεν καὶ τιμῶμεν ὅλοι μας σήμερον.

Ἄλλὰ καὶ εἰς τὴν καθημερινὴν ζωὴν μας συχνὰ συναντῶμεν τοιαῦτα παραδείγματα. Ὅλοι θὰ ἔχετε ἀκούσει νὰ λέγουν «τὸν ἔθιξαν στὸ φιλότιμο». Τὸ Ἑλληνικὸν φιλότιμον θεωρεῖται, καὶ εἶναι πράγματι, χαλινός, διὰ νὰ ἀποφεύγωνται αἱ κακαὶ πράξεις, καὶ ταυτοχρόνως κίνητρον, διὰ νὰ ἐπιδιώκωνται αἱ καλαὶ πράξεις.

γ'. **Ἡ φιλοξενία.** Εἶναι καὶ αὕτη προγονικὴ ἀρετὴ. Οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοί μας εἶχον ὀρίσει θεὸν τῆς φιλοξενίας, τὸν πατέρα «Θεῶν καὶ ἀνθρώπων», τὸν ξένον Δία. Τόσον μεγάλην σημασίαν ἐδίδον εἰς τὴν ἀρετὴν αὐτήν. Ἐθεώρουν τὴν φιλοξενίαν θεϊκὴν ἐπιταγὴν. Ὁ ξένος, πού κατέφευγε εἰς τὴν φιλοξενίαν τῶν, ἐθεωρεῖτο ἱερὸν πρόσωπον καὶ ἐπροστατεῦτο ἀπὸ τοὺς θεοὺς καὶ ἀνθρωπίνους νόμους. Ἡ φιλοξενία ἔκτοτε ἔγινε μία ἀπὸ τὰς χαρακτηριστικὰς ἀρετὰς τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς. Αἱ Ἑλληνικαὶ παραδόσεις καὶ τὰ ἔθιμα περιβάλλουν μὲ στοργὴν καὶ σεβασμὸν τὸν ξένον καὶ θεωροῦν τὴν φιλοξενίαν ἱερὸν καθήκον. Τὸ Ἑλληνικὸν σπῖτι εἶναι ἀνοικτὸν πάντοτε καὶ πρόθυμον διὰ φιλοξενίαν. Παροιμιώδῃ εἶναι τὰ συναισθήματα φιλοξενίας, τῶν χωρικῶν μας ἰδίως. Χαρακτηριστικὸν εἶναι τὸ ποίημα τοῦ Γ. Ἀθάνα :

«Διάπλατα τίς πόρτες ἢ καλωσύνη ἀνεῖ
καὶ στὸ παλάτι τοῦ τρανοῦ καὶ στοῦ φτωχοῦ τὴν τρούπα
κι' ὅποιος περάσῃ κι' ὅποιος μπῆ, γιορτῆ—καθημερινή,
θὰ βρῆ στρωμένον καναπέ, θὰ βρῆ γλυκὸ στὴν κούπα».

Ὁ Ἕλληνας πού δὲν τιμᾷ τὰς ἱεράς παραδόσεις τῆς φιλοξενίας, εἶναι ἐπιλήσμων τῶν ἔθνικῶν ὑποχρεώσεών του.

Β'. Ἐλαττώματα

Οἱ Ἕλληνες καὶ ὡς ἄτομα καὶ ὡς φυλὴ, ἐκτὸς τῶν προτερημάτων, ἔχουν καὶ ἐλαττώματα, τὰ ὅποια εἶναι καὶ αὐτὰ προγονικὴ κληρονομία, ἀλλὰ καὶ ὑπολείμματα τῆς μακροχρονίου δουλείας τοῦ ἔθνους μας. Ἡ λέξις ἐλάττωμα εἶναι ἀντίθετος τῆς λέξεως προτέρημα καὶ σημαίνει μειονέκτημα, ἀδυναμίαν. Ὁ φόβος, ὁ θυμὸς, ἡ μέθη, ἡ κλίσις πρὸς ἀκολασίαν κ.τ.τ. εἶναι ἐλαττώματα. Τὰ σπουδαιότερα ἐλαττώματα τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς εἶναι :

α'. Ἡ ἀρχομανία, ἡ διχόνοια καὶ ὁ ἐγωισμὸς. Τὰ ἐλαττώματα αὐτὰ εἶναι προγονικά. Εἶναι γνωστοὶ ἀπὸ τὴν ἱστορίαν μας οἱ συχνοὶ καὶ καταστροφικοὶ ἐμφύλιοι πόλεμοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος, οἱ πόλεμοι μεταξὺ Θηβῶν καὶ Σπάρτης, Κορίνθου καὶ Κερκύρας, καὶ αἱ διάφοροι ἔριδες μεταξὺ τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν πόλεων ὑπῆρξαν ὁ πρόδρομος τῆς καταστροφῆς τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ μεγαλείου. Ἡ ἀρχομανία, ὁ ἐγωισμὸς καὶ ἡ διχόνοια τῶν διαδόχων τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου καὶ οἱ μεταξὺ τῶν πόλεμοι προπαρεσκεύασαν τὴν ὑποταγὴν τοῦ Μακεδονικοῦ Κράτους εἰς τοὺς Ῥωμαίους. Ἡ ἀρχομανία, ὁ ἐγωισμὸς καὶ ἡ διχόνοια διαφόρων Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων καὶ στρατηγῶν καὶ αἱ διάφοροι στάσεις τῶν ἐπρόκαλεσαν τὴν ἐξασθένησιν καὶ τὴν ὑποταγὴν τῆς Αὐτοκρατορίας εἰς τοὺς Τούρκους. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ὀλίγον ἔλειψε νὰ καταστραφῇ τὸ ἔργον τῶν ἀγωνιστῶν ἕνεκα τῆς διχονοίας, τοῦ ἐγωισμοῦ καὶ τῆς ἀρχομανίας. Ἐξ αἰτίας τῶν ἐλαττωμάτων αὐτῶν ὁ ἥρως τῆς Γραβιάς Ἀνδρουτσος συνελήφθη καὶ εὗρεν οἰκτρὸν τέλος εἰς τοὺς βράχους τῆς Ἀκροπόλεως, ὁ δὲ «Γέρος τοῦ Μοριά», ὁ ἔνδοξος Κολοκοτρώνης, κατεδικάσθη εἰς θάνατον καὶ παρ' ὀλίγον νὰ ἐκτελεσθῇ ὡς ὁ χειρότερος ἐγκληματίας. Ἄπειρα εἶναι τὰ παραδείγματα τῆς διχονοίας καὶ τοῦ ἐγωισμοῦ καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν μας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν καθημερινὴν ζωὴν. Καθῆκον δὲ παντὸς Ἕλληνοῦ εἶναι νὰ ἐργασθῇ διὰ τὴν ἐξαφάνισιν τῶν φοβερῶν αὐτῶν ἐλαττωμάτων.

β'. Ἡ ἀδιαφορία διὰ τὰ κοινά. Ἄλλο ἐλάττωμα τῶν Ἑλλήνων εἶναι ἡ ἀδιαφορία διὰ τὰ κοινὰ πράγματα. Συχνάκις ἀκούομεν τὴν φράσιν : Οἱ Ἕλληνες ἀδιαφοροῦν διὰ τὰ κοινά. Αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια. Διότι ἐνῶ ἐνδιαφέρονται ζωηρότατα διὰ τὰ ἀτομικά καὶ οἰκογενειακά των ζητήματα καὶ εἶναι ἄριστοι οἰκογενειάρχαι, λησμονοῦν ἐν τούτοις ὀρισμένα βασικά καθήκοντά των πρὸς τὸ κοινωνικὸν σύνολον. Ἀδιαφοροῦν διὰ τὴν αὐτοδιοίκησιν καὶ τὴν ἀνάδειξιν καλῶν κοινοταρχῶν, διὰ τὸ σχολεῖον καὶ τὴν ἐκκλησίαν, διὰ τοὺς δρόμους, τὰ ὑδραγωγεῖα καὶ τὰ λοιπὰ ἔργα τῆς κοινότητος, καθὼς καὶ διὰ τὴν κοινοτικὴν ἢ κρατικὴν περιουσίαν, ὅπως τὰ δάση, τὰ δημόσια κτίρια, τὰ δημόσια ἔργα κλπ., τὰ ὅποια μάλιστα πολλάκις δὲν διστάζουν καὶ νὰ καταστρέφουν. Ἡ ἀδιαφορία αὐτὴ ἐπεκτείνεται ἐπίσης

καί εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐκλογῆς τῶν ἀντιπροσώπων των διὰ τὴν κυβέρνησιν τῆς χώρας (ἀποχὴ ἀπὸ τὰς ἐκλογάς κλπ.). Τὸ ἐνδιαφέρον μας ὁμῶς διὰ τὰ κοινὰ πράγματα ἐξυπηρετεῖ καὶ τὰ ἰδιαίτερά μας συμφέροντα, ἀτομικὰ καὶ οἰκογενειακά.

Διότι ἡ ἀτομικὴ μας εὐτυχία δὲν εἶναι δυνατόν νὰ οἰκοδομηθῇ ἔξω ἀπὸ τὴν εὐημερίαν τῆς πατρίδος.

γ'. **Ἀλληλοκαταγγελίαι καὶ ἀντεκδικήσεις.** Φοβερὸν ἐπίσης ἐλάττωμα τῶν Ἑλλήνων εἶναι ἡ τάσις πρὸς ἀλληλοκαταγγελίας. Πολλάκις χωρὶς σοβαρὸν λόγον σπεύδουν νὰ καταγγείλουν τὸν γείτονα, ἢ καὶ τὸν συγγενῆ των ἀκόμη, διὰ ζητήματα, πού εἶναι δυνατόν νὰ λυθοῦν μὲ μικρὰς ἀμοιβαίας ὑποχωρήσεις. Μικροζημίαι ἀγροτικαὶ καὶ μικροδιαφοραὶ ἀποτελοῦν τὴν συνήθη αἰτίαν τῶν ἀλληλοκαταγγελιῶν. Ἀποκρούουν μὲ φανατισμὸν καὶ πείσμα κάθε ἀπόπειραν συμβιβασμοῦ καὶ συχνότατα ἀπασχολοῦν τὰ δικαστήρια μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐξοδεύουν, πάντοτε σχεδόν, περισσότερα ἀπὸ ὅσα λαμβάνουν ὡς ἀποζημίωσιν. Τὸ ἐλάττωμα αὐτὸ παρατηρεῖται κυρίως εἰς τοὺς ἀγρότας μας. Καθῆκον ὄλων μας εἶναι νὰ προσπαθῆσωμεν νὰ τὸ ἐξαλείψωμεν καὶ νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι προτιμότερος εἶναι ἓνας, ἔστω καὶ μὴ ἀπολύτως συμφέρων καὶ δίκαιος, συμβιβασμὸς ἀπὸ τὴν προσφυγὴν εἰς τὰ δικαστήρια.

Ἐνα ἄλλο φοβερῶτατον ἐλάττωμα τῆς φυλῆς μας εἶναι ἡ ἰσχύς πρὸς ἐκδίκησιν. Ἀπὸ μερικοὺς ἀνθρώπους θεωρεῖται χρέος ἡ ἀνταπόδοσις τοῦ κακοῦ. Τὸ ἐλάττωμα αὐτό, εἰς μερικὰς ἰδίως περιοχάς, λαμβάνει τεραστίας καὶ αἱματηρὰς διαστάσεις. Ὀλόκληροι οἰκογένειαι ἀλληλοεξοντώνονται ἐξ αἰτίας του. Γνωστὴ εἰς ὄλους μας εἶναι ἡ «β ε ν τ ε τ α», ἡ ὁποία σήμερον καταδικάζεται ἀπὸ ὄλους ἄνευ οὐδενὸς ἐλαφρυντικοῦ. Καθῆκον παντός Ἑλλήνος εἶναι νὰ ἐργασθῇ διὰ τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ φοβεροῦ αὐτοῦ ἐλαττώματος. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐδίδαξε νὰ ἀνταποδίδωμεν εἰς τοὺς ἐχθροὺς μας «κ α λ ὸ ν ἀ ν τ ῖ κ α κ ο ῦ».

δ'. **Ἀλκοολισμὸς καὶ χαρτοπαιξία.** Ὁ ἀλκοολισμὸς εἶναι καταστρεπτικώτατον ἐλάττωμα. Προέρχεται ἀπὸ τὴν κατάχρησιν τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν. Ἡ μέθη καὶ γενικῶς ἡ κατάχρησις οἰνοπνευματιδῶν ποτῶν εἶναι ἡ κυριώτερα αἰτία τοῦ ἐκφυλισμοῦ ἐνὸς λαοῦ. Διότι ἐκφυλίζει τὸν πίνοντα, ἐλαττώνει τὴν ἀντοχὴν του πρὸς ἐργασίαν καὶ καθιστᾷ τοῦτον ἐπιρρεπῆ πρὸς τὸ ἔγκλημα. Καὶ τὸ χειρότερον, δὲν πληττεῖ μόνον τὸν πίνοντα, ἀλλὰ διὰ τῆς κληρονομικότητος καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα τῶν τέκνων του. Εἶναι θλιβερὸν τὸ θέαμα, πού παρουσιάζουν τὰ τέκνα τῶν μεθύσων. Καχεκτικά, παράλυτα, μὲ διάφορα φυσικὰ ἐλαττώματα (πνευματικά ἢ σωματικά). Αἱ ὑπάρξεις αὐταὶ ἔρχονται δυστυχεῖς εἰς τὸν κόσμον καὶ αἰτία τῆς δυστυχίας των εἶναι οἱ ἴδιοι οἱ γονεῖς των («Ἀμαρτία γονέων παιδεύουσι τέκνα»).

Ἄλλο ἐπίσης φοβερὸν ἐλάττωμα εἶναι ἡ *χαρτοπαιξία*. Τὸ ἐλάττωμα αὐτὸ ἐπιφέρει πολλάκις θλιβερὰ ἀποτελέσματα. Ἡ ἄμετρος σπατάλη, ποὺ παρακολουθεῖ τὴν χαρτοπαικτικὴν μανίαν, ἐξαντλεῖ κάποτε τὴν οἰκογενειακὴν περιουσίαν καὶ ὀδηγεῖ εἰς ἐξευτελισμοὺς καὶ ἀτίμωσιν. Ὁ χαρτοπαίκτης κατὰ κανόνα εἶναι ἄδικος· διότι ἂν μὲν χάσῃ, ἀδικεῖ τὸν ἑαυτὸν του καὶ τὴν οἰκογένειάν του, ἂν δὲ κερδίσῃ, ἀδικεῖ τὸν συμπαίκτην του καὶ τὴν οἰκογένειαν ἐκείνου.

ε'. **Κλοπαί.** Ἡ ἐλλειψὶς σεβασμοῦ πρὸς τὴν ξένην περιουσίαν καὶ ἡ ἀφαίρεσις αὐτῆς, δηλ. ἡ κλοπὴ, εἶναι κάκιστον ἐλάττωμα, τὸ ὁποῖον διακρίνει ἀκόμη μερικοὺς Ἑλληνας. Παλαιότερα ἡ κλοπὴ ἦτο πολὺ διαδεδομένη εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς ἄλλας χώρας, ὅπου ὁ σεβασμὸς πρὸς τὴν ξένην περιουσίαν εἶναι σχεδὸν γενικός. Εὐτυχῶς ὅμως κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τὰ κρούσματα κλοπῶν ὀλιγοστεύουν συνεχῶς καὶ εἰς τὴν πατρίδα μας.

Ἐρωτήσεις - Ἐργασίαι : 1. *Γράψατε ἕκθεσιν μὲ θέμα : «Χαρτοπαίκτης — Ἀπώλεια χρημάτων του — Ἀυστηρία οἰκογενείας του — Ἀσθένεια τοῦ τέκνου του!»*. 2. *Ποῖα ἐλαττώματα καὶ ποῖα προτερήματα σφραγίσατε εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοῦ χωριοῦ ἢ τῆς συνοικίας σας;*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

ΘΡΗΣΚΕΙΑ

1. Ἡ σημασία τῆς θρησκείας διὰ τὸν Ἑλληνισμόν

Τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα εἶναι ἔμφυτον εἰς τὸν ἄνθρωπον. Δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος ἐπάνω εἰς τὴν γῆν χωρὶς θρησκείαν.

Οἱ Ἕλληνες εἶναι ἀπὸ τοὺς θρησκευτικωτέρους λαοὺς τοῦ κόσμου. Ἡ ἱστορία τῶν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν ἡμερῶν μας εἶναι γεμάτη ἀπὸ παραδείγματα θρησκευτικῆς πίστεως. Οἱ Σπαρτιάται δὲν ἤρχιζον καμμίαν μάχην, ἂν δὲν εἶχον τελειώσει αἱ θυσίαι, τὰς ὁποίας προσέφερον οἱ ἱερεῖς τῶν εἰς τοὺς θεοὺς πρὶν ἀπὸ αὐτὴν. Οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Ξέρξου ἐπίστευσαν χωρὶς κἀνένα δισταγμὸν εἰς τὸν χρησμὸν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ κατέφυγον εἰς τὰ πλοῖα τῶν (ξύλινα τεῖχη). Ἐπέτυχον τοιούτοτρόπως τὴν περιφημον νίκην τῆς Σαλαμίνας. Οἱ χριστιανοὶ στρατιῶται τοῦ Μεγ. Κωνσταντίνου κατενίκησαν τὰς λεγεῶνας τοῦ Μαξεντίου ἐνθαρρυνόμενοι ἀπὸ τὸ ἱερὸν λάβαρον, μὲ τὴν ἐπιγραφὴν «ἐν τούτῳ νίκα», τὴν ὁποίαν εἶδεν ὁ Μ. Κωνσταντῖνος εἰς τὸ ὄραμά του. Εἶναι ἐξ ἄλλου γνωστὴ ἀπὸ τὴν Βυζαντινὴν ἱστορίαν ἡ πολιορκία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ἀβάρων κατὰ τὸ 636 μ. Χ. Ἡ πρωτεύουσα τότε διέτρεξε μέγαν κίνδυνον. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος ἀπουσίαζεν εἰς ἐκστρατείαν εἰς τὰ βάθη τῆς Ἀσίας. Εἰς τὴν Πόλιν ὑπῆρχεν ἐλάχιστος στρατός, τελείως ἀνίκανος διὰ νὰ τὴν ὑπερασπίσῃ. Τότε ὁ λαὸς μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Πατριάρχην Σέργιον συνεκεντρώθη εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας καὶ ἀφοῦ προσηυχῆθη εἰς τὴν Θεοτόκον ὅλην τὴν νύκτα, ἀνέθεσε τὴν προστασίαν τῆς πρωτεύουσας εἰς Αὐτήν. Τὴν πρωΐαν ὄλος ὁ λαός, πλήρης πίστεως, μετέβη εἰς τὰ τεῖχη, ἀντιμετώπισε μὲ θάρρος τὰς ὀρμητικὰς ἐπιθέσεις τῶν ἐχθρῶν καὶ ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ λύσουν τὴν πολιορκίαν καὶ νὰ φύγουν. Τότε, ὅπως ἦτο φυσικόν, ὁ λαὸς ἀπέδωσε τὴν σωτηρίαν τῆς Πόλεως εἰς τὴν Θεοτόκον. Καὶ τὴν ἰδίαν νύκτα τῆς νίκης συνεκεντρώθησαν πολλοὶ κάτοικοι τῆς πρωτεύουσας εἰς τὸν ναὸν τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν καὶ ἐκεῖ ἔψαλαν ὄρθιοι εὐχαριστηρίους ὕμνους πρὸς τὴν Παναγίαν.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων ὅλοι ἐπίστευον ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς θὰ ἠφανίζετο διὰ παντός. Οἱ Τούρκοι ἤρπασαν τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰς μετέτρεψαν εἰς τζαμιά, ἔκλεισαν τὰ σχολεῖα καὶ γενικῶς ἐχρησιμοποίησαν σκληρότατα μέσα, διὰ νὰ ἐξαφανίσουν τὸν Ἑλληνισμόν. Πολλοὶ Ἕλληνες ἔφυγον τότε εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ ὅσοι δὲν ἠδύ-

ναντο νά φύγουν ἀπό τήν Ἑλλάδα, κατέφυγον εἰς τά βουνά, διὰ νά σωθοῦν. Ὁ κίνδυνος ἦτο τεράστιος. Ἀλλά τὸ γένος κατόρθωσε νά ἀποφύγῃ τήν καταστροφὴν. Κατὰ τὴν σκοτεινὴν ἐκείνην ἐποχὴν οἱ Ἕλληνες εἶχον ταυτίσει τὸν Χριστιανισμόν μὲ τὸν Ἑλληνισμόν. Χριστιανὸς τότε ἐσημαίνει Ἕλλην. Τὸ γεγονός αὐτὸ ἔσωσε τὸ ἔθνος ἀπὸ τὸν ἀφανισμόν. Ἡ προσήλωσις εἰς τὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ διετήρησεν εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ὑποδοῦλων ἄβυστον τὴν ἐθνικὴν φλόγα ἀδελφωμένην μὲ τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ ἐνίσχυε τὴν ἐλπίδα καὶ ἐχαλύβδωνε τὴν θέλησιν τῶν σκλάβων διὰ τὴν ἐλευθερίαν. Τὰ μοναστήρια καὶ τὰ ἐξωκκλήσια, πού ἄφησεν ἐλεύθερα ὁ κατακτητὴς, ὑπῆρξαν καταφύγια τῶν διωκομένων καὶ «Κρυφὰ Σχολεῖα» τοῦ γένους. Καὶ ὅταν ἐφθασεν ἡ εὐλογημένη ὥρα, σύσσωμος ὁ Ἑλληνισμὸς, μὲ τὴν ψυχὴν πλημμυρισμένην ἀπὸ πίστιν εἰς τὸν Θεόν, ἐξεχύθη ἀκράτητος εἰς τὸν ἱερὸν ἀγῶνα τῆς ἐλευθερίας καὶ ἐνίκησε.

Κατὰ τὴν διάρκειαν πάλιν τῆς Ἐπαναστάσεως οἱ ἥρωες ἔσπευδον εἰς τοὺς ναοὺς νά προσευχηθοῦν, ἀντλοῦντες τοιοῦτοτρόπως δύναμιν, διὰ νά νικήσουν τὸν διώκτην τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὸν Τούρκον. Εἶναι εἰς ὅλους γνωστὸν ὅτι ὁ γενναῖος πυρπολητὴς Κανάρης, πρὶν ἐπιχειρήσῃ τὸν πυρπόλησιν τῆς ναυαρχίδος εἰς τὸν λιμένα τῆς Χίου, τὴν νύκτα τῆς 6ης πρὸς τὴν 7ην Ἰουνίου τοῦ 1822, μετέβη εἰς τὴν ἐκκλησίαν μὲ τοὺς ναῦτας του καὶ προσηυχῆθη κατανυκτικώτατα. Καὶ ὅταν μετὰ τὸ ὑπέροχον κατόρθωμά του ἐπέστρεψεν εἰς τὰ Ψαρά, πρώτη του φροντίς ὑπῆρξε νά μεταβῇ ἀνυπόδητος μαζί μὲ τοὺς ναῦτας του εἰς τὴν ἐκκλησίαν, διὰ νά εὐχαριστήσουν ταπεινῶς, οἱ ἀτρόμητοι ἐκεῖνοι ἥρωες, τὸν Θεὸν διὰ τὴν νίκην των.

Πόσας φορές ἡ θερμὴ θρησκευτικὴ πίστις δὲν ἐχαλύβδωσε τὴν θέλησιν τῆς φυλῆς καὶ δὲν ᾤδήγησε τὸ ἔθνος εἰς τὴν νίκην. Ὁ Ἕλλην εἶναι προσηλωμένος εἰς τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων του. Τηρεῖ μὲ εὐλάβειαν τὰς θρησκευτικὰς παραδόσεις καὶ εἶναι ἀφωσιωμένος εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Χριστιανικὴν θρησκείαν. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας, ὁ ἱερὸς κληρὸς, εἶχον πάντοτε τοὺς ἰδίους πόθους μὲ ὅλον τὸν ἄλλον λαόν. Ἀντιμετώπισαν τοὺς διαφόρους κατακτητὰς τῆς πατρίδος μας μὲ τὰ ἴδια ὄπλα, μὲ τὰ ὁποῖα τοὺς ἀντιμετώπισε καὶ ὁ λαὸς μας. Ἡ Ἐκκλησία ἐστάθη π ἄ ν τ ο τ ε εἰς τὸ πλεῦρόν τοῦ ἔθνους. Τὸ γεγονός αὐτὸ ἔσωσε εἰς στιγμὰς ἐθνικοῦ κινδύνου τὸν Ἑλληνισμόν.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα λοιπὸν ἡ χριστιανικὴ θρησκεία, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ δικαιώματα τοῦ θρησκευτικοῦ σεβασμοῦ, ἔχει ἐπὶ πλέον καὶ δικαιώματα ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης.

2. Ἡ Ὁρθόδοξος Χριστιανικὴ Ἐκκλησία

Ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της μέχρι τοῦ 9ου αἰῶνος ἦτο μία δι' ὅλους τοὺς χριστιανούς. Τὴν διοίκησιν τῆς μιᾶς καὶ ἀδιαιρέτου αὐτῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας εἶχον οἱ Πατριάρχαι Ρώμης, Κων/λεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, οἱ ὁποῖοι ἐθεωροῦντο ἴσοι μεταξύ των. Ἡ διοικήσις των ἐστηρίζετο εἰς τοὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας, τοὺς ὁποίους εἶχον ὀρίσει οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ διάδοχοί των. Τοιοῦτοτρόπως ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ εἶχεν ὁμοιομόρφον διοίκησιν μέχρι τοῦ Σχίσματος (1054). Μετὰ τὸ Σχίσμα καὶ τὸν χωρισμὸν τοῦ Πατριαρχείου τῆς Ρώμης ἀπὸ τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα, ἔπαυσε νὰ εἶναι ὁμοιομόρφος ἡ διοικήσις τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Τὰ ὑπόλοιπα Πατριαρχεῖα, τὰ ὁποῖα ἐξακολουθοῦν καὶ σήμερον νὰ διοικοῦνται ὁμοιομόρφως καὶ μετὰ τὴν ἐξουσίαν τῶν κανόνων τῆς Ἐκκλησίας, ἀποτελοῦν τὴν Ὁρθόδοξον Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν.

Ἐξ αὐτῶν ὁ Πατριάρχης Κων/πόλεως, ἐπειδὴ εἶχε τὴν ἔδραν του εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ τότε Ἀνατολικοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους, ἐθεωρήθη «πρῶτος τῆ τάξεως» καὶ ἔλαβε τὸν τίτλον: «Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης». Ἡ Ὁρθόδοξος Χριστιανικὴ Ἐκκλησία περιλαμβάνει τὰς ἑξῆς Ἐκκλησίας :

α'. Τὰ παλαιὰ πατριαρχεῖα, ἧτοι: 1. Τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως, τὸ ὁποῖον, ὅπως εἶδομεν, ὀνομάζεται Οἰκουμενικόν. Ἄλλοτε περιελάμβανε τὰς Ἐκκλησίας Κύπρου, Ἑλλάδος, Ἀλβανίας, Σερβίας, Βουλγαρίας, Ρουμανίας, Πολωνίας καὶ Ρωσίας. Σήμερον ὅλαι αὐταὶ αἱ Ἐκκλησίαι εἶναι αὐτοκέφαλοι. Παραδέχονται ὁμως τὴν διδασκαλίαν, τὴν λατρείαν καὶ τὸν τρόπον διοικήσεως τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας. Τὸ Πατριαρχεῖον Κων/πόλεως διατηρεῖ μέχρι σήμερον τὴν πρωτεύουσαν θέσιν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν.

2. Τὸ Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας, μετὰ τὴν ἔδραν τὴν Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας. ἔχει ὑπὸ τὴν διοίκησιν του μόνον 16 ἐπίσκοπους.

3. Τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων, μετὰ τὴν ἔδραν τὰ Ἱεροσόλυμα. εἶναι ὀνομαστόν, διότι περιλαμβάνει εἰς τὴν περιουσίαν του τοὺς Ἁγίους Τόπους.

4. Καὶ τέλος τὸ Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας, μετὰ τὴν ἔδραν τὴν Ἀλεξάνδρειαν τῆς Αἰγύπτου.

β'. Τὰ νέα Πατριαρχεῖα. Αὐτὰ εἶναι τρία, τὰ ἑξῆς :

Τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Ρωσίας, ποὺ ἰδρύθη τὸ 1600 καὶ ἔχει ἔδραν τὴν Μόσχαν. Τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Σερβίας, ποὺ ἰδρύθη τὸ 1877. Καὶ τέλος τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Ρουμανίας. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ὁ Μητροπολίτης Βουκουρεστίου ὀνομάσθη Πατριάρχης τῶν Ρουμάνων.

γ. Τὴν Ἐξαρχίαν τῆς Βουλγαρίας. Ἡ ἀνεξάρτητος αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας δὲν εἶναι Πατριαρχεῖον ἀλλὰ Ἐξαρχία.

δ. Τέλος τὰς αὐτοκεφάλους ὀρθόδοξους Ἐκκλησίας, αἱ ὁποῖαι εἶναι αἰ ἐξῆς :

1. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος. Ἐπειδὴ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν καὶ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς Ἑλλάδος εἰς ἀνεξάρτητον κράτος, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀπὸ τὴν Κων/πολιν (Τουρκικὸν ἔδαφος) δὲν ἠδύνατο νὰ διοικῆ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς, οἱ ἐπίσκοποι τῆς Ἑλλάδος συνεκεντρώθησαν τὸ 1833 εἰς τὴν τότε πρωτεύουσαν, τὸ Ναύπλιον, καὶ ἐκήρυξαν τὴν Ἐκκλησίαν τῆς δογματικῶς μὲν ἠνωμένην μὲ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, διοικητικῶς ὅμως αὐτοκέφαλον, δηλ. ἀνεξάρτητον. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐξ ἄλλου ἀνεγνώρισεν αὐτοκέφαλον τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος μὲ «συνοδικὸν τόμον», δηλ. μὲ πατριαρχικὴν διαταγὴν, ἡ ὁποία ἐκανόνιζε τὸ ζήτημα αὐτό. Ἐκτότε ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος διοικεῖται ἀπὸ τὴν Ἱερὰν Σύνοδον, ἡ ὁποία ἐδρεύει εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ 12 μητροπολίτας, προεδρεύεται δὲ ἀπὸ τὸν μητροπολίτην Ἀθηνῶν, πού ἔχει τὸν τίτλον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. Ἀνωτάτη ὅμως ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ εἶναι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας, ἡ ὁποία ἀπαρτίζεται ἀπὸ ὅλους τοὺς ἱεράρχας (μητροπολίτας) τῆς Ἑλλάδος μὲ προκαθήμενον τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν.

Ἐπίσημος θρησκεία τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους εἶναι ἡ Ἀνατολικὴ Ὀρθόδοξος Χριστιανικὴ θρησκεία. Τὸ Σύνταγμα ὅμως τῆς Ἑλλάδος ἐπιτρέπει εἰς τοὺς πολίτας νὰ πιστεύουν εἰς οἰανδήποτε θρησκείαν θέλουν, ἀρκεῖ νὰ μὴ προσπαθοῦν νὰ παρασύρουν καὶ ἄλλους εἰς αὐτήν. Εἰς τὴν πατρίδα μας δηλ. ὑπάρχει ἀνεξιθρησκεία, ἀπαγορεύεται ὅμως ὁ προσωλυτισμός. Τὰ 1ον καὶ 2ον ἄρθρα τοῦ Συντάγματός μας καθορίζουν λεπτομερῶς τὰς σχέσεις Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας. Εἰς τὴν αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ὑπάγονται ὅλαι αἱ Ἐκκλησῖαι καὶ τὰ μοναστήρια τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους, ἐκτὸς τοῦ Ἀγ. Ὄρους, τὸ ὁποῖον ἔχει αὐτονομίαν καὶ ὑπάγεται εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Κρήτης εἶναι «ἡ μι αὐτόνομος», ἡ Ἐκκλησία δὲ τῆς Δωδεκανήσου ὑπάγεται εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.

2. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου. Αὕτη εἶναι αὐτοκέφαλος ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Κύπρου ἔχει τὴν ἔδραν του εἰς τὴν Λευκωσίαν καὶ τὸν τίτλον «Ἀρχιεπίσκοπος νέας Ἰουστινιανῆς καὶ πάσης Κύπρου.» Ἡ ἐκκλησία τῆς Κύπρου περιλαμβάνει 4 ἐπισκοπὰς.

3. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας, τὴν ὁποίαν ἀποτελοῦν ἀπὸ τὸ 1936 οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ τῆς Ἀλβανίας.

4. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Πολωνίας, τὴν ὁποίαν ἀποτελοῦν οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ τῆς Πολωνίας.

5. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ ὄρους Σινᾶ, ἡ ὁποία περιλαμβάνει ὀλίγους ὀρθόδοξους μοναχοὺς, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπὸς τῶν ἔχει ἔδραν τὸ Κάϊρον.

Ἐκαστον τῶν ἀνωτέρω Πατριαρχείων, παλαιῶν καὶ νέων, ἡ Ἐξαρχία, καθὼς καὶ ἐκάστη τῶν αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν ἔχουν ἰδιαιτέραν Σύνοδον, ἡ ὁποία διοικεῖ ἐκκλησιαστικῶς τὴν περιοχὴν τῶν. Ὅλαι ὅμως αἱ Ἐκκλησῖαι αὐταὶ εἶναι ἠνωμέναι διὰ τῆς ὀρθόδοξου χριστιανικῆς πίστεως καὶ ἀποτελοῦν τὴν Μίαν, Ἀγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν.

Ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία.

Ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία περιλαμβάνει :

α. Τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν ἢ Παπικὴν Ἐκκλησίαν, με ἀρχηγὸν τὸν Πάπαν καὶ ἔδραν τὸ Βατικανόν. Ἐπεκράτησεν εἰς ὀλόκληρον τὴν Ἰταλίαν, τὴ Γαλλίαν καὶ τὴν Ἰσπανίαν. Πολλοὺς ἐπίσης ὁπαδοὺς ἔχει καὶ εἰς τὴν Ν. Ἀμερικὴν καὶ εἰς ἄλλας χώρας. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπάρχουν ἐλάχιστοι καθολικοί, κυρίως εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Οἱ Πάπαι με τὰς νοθείας καὶ τὰς καινοτομίας, τὰς ὁποίας ἐπέβαλον καὶ τὰς ὁποίας δὲν ἐδίδαξαν οὔτε ὁ Χριστὸς οὔτε οἱ Ἀπόστολοι, διέστρεψαν τὴν Ὀρθοδοξίαν.

β. Τὴν ἐκκλησίαν τῶν Διαμαρτυρομένων, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουν : Ἡ Εὐαγγελικὴ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία ἀναγνωρίζει ὡς ἀρχηγὸν τῆς τὸν μεταρρυθμιστὴν Λούθηρον. Αὕτη ἔχει πολλοὺς ὁπαδοὺς εἰς τὴν Γερμανίαν, Γαλλίαν καὶ τὴν Ἀμερικὴν. Ἡ Καλβινικὴ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία ἔχει ὁπαδοὺς εἰς τὸ Βέλγιον, τὴν Ὀλλανδίαν τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Βόρ. Ἀμερικὴν. Ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία ἔχει τὴν ἔδραν τῆς εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ ὁπαδοὺς εἰς τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Ἀμερικὴν, τὸν Καναδᾶν καὶ τὴν Αὐστραλίαν.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω Ἐκκλησιῶν ὑπάρχουν καὶ αἰρετικαὶ Χριστιανικαὶ Ἐκκλησῖαι. Λέγονται δὲ αἰρετικά, διότι ἡ διδασκαλία τῶν στηρίζεται εἰς μίαν θρησκευτικὴν αἵρεσιν. Αἵρεσις εἶναι ἡ θρησκευτικὴ δοξασία, ἡ ὁποία εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ λόγου. Αἱ Ἐκκλησῖαι αὐταὶ εἶναι αἱ ἐξῆς : Ἡ Ἀρμενικὴ Ἐκκλησία, ἡ Κοπτική, ἡ Αἰθιοπικὴ, τὴν ὁποίαν ἀποτελοῦν οἱ Ἀβησσυνοί. Αἰρετικοὶ εἶναι καὶ οἱ Μαρωνῖται, οἱ ὁποῖοι ὀνομάζονται οὕτω ἐκ τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Μάρωνος τοῦ Λιβάνου.

Αὐτὴν τὴν κατάστασιν παρουσιάζουν σήμερον αἱ Χριστιανικαὶ Ἐκκλη-

σιαί Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. Οἱ ὁπαδοὶ ἀμφοτέρων τῶν Ἐκκλησιῶν ἀνέρχονται εἰς 700 ἑκατομμύρια περίπου.

Τὰ ἄλλα θρησκείματα.

Γνωστότεροι ἄλλαι θρησκείαι, ἐκτὸς τῆς Χριστιανικῆς, εἶναι αἱ ἑξῆς : Ἡ Ἰουδαϊκὴ ἢ Ἑβραϊκὴ θρησκεία, ποὺ ἔχει ὁπαδούς τῆς τοῦ Ἰσραηλῆτος ἢ Ἑβραίου. Ἡ Μωαμεθανικὴ θρησκεία, ποὺ ἔχει ἀρχηγὸν τῆς τὸν Μωάμεθ. Εἶναι μείγμα τῆς Ἰουδαϊκῆς καὶ τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας καὶ ἔχει περὶ τὰ 280 ἑκατομμύρια ὁπαδούς. Ὁ Ἰνδοϊσμός, ὁ Βεδδισμός, ὁ Βραχμανισμός καὶ ὁ Βουδισμός, ποὺ ἐπικρατοῦν εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ ἔχουν περὶ τὰ 300 ἑκατομμύρια ὁπαδούς, καὶ τέλος ὁ Κομφουκισμός καὶ ὁ Ταοϊσμός, ποὺ ἐπικρατοῦν εἰς τὴν Κίνα καὶ ἔχουν περὶ τὰ 250 ἑκατομμύρια ὁπαδούς.

Ἔργασιαί - Ἐρωτήσεις : 1. *Νὰ φέρετε περισσότερὰς πληροφορίας διὰ τὰς αἰρέσεις καὶ τὰ ἄλλα θρησκείματα.* 2. *Νὰ γράψετε ἕκθεσιν με θέμα : «Ἡ σημασία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου διὰ τὸν Ἑλληνισμόν».* 3. *Ποῖοι ὑπῆρξαν οἱ λόγοι τῆς ἀνακηρύξεως ὡς αὐτοκεφάλου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ;* 4. *Ἐνομάσατε τὰς Ἐκκλησίας, ποὺ ἀποτελοῦν σήμερον τὴν Ὀρθόδοξον Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν.* 5. *Νὰ ἀναγνώσετε εἰς τὴν τάξιν τὸ 1ον καὶ τὸ 2ον ἄρθρον τοῦ Συντάγματος.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

1. Μέλη τῆς οἰκογενείας

Οικογένεια εἶναι ὁμάς ἀνθρώπων, πού ἔχουν τοὺς ἰδίους γεννήτορας (γονεῖς) καὶ ζοῦν εἰς τὴν ἰδίαν οἰκίαν. Ἡ σημασία τῆς οἰκογενείας διὰ τὸν ἄνθρωπον εἶναι πολὺ μεγάλη. Εἰς αὐτὴν ὁ ἄνθρωπος εὐρίσκει στήριγμα καὶ προστασίαν κατὰ τὰ πρῶτα ἰδίως ἔτη τῆς ζωῆς του. Διότι μόνον αὐτός, ἀπὸ ὅλα σχεδὸν τὰ ζῷα, δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ αὐτοσυντηρηθῆ, διὰ μεγάλο χρονικὸν διάστημα μετὰ τὴν γέννησίν του. Ἐχει συνεπῶς ἀνάγκην ἀπὸ τὰς φροντίδας τῶν γύρω του καὶ προπάντων τῆς μητέρας του. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀργότερα μεγαλώσῃ, καὶ ἄλιν ἔχει ἀνάγκην τῆς οἰκογενείας του. Μόνον εἰς τοὺς κόλπους τῆς οἰκογενείας εὐρίσκει τὴν ἀσύγκριτον ἀγάπην τῆς μητέρας του, ἡ ὁποία θυσιάζει τὰ πάντα, διὰ νὰ βοηθήσῃ τὸ τέκνον τῆς εἰς τὴν ζωὴν. Εἰς τοὺς κόλπους τῆς οἰκογενείας εὐρίσκει τὴν στοργὴν τοῦ πατρός, ὁ ὁποῖος κουράζεται ἡμέραν καὶ νύκτα καὶ ἐργάζεται μὲ ἀταπάρνησιν, διὰ νὰ κερδίσῃ τὰ χρήματα, πού χρειάζονται, διὰ νὰ θρέψῃ τὴν οἰκογένειάν του, νὰ μορφώσῃ καὶ ἀποκαταστήσῃ τὰ τέκνα του. Ὅσοι δὲν ἔζησαν εἰς τὸ θερμὸν οἰκογενειακὸν περιβάλλον καὶ δὲν ἐγνώρισαν τὴν οἰκογενειακὴν θαλπωρὴν, τὴν μητρικὴν ἀγάπην καὶ τὴν πατρικὴν στοργὴν καὶ μέριμναν ὑπῆρξαν δυστυχεῖς ἄνθρωποι.

Ἡ οἰκογένεια ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν πατέρα, τὴν μητέρα, τὰ τέκνα, τὸν πάππον καὶ τὴν μᾶμμην (γιαγιά), ἂν ὑπάρχουν. Πολλάκις ζοῦν μὲ τὴν οἰκογένειαν καὶ οἱ θεοὶ ἢ αἱ θεαί. Οἱ ἀποτελοῦντες τὴν οἰκογένειαν ὀνομάζονται μέλη τῆς οἰκογενείας.

Ὁ πατέρας ἐργάζεται ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι καὶ συντηρεῖ τὴν οἰκογένειαν. Ἡ μητέρα μένει συνήθως εἰς τὸ σπίτι καὶ φροντίζει καὶ περιποιεῖται τὰ τέκνα καὶ τὰ ἄλλα μέλη τῆς οἰκογενείας. Εἶναι ἡ κυρία τοῦ οἴκου, ἡ οἰκοδέσποινα, ἡ οἰκοκυρά, ὅπως συνήθως λέγεται. Πολλάκις βοηθοῦν τὸν πατέρα εἰς τὴν ἐργασίαν του καὶ ἄλλα μέλη τῆς οἰκογενείας, ὅπως π.χ. τὰ παιδιά, ὁ πάππος, ὅταν δύναται νὰ ἐργασθῆ, ἢ καὶ ἡ μητέρα. Διότι πολλαὶ μητέρες ἐργάζονται καὶ εἰς ἐργοστάσια, γραφεῖα, σχολεῖα καὶ ἄλλα ἐπαγγέλματα. Ἀλλὰ καὶ τὴν μητέρα βοηθοῦν εἰς τὴν περιποίησιν τῆς οἰκογενείας αἱ θυγατέρες, ἢ γιαγιά καὶ αἱ θεαί, ὅταν ὑπάρχουν. Ὅλοι ἐργάζονται εἰς τὴν οἰκογένειαν, ὁ καθεὶς ἀναλόγως πρὸς τὰς δυνάμεις του.

Ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα εἶναι τὸ θεμέλιον τῆς οἰκογενείας. Καὶ ὅπως τὰ θεμέλια στηρίζουν τὸ κτίριον καὶ φέρουν ὅλον τὸ βάρος του, ἔτσι καὶ οἱ γονεῖς στηρίζουν τὴν οἰκογένειαν καὶ σηκώνουν ἐπάνω των ὅλον τὸ βάρος τῆς. Καὶ ὅταν γηράσουν καὶ θὰ εἶναι πλέον ἀνίκανοι πρὸς ἐργασίαν τότε θὰ ἔχουν τὴν προστασίαν τῶν τέκνων των. Αὐτὰ θὰ εἶναι τότε τὸ στήριγμα τῶν γηρατειῶν των.

Ἡ οἰκογένεια διὰ τοὺς Ἕλληνας εἶναι θεσμὸς ἰερός. Ἡ συναίσθησις τῆς κοινῆς καταγωγῆς, ἡ κοινὴ συμβίωσις τῶν μελῶν τῆς καὶ ἡ ἀγάπη καὶ ἡ στοργή, ποὺ ὑπάρχει μεταξὺ αὐτῶν, δημιουργοῦν ἰσχυρότατον καὶ ἀκατάλυτον οἰκογενειακὸν δεσμόν. Μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς οἰκογενείας κυριαρχεῖ ἡ ἀνιδιοτελεῖς ἀγάπη.

Ἡ οἰκογένεια ἀποτελεῖ μιαν μικρὰν κοινωνίαν. Πολλοὶ οἰκογένειαί μαζὺ ἀποτελοῦν τὴν μεγάλην οἰκογένειαν τῶν ἀνθρώπων, ποὺ λέγεται κοινωνία, ἔθνος, φυλὴ.

2. Βαθμοὶ συγγενείας

Τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας συνδέονται μεταξὺ των διὰ συγγενείας. Ὑπάρχουν διάφοροι βαθμοὶ συγγενείας. Ἡ συγγένεια π.χ. τῶν γονέων μετὰ τέκνα των εἶναι στενωτέρα ἀπὸ τὴν συγγένειαν μεταξὺ δύο ἀδελφῶν. Ἡ συγγένεια μεταξὺ δύο ἀδελφῶν εἶναι ἐπίσης στενωτέρα, ἀπὸ τὴν συγγένειαν μεταξὺ δύο ἐξαδέλφων κλπ. Τοιοῦτοτρόπως ὑπάρχουν συγγενεῖς πρώτου, δευτέρου, τρίτου, τετάρτου βαθμοῦ κλπ. Πρώτου βαθμοῦ συγγένειαν ἔχουν οἱ γονεῖς μετὰ τέκνα των. Δευτέρου βαθμοῦ ἔχουν οἱ ἀδελφοὶ μεταξὺ των, καθὼς καὶ ὁ πάππος καὶ ἡ μάμμη μετὰ τοὺς ἐγγονοὺς των. Τρίτου βαθμοῦ συγγένειαν ἔχουν οἱ πρῶτοι θεῖοι καὶ οἱ ἀνεψιοὶ μεταξὺ των. Θεῖοι καὶ θεῖαι εἶναι οἱ ἀδελφοὶ (πρῶτοι θεῖοι) ἢ οἱ ἐξαδέλφοι τῶν γονέων μας. Τετάρτου βαθμοῦ συγγένειαν ἔχουν οἱ πρῶτοι ἐξαδέλφοι. Πρῶτοι ἐξαδέλφοι εἶναι τὰ τέκνα δύο ἀδελφῶν. Δεύτεροι ἐξαδέλφοι εἶναι τὰ τεκὰ δύο πρώτων ἐξαδέλφων κλπ.

Ὑπάρχουν δύο εἰδῶν συγγένεια. Ἡ συγγένεια ἐξ αἵματος καὶ ἡ συγγένεια ἐξ ἀγχιστείας. Συγγενεῖς ἐξ αἵματος εἶναι ὅλοι οἱ καταγόμενοι ἀπὸ τὴν ἰδίαν οἰκογένειαν. ὅπως π.χ. ὁ πατέρας καὶ τὰ τέκνα του, ἡ μητέρα καὶ τὰ τέκνα τῆς, ὁ πάππος, ἡ μάμμη, οἱ ἐγγονοὶ, οἱ ἐξαδέλφοι κλπ. Συγγενεῖς ἐξ ἀγχιστείας εἶναι ὁ πατέρας μετὰ τοὺς συγγενεῖς τῆς συζύγου του, ἡ μητέρα μετὰ τοὺς συγγενεῖς τοῦ συζύγου τῆς. Ἡ συγγένεια ἐξ αἵματος εἶναι ἰσχυροτέρα τῆς συγγενείας ἐξ ἀγχιστείας. Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς θεωρεῖ τὸν συγγενικὸν δεσμόν ἱερόν.

3. Ὑποχρεώσεις πρὸς τὴν οἰκογένειαν

Αἱ εὐθύναι τῶν γονέων διὰ τὴν οἰκογένειάν των εἶναι πολὺ μεγάλαι. Καὶ ἡ ἀφοσιώσις των εἰς αὐτὴν ἀπεριόριστος. Ὅλαι αἱ φροντίδες των στρέφονται πρὸς αὐτήν. Πῶς θὰ ζήσουν καλὰ τὰ παιδιά των, πῶς θὰ προοδεύσουν καὶ θὰ προκόψουν, πῶς θὰ γίνουν καλοὶ καὶ χρήσιμοι ἄνθρωποι. Τὸν ἑαυτὸν των πολὺ ὀλίγον τὸν σκέπτονται. Προπάντων ἡ μητέρα. Μοναδικὴ σκέψις τῆς εἶναι τὰ παιδιά τῆς. Παρακολουθεῖ μὲ ἀνείπωτον στοργὴν τὴν ἀνάπτυξίν των καὶ εἶναι πάντοτε ἕτοιμος καὶ πρόθυμος διὰ θυσίας. Πόσας φορές δὲν ἀγρυπνεῖ ἐπὶ ὀλοκλήρους νύκτας εἰς τὸ προσκέφαλον τοῦ ἀσθενοῦς παιδιοῦ τῆς καὶ ἀγωνιᾷ διὰ τὴν ζωὴν του! Δίδει τότε τὰ πάντα, ἀκόμη καὶ τὴν ζωὴν τῆς, διὰ νὰ γίνῃ καλὰ τὸ παιδί τῆς. Ποία λοιπὸν πρέπει νὰ εἶναι ἡ συμπεριφορὰ τῶν τέκνων πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ ποῖαι αἱ ὑποχρεώσεις των πρὸς αὐτούς; Πῶς θὰ ἠμπορέσουν νὰ ἀνταποδώσουν ἓνα μικρὸν μέρος ἀπὸ τοὺς κόπους καὶ τὰς θυσίας, εἰς τὰς ὁποίας καθημερινῶς ὑποβάλλονται δι' αὐτὰ; Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἀπλῆ καὶ εὐκολοῦς. Οἱ γονεῖς δὲν θέλουν ἀμοιβάς. Ζητοῦν μόνον ἀπὸ τὰ παιδιά των νὰ τοὺς βοηθοῦν εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀνατροφῆς των μὲ τὴν καλὴν διαγωγὴν καὶ συμπεριφορὰν των. Νὰ συμμορφώνωνται μὲ τὰς συμβουλὰς των καὶ νὰ ἐκτελοῦν προθύμως τὰς παραγγελίας των. Τὸ παιδί, ποῦ δὲν ὑπακούει καὶ δὲν πειθαρχεῖ εἰς τὰς παραγγελίας καὶ τὰς συμβουλὰς τῶν γονέων του, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ καλὸς ἄνθρωπος. Καὶ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἀγαπᾷ καὶ σέβεται τοὺς γονεῖς του. Ὁ σεβασμὸς, ἡ ἀγάπη, ἡ εὐγνωμοσύνη καὶ ἡ ὑπακοή εἶναι μικρὰ ἀνταπόδοσις εἰς τὰς τόσας φροντίδας, ποῦ καταβάλλουν δι' αὐτὰ οἱ γονεῖς. Δὲν πρέπει δὲ νὰ λησμονοῦν ὅτι «εὐχαὶ γονέων στηρίζουσι θεμέλια οἴκων».

— Δυστυχῶς μερικά παιδιά λησμονοῦν τί χρεωστοῦν εἰς τοὺς γονεῖς των καὶ φέρονται πρὸς αὐτούς μὲ ἀνάρμοστον τρόπον. Τὰ παιδιά αὐτὰ ἀδικοῦν καὶ τοὺς γονεῖς καὶ τὸν ἑαυτὸν των. Ἀδικοῦν τοὺς γονεῖς των, διότι ἀνταποδίδουν εἰς αὐτούς κακὸν ἀντὶ καλοῦ, ἀντὶ χαρᾶς λύπην καὶ πικρίαν, καὶ τὸν ἑαυτὸν των, διότι μὲ τὴν συμπεριφορὰν των αὐτὴν γίνονται ὄχι μόνον ἀχάριστα, ἀσεβῆ καὶ ἀγνώμονα, ἀλλὰ καὶ παραβάται τῆς πέμπτης ἐντολῆς: «Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου...».

Ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη. Ἡ ἀγάπη μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν εἶναι φυσικὴ. Ἀφύσικον καὶ ἀνώμαλον εἶναι νὰ μὴ ἀγαπῶνται οἱ ἀδελφοί. Ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη ἐκδηλώνεται μὲ τὴν ὁμόνοιαν, ποῦ εἶναι τὸ κυριώτερον γνώρισμα ἀγαπημένης οἰκογενείας. Ἀγαπημένοι καὶ ἠνωμένοι οἱ ἀδελφοὶ νικοῦν ὅλας τὰς δυσκολίας τῆς ζωῆς, διότι ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη εἶναι πανίσχυρον ὄπλον διὰ τὴν ζωὴν. Εἶναι γνωστὴ εἰς ὅλους ἡ ἱστορία τοῦ γεωργοῦ καὶ τῶν δέκα παιδιῶν του, ποῦ τοὺς ἔδωσε νὰ λυγίσουν δέκα ραβδιά

δεμένα εις μίαν δέσμην. Συμβαίνει ὁμως πολλάκις νά γεννηθοῦν μεταξύ τῶν ἀδελφῶν μίση καὶ διχόνοια. Ἐχομεν δυστυχῶς πολλὰ τοιαῦτα παραδείγματα καὶ ἀπὸ τὴν Ἱερὰν Ἱστορίαν καὶ ἀπὸ τὴν καθημερινὴν ζωὴν. Οἱ ἀδελφοὶ π.χ. τοῦ Ἰωσήφ τὸν ἐμίσησαν, διότι ὁ πατέρας των τὸν ἠγάπα ἤθελεν περισσότερον ἀπὸ αὐτοῦς. Καὶ ἀπεφάσισαν νά τὸν ἐξοντώσουν. Τὴν τελευταίαν ὁμως στιγμὴν ἠλλάξαν γνώμην καὶ ἀντὶ νά τὸν φονεύσουν τὸν ἐπώλησαν εἰς τοὺς Αἰγυπτίους. Πόσον μεγάλο κακόν, ἀλήθεια, ἔκαμαν εἰς τὸν ἀδελφόν των καὶ τὸν πατέρα των! Καὶ ὁμως ὁ ἀδελφός των δὲν ἐμνησικακήσεν ἐναντίον των. Ὅταν ἀργότερον χωρὶς νά τὸν ἀναγνωρίσουν, εὐρέθησαν εἰς τὴν ἀνάγκην νά ζητήσουν εἰς τὴν Αἴγυπτον τὴν βοήθειάν του, ἐκεῖνος, ὄχι μόνον δὲν ἀνταπέδωσεν εἰς αὐτοὺς τὰ ἴδια, ἀλλὰ ἐσπευσε μὲ προθυμίαν καὶ συγκίνησιν νά χρησιμοποιήσῃ τὴν δυνάμιν του, διὰ νά κάμῃ καλῶν εἰς αὐτοῦς. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐδίδαξεν ὅτι πρέπει ν' ἀγαπῶμεν τὸν π λ η σ ἰ ο ν μας, ὅπως τὸν ἑαυτὸν μας. Σκεφθῆτε τώρα, ἂν εἰς τοὺς ξένους πρέπει νά φερόμεθα τοιοῦτοτρόπως, τί πρέπει νά κάμνωμεν διὰ τοὺς ἀδελφούς καὶ τὰ ἄλλα μέλη τῆς οἰκογενείας μας. Μία λαϊκὴ παροιμία λέγει : «Ὅ,τι κάμνεις τοῦ ἀδελφοῦ σου εἶναι κέρδος τοῦ σπιτιοῦ σου». Καὶ εἶναι πράγματι αὐτὸ ἀλήθεια. Διότι καὶ αἱ καλαὶ καὶ αἱ κακαὶ πράξεις ἐνὸς μέλους τῆς οἰκογενείας ἀντανακλοῦν εἰς ὅλην τὴν οἰκογένειαν. Αἱ πρῶται κάμνουσιν ὅλην τὴν οἰκογένειαν ὑπερήφανον· αἱ δευτέραι τὴν γεμίζουν ἐντροπήν.

Χωρὶς ὁμόνοιαν καὶ ἀγάπην ἡ οἰκογένεια εἶναι καταδικασμένη νά διαλυθῇ. Εἶναι γνωστὴ ἡ λαϊκὴ παροιμία «ἡ ὁμόνοια φτεῖναι σπῖτι κι' ἡ διχόνοια τὸ χαλάει».

Οἱ Ἕλληνες θεωροῦν τὸν θεσμόν τῆς οἰκογενείας ἰ ε ρ ὀ ν. Τιμοῦν, σέβονται καὶ ἀγαποῦν τὴν οἰκογένειαν. Οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοί μας μάλιστα εἶχον καὶ ἰδιαίτερον θεόν, τὸν θεὸν Ἑ σ τ ἰ α ν, προστάτην τῆς οἰκογενείας. Ὁ σύνδεσμος μεταξύ τῶν μελῶν τῆς θεωρεῖται ἀνέκαθεν ἱερός. Καὶ ἡ ἀλληλεγγύη των παραδειγματικὴ. Δὲν εἶναι δὲ σπάνια τὰ παραδείγματα αὐτοθυσίας τῶν μελῶν τῆς. Οἱ πτωχοὶ γονεῖς στεροῦνται ἀκόμη καὶ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου των, διὰ νά μορφώσουν τὰ τέκνα των καὶ νὰ τὰ κάμουν καλοὺς καὶ χρησίμους πολίτας. Οἱ ἄρρνες ἀδελφοὶ θυσιάζουν τὰ πάντα διὰ τὴν καλὴν ἀποκατάστασιν τῶν ἀγάμων ἀδελφῶν των. Καὶ δὲν εἶναι σπάνιον τὸ φαινόμενον νά μένουν ἄγαμοι οἱ ἄρρνες ἀδελφοὶ τῆς οἰκογενείας, ἐξ αἰτίας τῆς μὴ ἀποκαταστάσεως τῶν θηλέων ἀδελφῶν.

Ὁ θεσμός τῆς οἰκογενείας θεωρεῖται ἀπὸ τὸν Ἕλληνα ἀκατάλυτος, αἱ οἰκογενειακαὶ παραδόσεις ἱεραὶ καὶ ἡ προσβολὴ τῆς οἰκογενειακῆς τιμῆς βαρὺ ἔγκλημα. Ἡ δημιουργία ἀγνῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς, ἡ διαφύλαξις τῶν οἰκογενειακῶν παραδόσεων καὶ ἐθίμων καὶ ἡ μετάδοσις των ἀνορθῶν καὶ ἀμεταβλήτων εἰς τοὺς ἀπογόνους εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ ἱερώτερα ἰδανικὰ τῶν

Ἑλλήνων. Ἡ δὲ προσήλωσις εἰς τὸν θεσμόν τῆς οἰκογενείας ἓνα ἀπὸ τὰ ἀγνότερα προτερήματα τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς.

4. Οἰκογενειακὸν ἄσυλον

Ἡ λέξις ἄσυλον σημαίνει καταφύγιον, μέρος ἡσφαλισμένον ἀπὸ τοὺς κινδύνους, σημαίνει ἀκόμη διάφορα φιλανθρωπικά ἰδρύματα, ὅπως π.χ. ἄσυλον ἀνιάτων, γηροκομεῖα, νοσοκομεῖα κλπ., εἰς τὰ ὅποια καταφεύγουν ἄνθρωποι δυστυχεῖς καὶ ἀπροστάτευτοι. Κυρίως ὅμως ἄσυλον σημαίνει χῶρον ἱερόν καὶ ἀπαρβίαστον. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐθεώρουν ὡς ἄσυλον τοὺς βωμοὺς καὶ γενικῶς τοὺς ναοὺς τῶν θεῶν. Καὶ τὸ ἄτομον ποῦ κατέφευγεν εἰς αὐτοὺς ἐθεωρεῖτο ὡς προστατευόμενον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τοῦτο ἀπηγορεύετο αὐστηρῶς ἡ σύλληψις του καὶ ἡ βίαία προσαγωγή του εἰς τὰς ἀρχάς. Ὁ Σπαρτιάτης Πausanias μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς προδοσίας του, διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὴν σύλληψιν καὶ καταδίκην του, κατέφυγεν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς. Εἶναι δὲ γνωστὸν ἀπὸ τὴν ἱστορίαν πῶς ἐξῆλθεν ἀπὸ ἐκεῖ.

Σήμερον ἡ κατοικία τῆς οἰκογενείας θεωρεῖται ὡς οἰκογενειακὸν ἄσυλον καὶ προστατεύεται ἀπὸ τοὺς νόμους τοῦ κράτους. Τὸ οἰκογενειακὸν ἄσυλον θεωρεῖται ἱερόν καὶ ἀπαρβίαστον. Εἰδικὸν ἄρθρον τοῦ Συντάγματός μας, τὸ 12ον, ὀρίζει τὰ ἐξῆς : « Ἡ κατοικία ἐκάστου εἶναι ἄσυλον. Οὐδεμία κατ' οἶκον ἔρευνα ἐνεργεῖται, εἰμὴ ὅτε καὶ ὅπως ὁ Νόμος διατάσσει. Οἱ παραβάται τῶν διατάξεων τούτων τιμωροῦνται ἐπὶ καταχρήσει τῆς ἐξουσίας τῆς ἀρχῆς, ὑποχρεοῦνται δὲ εἰς πλήρη ἀποζημίωσιν τοῦ παθόντος καὶ προσέτι εἰς ἱκανοποίησιν αὐτοῦ διὰ χρηματικοῦ ποσοῦ, ὡς ὁ Νόμος ὀρίζει».

Ἐρωτήσεις - Ἐργασίαι : 1. Νὰ ἀναφέρετε περιπτώσεις ἀδελφικῆς ἀγάπης ἀπὸ τὴν σύγχρονον ζωὴν σας ἢ ἀπὸ τὴν ἱστορίαν. 2. Διηγηθῆτε τὴν ἱστορίαν τοῦ γεωργοῦ καὶ τῶν δέκα παιδιῶν του. 3. Νὰ ἀπαγγεῖλετε εἰς τὴν τάξιν τὰ ποιήματα « Ἡ μάνα » τοῦ Πολέμη, ἢ « Ἀδελφικὴ ἀγάπη » δημοτικὸ καὶ « Πατέρας καὶ παιδιά » τοῦ Περγιολίτη. 4. Ἀρχίζοντες ἀπὸ τὸν πάππον καὶ τὴν μᾶμμην σας παραστήσατε μὲ γραμμὰς τὴν δημοιογίαν τῆς οἰκογενείας σας. Θὰ ἔχετε ἔτσι τὸ « οἰκογενειακὸν σας δένδρον ».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

1. Ἡ σημασία τῆς ἐκπαιδεύσεως

Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων ἀκόμη χρόνων οἱ ἄνθρωποι ἠσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην νὰ φροντίσουν, παραλλήλως πρὸς τὴν σωματικὴν, καὶ διὰ τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τῶν νέων. Ἐθεώρησαν δηλ. ἀπαραίτητον νὰ δώσουν εἰς τοὺς νέους τὰ πνευματικὰ ἐφόδια, τὰ ὅποια εἶναι εἰς αὐτοὺς ἀναγκαῖα, διὰ νὰ γίνουιν, ὅταν μεγαλώσων, ἱκανοὶ νὰ ζήσουν καὶ νὰ ἀποβοῦν χρήσιμοι ἄνθρωποι καὶ καλοὶ πολῖται. Δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἴδρυσαν ἐκπαιδευτήρια (σχολεῖα), τὰ ὅποια μὲ τὴν ἐπίβλεψιν τῆς πολιτείας ἀπέβλεπον εἰς τὸ νὰ δώσουν εἰς τοὺς νέους τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν ζωὴν πνευματικὰ ἐφόδια. Τὰ σχολεῖα αὐτά, ὀλίγα κατ' ἀρχάς, ἐπολλαπλασιάσθησαν ἀργότερον, ἐφ' ὅσον οἱ ἄνθρωποι κατενόουν ὅτι μόνον μὲ τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν ἠδύναντο νὰ βελτιώσουν τὴν ζωὴν των. Πράγματι, ἡ σημασία τῆς ἐκπαιδεύσεως διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὴν πρόοδον τοῦ ἀνθρώπου εἶναι μεγίστη. Μὲ τὴν ἐκπαίδευσίν του, μὲ τὴν φοίτησίν του δηλ. εἰς σχολεῖα καὶ τὴν παρακολούθησιν μαθημάτων, ὁ ἄνθρωπος ἀναπτύσσει τὰς φυσικὰς του ἰκανότητάς, ἀποκτᾷ νέας καὶ ἐξασφαλίζει ἔτσι καὶ τὴν ἰδικὴν του, ἀλλὰ καὶ τῆς κοινωνίας τὴν εὐημερίαν. Ἡ ἐκπαίδευσις συντελεῖ εἰς τὴν ἐπιτυχήν ἄσκησιν ὅλων τῶν ἐπαγγελμάτων. Δὲν ὑπάρχει ἐπάγγελμα, τὸ ὅποιον νὰ μὴ ἀσκηθῆται καλύτερον καὶ ἀποδοτικώτερον, ὅταν ὁ ἐπαγγελματίας εἶναι μορφωμένος.

Ἄλλὰ καὶ εἰς τὴν εὐρυθμον λειτουργίαν τοῦ κράτους βοηθεῖ ἡ ἐκπαίδευσις. Εἰς τὰ σχολεῖα διδάσκονται οἱ μέλλοντες πολῖται τὰ καθήκοντα καὶ τὰ δικαιώματά των. Διδάσκονται νὰ σέβωνται τοὺς νόμους, οἱ ὅποιοι ἀποβλέπουσι καὶ εἰς τὴν ἀτομικὴν των εὐτυχίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν εὐτυχίαν τοῦ συνόλου. Ἡ ἐκπαίδευσις συντελεῖ ἐπίσης εἰς τὸ νὰ διατηρῶνται ἀμετάβλητα τὰ ἦθη, τὰ ἔθιμα καὶ αἱ παραδόσεις. Καλλιιεργεῖ καὶ διατηρεῖ ἀμείωτον τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀκλόνητον τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν πατρίδα.

Δι' ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους ἡ ἐκπαίδευσις τῶν νέων ἀποτελεῖ σήμερον τὴν πρώτην φροντίδα ὅλων τῶν πολιτισμένων λαῶν. Ὁ βαθμὸς τοῦ πολιτισμοῦ ἐνὸς λαοῦ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν μόρφωσιν, ποῦ παρέχει εἰς τὴν νεολαίαν.

Τὸ ἔθνος μας, μόλις ἀπέκτησε τὴν ἀνεξαρτησίαν του, ἔκρινεν ἀπαραίτητον νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν καλυτέραν ἐκπαίδευσιν τῶν Ἑλληνοπαίδων. Ὁ

πρώτος κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος, ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας, ἐμερίμνησε πολὺ διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ ἵδρυσε τὰ πρῶτα σχολεῖα. Ὁ Ὄθων κατέστησε ὑποχρεωτικὴν τὴν Στοιχειώδη Ἐκπαίδευσιν ἀπὸ τοῦ 1834. Ὀλίγον δὲ ἀργότερον ἰδρῦθησαν ἀνώτερα σχολεῖα (Ἱερατικά καὶ Τεχνικά Σχολαί, τὸ Πολυτεχνεῖον καὶ τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν).

Ἡ ἐκπαίδευσις εἰς τὴν χώραν μας διακρίνεται εἰς Στοιχειώδη, Μέσην, Ἀνωτέραν, Ἀνωτάτην, καὶ εἰς Ἐπαγγελματικὴν.

2. Στοιχειώδης ἐκπαίδευσις

Ἡ Στοιχειώδης Ἐκπαίδευσις λέγεται καὶ Δημοτικὴ Ἐκπαίδευσις, περιλαμβάνει δὲ τὰ Νηπιαγωγεῖα καὶ τὰ Δημοτικὰ σχολεῖα. Τὰ Νηπιαγωγεῖα λειτουργοῦν εἰς ξενοφώνους πρὸ πάντων συνοικισμούς καὶ χωρία καὶ φοιτοῦν εἰς αὐτὰ παιδιὰ, ἀγόρια καὶ κορίτσια, ἡλικίας 4—6 ἐτῶν. Εἰς τὰ Νηπιαγωγεῖα διδάσκουν αἱ νηπιαγωγοί. Εἰς τὰ Δημοτικὰ σχολεῖα φοιτοῦν ὅλα τὰ Ἑλληνόπουλα μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ βου ἔτους τῆς ἡλικίας τῶν. Εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Στοιχειώδους Ἐκπαίδευσεως οἱ μαθηταὶ διδάσκονται ἀνάγνωσιν, γραφὴν καὶ ἀριθμῆσιν, καθὼς καὶ ἀπλᾶ στοιχεῖα ἀπὸ ὅλους τοὺς τομεῖς τῶν γνώσεων. Δι' αὐτὸ ἡ Στοιχειώδης Ἐκπαίδευσις λέγεται καὶ Βασικὴ Ἐκπαίδευσις.

Ἡ Στοιχειώδης Ἐκπαίδευσις εἶναι ὑποχρεωτικὴ δι' ὅλους τοὺς Ἑλληνόπαιδας καὶ παρέχεται δωρεάν ἀπὸ τὸ κράτος. Τὰ ἔτη τῆς ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως εἰς τὸ Δημοτικὸν σχολεῖον εἶναι ἕξ. Ὁ γονεὺς ποῦ δὲν ἀποστέλλει τὰ τέκνα του εἰς τὸ Δημοτικὸν σχολεῖον τιμωρεῖται μὲ πρόστιμον συμφῶνως πρὸς τὸν νόμον «περὶ ὑποχρεωτικῆς φοιτήσεως». Ἀναλόγως μὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν φοιτῶντων μαθητῶν τὸ Δημοτικὸν σχολεῖον ἔχει ἓνα ἢ περισσοτέρους δημοδιδασκάλους. Ὅταν διδάσκη εἰς αὐτὸ ἓνας διδάσκαλος, τὸ σχολεῖον λέγεται μονοθέσιον. Ὅταν διδάσκουν δύο, διθέσιον, ὅταν διδάσκουν τρεῖς, τριθέσιον καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς λέγεται τετραθέσιον, πενταθέσιον, ἕξαθέσιον σχολεῖον.

Προϊστάμενοι τῶν νηπιαγωγῶν καὶ τῶν δημοδιδασκάλων εἶναι οἱ Ἐπιθεωρηταὶ καὶ οἱ Γενικοὶ Ἐπιθεωρηταὶ Στοιχειώδους Ἐκπαίδευσεως.

3. Μέση Ἐκπαίδευσις

Ἡ Μέση Ἐκπαίδευσις περιλαμβάνει τὰ Γυμνάσια, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ φοίτησις εἶναι προαιρετικὴ. Τὰ Γυμνάσια εἶναι σχολεῖα γενικῆς μορφώσεως. Εἰς αὐτὰ εἰσάγονται καὶ φοιτοῦν οἱ ἀπόφοιτοι τῶν Δημοτικῶν σχολείων κατόπιν εἰσιτηρίων ἐξετάσεων. Μετὰ ἐξαετῆ φοίτησιν οἱ ἀπόφοιτοι δύνανται νὰ συνεχίσουν τὰς σπουδὰς τῶν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, τὸ Πολυτεχνεῖον καὶ εἰς ἄλλας σχολὰς, κατόπιν εἰσιτηρίων ἐξετάσεων.

Ἀπὸ τοῦ 1959 τὰ Γυμνάσια χωρίζονται εἰς Γυμνάσια πρώτης βαθμίδος, τὰ ὁποῖα λειτουργοῦν μὲ τὰς τρεῖς πρώτας γυμνασιακὰς τάξεις, καὶ εἰς πλήρη ἐξατάξια Γυμνάσια. Τὸ πρόγραμμα τῶν μαθημάτων τῶν τριῶν πρώτων τάξεων εἶναι κοινὸν δι' ὅλα τὰ Γυμνάσια.

Τὰ πλήρη ἐξατάξια Γυμνάσια ἠμποροῦν νὰ διαιροῦνται εἰς τμήματα εἰδικῶν κατευθύνσεων ἀπὸ τῆς τετάρτης τάξεως. Τὰ τμήματα ταῦτα εἶναι τὰ ἑξῆς : τὸ κλασσικὸν ἢ κλασσικῆς κατευθύνσεως, εἰς τὸ ὁποῖον πρωτεύουσαν θέσιν κατέχουν τὰ ἀνθρωπιστικὰ (φιλολογικὰ) μαθήματα. Οἱ ἀπόφοιτοι τοῦ τμήματος τούτου προορίζονται κυρίως διὰ τὰς θεωρητικὰς ἐπιστήμας. Τὸ πρακτικὸν τμήμα ἢ τμήμα πρακτικῆς κατευθύνσεως, εἰς τὸ ὁποῖον πρωτεύουσαν θέσιν ἔχουν τὰ μαθηματικὰ καὶ τὰ φυσικὰ. Οἱ ἀπόφοιτοι τοῦ τμήματος τούτου προορίζονται κυρίως διὰ τὸ Πολυτεχνεῖον καὶ γενικῶς διὰ τὰς θετικὰς ἐπιστήμας. Τὰ τμήματα : γεωργικόν, οἰκονομικόν, ναυτικόν, τεχνικόν, οἰκιακῆς οἰκονομίας (εἰς τὰ Γυμνάσια θηλέων μόνον) καὶ ξένων γλωσσῶν, εἰς τὰ ὁποῖα διδάσκονται ἐκτὸς τῶν ἄλλων μαθημάτων καὶ εἰδικὰ μαθήματα, γεωργικά, οἰκονομικά καὶ ἐμπορικά, ναυτικά, τεχνικά, οἰκιακῆς οἰκονομίας, ξένοι γλῶσσαι.

Εἰς Γυμνάσια οἰκονομικῆς κατευθύνσεως ἢ οἰκονομικά γυμνάσια μετετρέπησαν αἱ Ἐμπορικαὶ σχολαί. Ναυτικά Γυμνάσια λειτουργοῦν ἐπιτυχῶς δύο μέχρι τοῦδε, ἓν εἰς τὰς Οἰνούσας τῆς Χίου καὶ ἄλλο εἰς Ἰθάκην. Οἱ μαθηταὶ τῶν ναυτικῶν Γυμνασίων προορίζονται διὰ τὰ ναυτικά ἐπαγγέλματα.

Τεχνικὸν Γυμνάσιον λειτουργεῖ ἓν πειραματικὸν εἰς τὸν Πειραιᾶ.

Τὰ ἀπολυτήρια τῶν Γυμνασίων ὅλων τῶν κατευθύνσεων εἶναι ἀπολύτως ἰσότιμα διὰ πᾶσαν περίπτωσιν.

4. Ἀνωτέρα καὶ Ἀνωτάτη ἐκπαίδευσις

Ἡ Ἀνωτάτη ἐκπαίδευσις περιλαμβάνει τὰ ἀνώτατα ἐπιστημονικὰ ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα, ἧτοι :

α'. Τὰ δύο Πανεπιστήμια, Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης, τὰ ὁποῖα προπαρασκευάζουν ἐπιστήμονας διαφόρων κλάδων (ιατροῦς, δικηγόρους, φιλολόγους, χημικοὺς, φυσικομαθηματικοὺς κλπ.).

β'. Τὸ Ἐθνικὸν Μετσόβιον Πολυτεχνεῖον καὶ τὴν Πολυτεχνικὴν Σχολὴν Θεσσαλονίκης, ποὺ προπαρασκευάζουν πολιτικοὺς μηχανικοὺς, μηχανολόγους, ἀρχιτέκτονας, ἀγρονόμους, τοπογράφους, χημικοὺς μηχανικοὺς.

γ'. Τὴν Ἀνωτάτην Σχολὴν Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν, ἢ ὁποῖα ἔχει ὡς προορισμὸν τὴν οἰκονομικὴν καὶ ἐμπορικὴν μόρφωσιν, θεωρητικὴν καὶ πρακτικὴν.

δ'. Τὴν Πάντειον Σχολὴν Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν, ἢ ὁποῖα ἔχει ὡς

σκοπόν τὴν μὀρφωσιν ὑπαλλήλων διὰ τὰς ὑπηρεσίας τοῦ κράτους, τῶν τραπεζῶν καὶ ἄλλων ἀνωτέρων ἰδρυμάτων.

ε'. Τὴν Ἀνωτάτην Γεωπονικὴν Σχολὴν, ἡ ὁποία προπαρασκευάζει γεωπόνους.

στ'. Τὴν Ἀνωτάτην Σχολὴν Καλῶν Τεχνῶν, ἡ ὁποία ἔχει ὡς σκοπόν τὴν μὀρφωσιν εἰς τὰς καλὰς τέχνας (γλυπτικὴν, χαρακτικὴν, ζωγραφικὴν).

Ἡ Ἀνωτέρα ἐκπαίδευσις περιλαμβάνει :

α'. Τὰς Παιδαγωγικὰς Ἀκαδημίας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ὡς προορισμὸν τὴν ἐπαγγελματικὴν μὀρφωσιν δημοδιδασκάλων καὶ δημοδιδασκαλιστῶν. Δέχονται ἀποφοίτους Γυμνασίου, κατόπιν εἰσιτηρίων ἐξετάσεων. Μετὰ διετὴ φοίτησιν οἱ σπουδασταὶ ἀποκοτοῦν πτυχίον δημοδιδασκάλου.

β'. Τὴν Ἐθνικὴν Ἀκαδημίαν Σωματικῆς Ἀγωγῆς, ἡ ὁποία προπαρασκευάζει γυμναστὰς καὶ γυμναστριάς διὰ τὰ σχολεῖα τῆς Μέσης Ἐκπαίδευσως. Δέχεται, κατόπιν ἐξετάσεων, ἀποφοίτους τοῦ Γυμνασίου καὶ ἡ φοίτησις εἰς αὐτὴν εἶναι τριετὴς.

γ'. Τὴν Χαροκόπειον Ἀνωτάτην Σχολὴν Οἰκιακῆς Οἰκονομίας, ἡ ὁποία δέχεται, κατόπιν ἐξετάσεων, ἀποφοίτους τοῦ Γυμνασίου. Μετὰ τριετὴ ποίτησιν οἱ σπουδάστριαὶ ἀποκοτοῦν πτυχίον καθηγητρίας οἰκοκυρικῶν μαθημάτων.

δ'. Τὰς Ἐκκλησιαστικὰς Σχολὰς (ὅπως ἡ Ριζάρειος Ἀθηνῶν καὶ τὸ Ἱεροδιδασκαλεῖον Βελλᾶς Ἰωαννίνων), αἱ ὁποῖαι καταρτίζουν ὑποψηφίους ἱερεῖς.

ε'. Ἐπίσης τὰς Στρατιωτικὰς Σχολὰς Εὐελπίδων, Ναυτικῶν Δοκίμων καὶ Ἀεροπορίας («Ἰκάρων»), αἱ ὁποῖαι προπαρασκευάζουν ἀξιωματικοὺς διὰ τὰς ἐνόπλους δυνάμεις, καθὼς καὶ τὴν Στρατιωτικὴν Ἱατρικὴν Σχολὴν, ἡ ὁποία προπαρασκευάζει στρατιωτικοὺς ἰατροὺς.

Εἰς τὰ ἀνώτερα καὶ ἀνώτατα αὐτὰ ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα ἡ εἰσαγωγὴ τῶν ὑποψηφίων σπουδαστῶν γίνεται κατόπιν ἐξετάσεων. Ἀπαιτεῖται δι' ὅλας αὐτὰς τὰς σχολὰς ἀπολυτήριον Γυμνασίου (εἰς τὴν Σχολὴν Ναυτικῶν Δοκίμων ἀρκεῖ ἐνδεικτικὸν Ε' ἐξαταξίου Γυμνασίου), ἡ φοίτησις δὲ διαρκεῖ, ἀναλόγως τῆς σχολῆς, ἀπὸ 3-6 ἔτη.

Εἰς τὰς Ἀνωτέρας σχολὰς ἀνήκει καὶ τὸ Διδασκαλεῖον Νηπιαγωγῶν Καλλιθέας, τὸ ὁποῖον καταρτίζει νηπιαγωγούς. Δέχεται κατόπιν ἐξετάσεων ἀποφοίτους τῆς Δ' τάξεως τοῦ Γυμνασίου. Ἡ φοίτησις εἶναι τετραετὴς.

5. Ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις καὶ ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμὸς

Ὁ ἄνθρωπος, διὰ τὴν ζήτησιν, ἀσκεῖ ἐνὶ ἐπάγγελματι, κάμνει δηλ. μίαν ὀρισμένην ἐργασίαν, παράγει κάτι χρήσιμον καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐργασίαν

του κερδίζει χρήματα, διὰ τὴν ζήσιν. Ἡ ἐκλογή τοῦ καταλλήλου ἐπαγγέλματος ἔχει μεγάλην σημασίαν διὰ τὸ ἄτομον. Διὰ κάθε νέον τὸ σπουδαιότερον ζήτημα εἶναι, τί ἐπάγγελμα θὰ ἐκλέξῃ. Διότι ἔχει ἀποδειχθῆ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εὐδοκίμει καὶ προοδεύει μόνον εἰς τὸ ἐπάγγελμα, διὰ τὸ ὅποιον αἰσθάνεται φυσικὴν κλίσιν καὶ ἔχει δι' αὐτὸ τὰ κατάλληλα σωματικά καὶ πνευματικά προσόντα καὶ δεξιότητας.

Ἐκαστος νέος λοιπὸν πρέπει νὰ ἐκλέγῃ μὲ πολλὴν προσοχὴν τὸ ἐπάγγελμα, πού θὰ ἀκολουθήσῃ, ἔχων ὑπ' ὄψιν του, ὅτι ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα ἔχουν ἀξίαν καὶ εἶναι χρήσιμα καὶ ἔντιμα. Πρὸς τοῦτο τὸ σχολεῖον πρέπει νὰ βοηθῇ τὸν νέον, διὰ νὰ προσανατολισθῇ ὀρθῶς πρὸς τὸ ἐπάγγελμα, διὰ τὸ ὅποιον εἶναι κατάλληλος. Τὸ σχολεῖον διὰ τὸ ἔργον τοῦτο λαμβάνει ἀφορμὴν ἀπὸ τὴν ἐπίδοσιν τοῦ μαθητοῦ εἰς τὰ διάφορα μαθήματα, ἀπὸ τὰς κλίσεις καὶ τὰ ἐνδιαφέροντά του. Ἡ ἐνέργεια αὐτὴ τοῦ σχολείου νὰ στρέφῃ τοὺς νέους πρὸς τὸ ἐπάγγελμα, διὰ τὸ ὅποιον ἕκαστος εἶναι κατάλληλος, λέγεται ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμός. Διὰ νὰ ἀποκτοῦν δὲ οἱ νέοι τὰ ἐφόδια, πού θὰ τοὺς βοηθήσουν νὰ εὐδοκίμησούν εἰς τὸ ἐπάγγελμα τῆς ἐκλογῆς των, λειτουργοῦν εἰς τὴν χώραν μας διάφοροι ἐπαγγελματικαὶ σχολαί, εἰς τὰς ὁποίας προπαρασκευάζονται θεωρητικῶς καὶ πρακτικῶς διὰ τὰ ἐπαγγέλματα. Ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις εἰς τὴν Ἑλλάδα, λειτουργεῖ ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ κράτους καὶ εἶναι εἴτε δημοσία εἴτε ἰδιωτικὴ. Διακρίνεται ἡ Ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις εἰς κατωτέραν, μέσην καὶ ἀνωτέραν.

Εἰς τὰ σχολεῖα τῆς κατωτέρας Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαιδεύσεως φοιτοῦν ἀπόφοιτοι τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου καὶ ἐκπαιδεύονται πρακτικῶς διὰ τὰ διάφορα ἐπαγγέλματα, π. χ. διὰ τὴν γεωργίαν ἢ ὡς ξυλουργοί, ἐπιπλοποιοί, μηχανουργοί, ἠλεκτροτεχνῖται κ.τ.τ. Εἰς τὰ σχολεῖα μέσης Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαιδεύσεως φοιτοῦν μαθηταὶ ἀπόφοιτοι γυμνασιακῶν τάξεων καὶ λαμβάνουν εἰς αὐτὰ μὲν θεωρητικὴν καὶ πρακτικὴν διὰ τὰ διάφορα ἐπαγγέλματα, ἀνωτέραν ἀπὸ ἐκείνην, ἥτις παρέχεται εἰς τὰ σχολεῖα τῆς κατωτέρας Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαιδεύσεως. Εἰς τὰς μέσας Ἐπαγγελματικὰς σχολὰς ἐκπαιδεύονται οἱ ἠλεκτρολόγοι, οἱ ὑδραυλικοί, οἱ ἐργοδηγοί, οἱ λογισταὶ κ.τ.τ.

Μέσαι Τεχνικαὶ καὶ Ἐπαγγελματικαὶ σχολαὶ εἶναι ἐκεῖναι πού ἰδρύθησαν προσφάτως ἀπὸ τὸ κράτος εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Ἑλλάδος, ὡς σχολαὶ ἐργοδηγῶν.

Μεγάλῃ Ἐπαγγελματικῇ σχολῇ εἶναι ἡ Σιβιτανίδειος σχολὴ τεχνῶν καὶ ἐπαγγελμάτων, ἡ ὁποία λειτουργεῖ εἰς τὴν Καλλιθέαν τῶν Ἀθηνῶν καὶ περιλαμβάνει διάφορα τμήματα κατωτέρας καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως ἡμερήσια καὶ ἑσπερινά.

Ἄνωτεραι Ἐπαγγελματικά σχολαί εἶναι ἐκεῖναι, πού δέχονται ἀποφοίτους Γυμνασίου καί παρέχουν ἀνωτέραν ἐπαγγελματικήν καί τεχνικήν μόρφωσιν. Τοιαῦται σχολαί εἶναι αἱ Δημόσιαι Σχολαί ὑπομηχανικῶν Ἀθηνῶν καί Θεσσαλονίκης, ἡ Ἰδιωτική Σχολή ραδιοηλεκτρολόγων, ἡ Σχολή τηλεπικοινωνιῶν τοῦ Ο.Τ.Ε. κ.ἄ.

Εἰδικαί ἀνωτεραι ἐπαγγελματικά σχολαί εἶναι αἱ Ἐκκλησιαστικά καί τὰ Ἐκκλησιαστικά φροντιστήρια, αἱ Ἀστυνομικά σχολαί (χωροφυλακῆς καί ἀστυνομίας πόλεων), αἱ Ναυτικά σχολαί (σχολαί ἐμποροπλοιάρχων καί μηχανικῶν ναυτικοῦ).

Αἱ κατώτεραι καί μέσαι Ἐπαγγελματικά σχολαί ἔχουν τμήματα ἡμερήσια, ἀλλά καί νυκτερινά διὰ τοὺς ἐργαζομένους κατὰ τὴν ἡμέραν νέους.

6. Τύπος καί ραδιοφῶνον

Εἰς τὴν μόρφωσιν τῶν πολιτῶν πολὺ συντελοῦν σήμερον, ἐκτὸς τοῦ σχολείου, καί ὁ τύπος καί τὸ ραδιόφῶνον.

Ἀπὸ τότε πού ὁ Γουτεμβέργιος ἀνεκάλυψε τὴν τυπογραφίαν, τὸ ἔντυπον γενικῶς ἔγινε πρώτης τάξεως μέσον μορφώσεως. Σήμερον τὸ βιβλίον καί τὰ διάφορα ἄλλα ἔντυπα (περιοδικά, ἐφημερίδες κλπ.) εἶναι ἀνεξάντλητοι πηγαί πληροφοριῶν καί γνώσεων. Τὸ καλὸν βιβλίον καί τὸ ἔντυπον θεωρεῖται σήμερον, καί εἶναι πράγματι, εἶδος πρώτης ἀνάγκης. Εἰς τὴν ἐποχὴν μας κυκλοφοροῦν εἰς ὅλας τὰς γλώσσας πάμπολλα βιβλία διὰ μικροὺς καί μεγάλους, πλείστα ἐφημερίδες καί περιοδικά δι' ὅλας τὰς ἡλικίας, τὰ ὁποῖα πληροφοροῦν καί κατατοπίζουν τοὺς ἀναγνώστας δι' ὅλα τὰ ζητήματα. Τὸ ραδιόφῶνον θεωρεῖται ἐπίσης, ὅπως καί ὁ τύπος, ἄριστον μέσον μορφώσεως καί εἶδος πρώτης σχεδὸν ἀνάγκης διὰ τον πολιτισμένον ἄνθρωπον. Μεταδίδει εἰδήσεις, μουσικήν, χρησίμους ὁδηγίας, διαλέξεις καί γενικῶς συντελεῖ εἰς τὴν μόρφωσιν καί τὴν πνευματικὴν καί ψυχικὴν καλλιέργειαν τῶν ἀκροατῶν του. Εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἐποχῆς μας. Διὰ πολλοὺς ἀνθρώπους τὸ ραδιόφῶνον ἀντικατέστησε τὴν ἐφημερίδα, τὸ θέατρον, τὸ βιβλίον.

Πόσοι ὅμως ἄνθρωποι ἐργάζονται, διὰ νὰ ἐτοιμάσουν τὰς «ἐκπομπὰς» τοῦ ραδιοφώνου, τὰς ὁποίας ἡμεῖς ἀκούομεν καθήμενοι ἀναπαυτικῶτα εἰς τὴν οἰκίαν μας; Συγγραφεῖς, συνθέται, ἤθοποιοί, μουσικοί, διάφοροι τεχνικοί, ἐκφωνηταί κλπ. Ἄν κατοικεῖτε εἰς πόλιν, ὅπου ὑπάρχει ραδιοφωνικὸς σταθμὸς, νὰ τὸν ἐπισκεφθῆτε. Θὰ ἰδῆτε καί θὰ μάθετε ἐνδιαφέροντα πράγματα.

7. Εὐεργέται τῆς ἐκπαιδεύσεως

Εὐεργέται τῆς ἐκπαιδεύσεως θεωροῦνται ὅλοι ἐκεῖνοι, πού συντελέσαν εἰς τὴν ἐξύψωσιν τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ λαοῦ μας. Ἄλλοι μὲ τὴν σοφίαν καί

γενικῶς μὲ τὴν πνευματικὴν κατάρτισίν των καὶ ἄλλοι μὲ τὴν ὑλικὴν συνδρομὴν των. Πολλοὺς εὐεργέτας τῆς ἐκπαιδεύσεως ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ τὸ ἔθνος μας ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα μέχρι τῶν νεωτέρων χρόνων. Εὐεργέται τῆς ἐκπαιδεύσεως εἶναι κατὰ πρῶτον λόγον ὅλοι οἱ μεγάλοι σοφοὶ καὶ συγγραφεῖς τῆς ἀρχαιότητος, οἱ ὅποιοι μὲ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὰ συγγράμματά των ἐφώτισαν ὄχι μόνον τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ ὀλόκληρον τὸν κόσμον. Ὁ Σωκράτης, ὁ Πλάτων, ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Σοφοκλῆς, ὁ Εὐριπίδης. Εὐεργέται τῆς ἐκπαιδεύσεως εἶναι ἐπίσης οἱ ἄσημοι καὶ ἀφανεῖς καλόγηροι, οἱ ὅποιοι μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς των κατὰ τὰ σκοτεινὰ ἔτη τῆς δουλείας τοῦ ἔθνους ἐδημιούργησαν τὰ «Κρυφὰ σχολεῖα» καὶ ἐκράτησαν ἀκοίμητον τὸν πυρσὸν τῆς μαθήσεως κατὰ τὴν δύσκολον ἐκεῖνην ἐποχὴν. Εἶναι ἀκόμη εὐεργέται τῆς ἐκπαιδεύσεως οἱ διδάσκαλοι τοῦ γένους : ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς, ὁ Ἄνθιμος Γαζής, ὁ Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων, ὁ ἔθνομάρτυς Ρήγας Φεραῖος, ὁ σεμνὸς καλόγηρος Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς κ.ἄ. Αὐτοὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας μὲ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὰ συγγράμματά των ἐφώτισαν τὸν ὑπόδουλον Ἑλληνισμόν καὶ συνέχισαν τὴν μορφωτικὴν παράδοσιν τοῦ ἔθνους. Εὐεργέται τῆς ἐκπαιδεύσεως εἶναι καὶ οἱ Ἕλληνες ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι διέθεσαν τὰ χρήματά των διὰ τὴν μόρφωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Τοιοῦτοι ὑπῆρξαν οἱ ἐθνικοὶ εὐεργέται : Σίνας, Βαρβάκης, Ζωσιμάδαι, Βαλλιᾶνοι, Συγγρός, Μαρασλῆς κ.ἄ. Οὗτοι διέθεσαν χρήματα, διὰ νὰ κτισθοῦν διδαστήρια, νὰ ἐκδοθοῦν χρήσιμα διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν βιβλία ἢ νὰ δοθοῦν διάφοροι ὑποτροφίαι καὶ βραβεῖα εἰς τοὺς ἀριστεύοντας νέους. Εἰς ὅλους αὐτοὺς ἡ Ἑλληνικὴ νεολαία ὀφείλει ἄπειρον εὐγνωμοσύνην.

Ἔργασια : *Νὰ συγκεντρώσετε πληροφορίας καὶ νὰ γράψετε ἐν περιλήψει εἰς τὸ τετράδιον τῶν ἐκθέσεών σας τὴν βιογραφίαν τῶν εὐεργετῶν τῆς ἐκπαιδεύσεως.*

8. Οἱ Ἕλληνες ἔθνος ἐκπαιδευτικόν

Οἱ πρόγονοί μας, οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, ὑπῆρξαν ἰδρυταὶ καὶ θεμελιωταὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῶν ἐπιστημῶν. Εἰς τὰς ἀρχαίας Ἀθήνας καὶ ἄλλας πόλεις τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἐτελειοποιήθη τὸ ἐκπαιδευτικόν σύστημα. Ἐκεῖθεν μετεδόθη καὶ εἰς ἄλλους λαοὺς καὶ κατὰ πρῶτον λόγον εἰς τὴν Ρώμην. Ὁ Ὅμηρος μὲ τὰ δύο ποιήματά του, τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσσειαν, καὶ οἱ ὀνομασθέντες «ἐπτὰ σοφοὶ τῆς Ἑλλάδος», Θαλῆς ὁ Μιλήσιος, Πιττακὸς ὁ Μυτιληναῖος, Βίας ὁ Πριηνεὺς, Κλεόβουλος ὁ Ρόδιος, Σόλων ὁ Ἀθηναῖος, Περῖανδρος ὁ Κορίνθος καὶ Χεῖλων ὁ Λακεδαιμόνιος, μὲ τὴν διδασκαλίαν των καὶ μὲ τὰ σοφὰ γνωμικά των ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι θεμελιωταὶ τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας.

Εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα ἐκαλλιεργήθησαν εἰς μέγιστον βαθμὸν τὰ γράμματα. Ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας ἡ Ἑλλὰς ὑπῆρξεν ὁ πνευματικὸς φάρος τῆς ἀνθρωπότητος. Σοφοὶ ἄνδρες μὲ τὰ συγγράμματά των ἔθεσαν τὰς βάσεις δι' ὅλας τὰς ἐπιστήμας. Καὶ σήμερον ἀκόμη ἀντλοῦνται διδάγματα διὰ πολλὰς ἐπιστήμας ἀπὸ τὰ περίφημα συγγράμματα τῶν Ἑλλήνων σοφῶν τῆς ἀρχαιότητος. Ἀναφέρομεν ἐδῶ μερικοὺς ἀπὸ τοὺς περιφήμους ἐκείνους ἄνδρας τῆς ἀρχαιότητος, οἱ ὅποιοι κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν ὑπῆρξαν ἰδρυταὶ καὶ θεμελιωταὶ τῆς παιδείας καὶ τῶν ἐπιστημῶν. Οὗτοι εἶναι : οἱ φιλόσοφοι Ἡράκλειτος ὁ Ἐφέσιος, ὁ ὁποῖος εἶπε τὴν περίφημον φράσιν «τὰ πάντα ρεῖ» δηλ. ὅλα μεταβάλλονται, ὅλα ἀλλάσσουν μορφήν εἰς τὴν φύσιν καὶ τὴν ζωὴν, ὁ Πυθαγόρας ὁ Σάμιος, ὁ ἰδρυτὴς τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης, Δημόκριτος ὁ Ἀβδηρίτης, ὁ πρῶτος ὀμιλήσας διὰ τὰ «ἄ τ ο μ α», ὁ μέγας μαθηματικὸς, φυσικὸς καὶ μηχανικὸς Ἀρχιμήδης ὁ Συρακούσιος, ὁ Σωκράτης καὶ ὁ μαθητὴς του ὁ Πλάτων καὶ τέλος ὁ πανεπιστήμων Ἀριστοτέλης ὁ Σταγίρειτης. Οἱ ποιηταὶ καὶ δραματουργοὶ : ὁ Ἄλκαῖος, ἡ Σαπφώ, ὁ Τυρταῖος, ὁ Ἀνακρέων, ὁ Σιμωνίδης, ὁ Πίνδαρος, ὁ Αἰσχύλος, ὁ Σοφοκλῆς, ὁ Εὐριπίδης, ὁ Ἀριστοφάνης κ.ἄ. Οἱ ἱστορικοὶ : ὁ Ἡρόδοτος, ὁ Θουκυδίδης, ὁ Ξενοφῶν.

Ἡ Ἑλληνικὴ παιδεία ἐξηκολούθησε νὰ ἀκμάζει καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν διαδόχων του. Ἡ παρακμὴ τῆς ἀρχίζει ἀπὸ τοὺς χρόνους τῆς Ρωμαϊκῆς κυριαρχίας. Μὲ τὴν κατάλυσιν δὲ τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας ὑπὸ τῶν Τούρκων ὅλοι οἱ μορφωμένοι Ἕλληνες κατέφυγον εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅπου μετέδωσαν τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα καὶ συνέτελεσαν εἰς τὴν μεγάλην ἀνάπτυξιν τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν, ἡ ὅποια εἶναι γνωστὴ μὲ τὸ ὄνομα «Ἀναγέννησις».

Δι' ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους οἱ Ἕλληνες θεωροῦνται ἔθνος ἐκ παιδευτικόν. Αὐτοὶ ἐθεμελίωσαν πρῶτοι τὸν πολιτισμὸν καὶ μέχρι σήμερον διδάσκουν καὶ φωτίζουν τὴν ἀνθρωπότητα μὲ τὸ πνευματικόν των ἔργον. Ἀναγνωρίζων τὴν προσφορὰν αὐτὴν τῶν Ἑλλήνων ὁ Ἄγγλος ποιητὴς Σέλλεϋ ἔγραψε : «Ὅλοι εἴμεθα Ἕλληνες, οἱ νόμοι μας, ἡ φιλολογία μας, ἡ θρησκεία μας, αἱ τέχναι μας ἔχουν τὴν ρίζαν των εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ μορφή καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου ἐφθασαν εἰς τὴν τελειότητά των ἐκεῖ, εἰς τὴν Ἑλλάδα».

9. Ὁ ἀναλφαβητισμὸς εἰς τὴν Ἑλλάδα

Οἱ Ἕλληνες ἀγαποῦν τὰ γράμματα καὶ θεωροῦν τὴν σχολικὴν μόρφωσιν ὡς ἀνεκτίμητον ἐφόδιον διὰ τὴν ζωὴν, ὅπως πραγματικῶς εἶναι. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἀκόμη καὶ οἱ πτωχοὶ γονεῖς ὑποβάλλονται εἰς μεγάλας θυσίας, διὰ νὰ στείλουν τὰ τέκνα των νὰ σπουδάσουν εἰς διάφορα σχολεῖα.

Ἐπάρχουν ὁμως, δυστυχῶς, καὶ ἄτομα, τὰ ὅποια δὲν κατώρθωσαν νὰ ἀποκτήσουν σχολικὴν μόρφωσιν. Στεροῦνται ἔτσι τοῦ μεγάλου καὶ πολυτίμου ἐφοδίου, ὅπως εἶναι τὰ γράμματα. Μερικοὶ ἄνθρωποι δὲν ἔμαθον ποτὲ νὰ διαβάζουν καὶ νὰ γράφουν. Αὐτοὶ λέγονται ἀναλφάβητοι. Μερικοὶ ἄλλοι δὲν κατώρθωσαν νὰ τελειώσουν τὴν βασικὴν ἐκπαίδευσιν, δηλ. τὸ Δημοτικὸν σχολεῖον. Αὐτοὶ λέγονται ἀγράμματοι. Ὁ ἀναλφαβητισμὸς καὶ ἡ ἀγγραμματώσῃ γίνονται πρόξενοι μεγάλων κακῶν διὰ τὰ ἄτομα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν κοινωνίαν ὁλόκληρον.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ ποσοστὸν ἀναλφαβήτων μεταξὺ τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι περίπου 19.75% ο/ο. Τὸ ποσοστὸν αὐτὸ εἶναι πολὺ μεγάλο ἐν σχέσει μὲ τὸ ποσοστὸν τῶν ἀναλφαβήτων ἄλλων χωρῶν, π.χ. τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, ὅπου οἱ ἀναλφάβητοι εἶναι μόλις 3 ο/ο.

Διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἰδρύθησαν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καὶ λειτουργοῦν πολλὰ νυκτερινὰ σχολεῖα ἀναλφαβήτων, ὅπου μαθαίνουν νὰ διαβάζουν καὶ νὰ γράφουν πολλοὶ ἀναλφάβητοι. Ὑπολογίζεται ὅτι συντόμως τὸ ποσοστὸν τῶν ἀναλφαβήτων θὰ περιορισθῇ πολὺ.

Ἔργασιαι - Ἐρωτήσεις : 1. Ποῖα σχολεῖα λειτουργοῦν εἰς τὸν τόπον τῆς κατοικίας σας ; 2. Ποῖα σχολεῖα λειτουργοῦν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ νομοῦ σας ; 3. Ἐπάρχουν ἀναλφάβητοι καὶ ἀγράμματοι εἰς τὸ χωρίον σας ἢ τὸν συνοικισμὸν σας ; 4. Ποῖος ραδιοφωνικὸς σταθμὸς ἀκούεται συχνότερον εἰς τὴν περιφέρειάν σας ; 5. Ποῖαι τοπικαὶ ἐφημερίδες ἐκδίδονται εἰς τὴν περιφέρειάν σας ; 6. Ποῖοι διδάσκαλοι τοῦ Γένους κατάγονται ἀπὸ τὴν περιφέρειάν σας καὶ ἔδρασαν ἐκπαιδευτικῶς κατὰ τὴν περίοδον τῆς δουλείας τοῦ ἔθνους εἰς τὴν περιφέρειάν σας ; 7. Ὑπῆρξαν ἄτομα, ποὺ ἔχουν ἐδραγετήσει τὸ σχολεῖόν σας καὶ ποῖα ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

ΕΘΝΙΚΑ ΣΥΜΒΟΛΑ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΑ

1. Ἡ σημαία

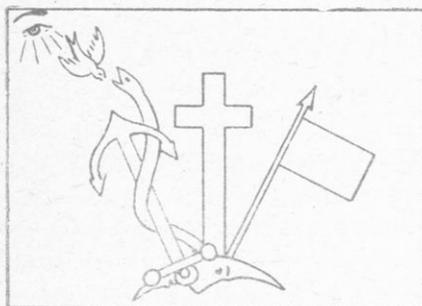
α΄. Ἐννοία τῆς σημαίας. Ἡ σημαία εἶναι σύμβολον τοῦ ἔθνους, ὅπως ὁ σταυρὸς εἶναι σύμβολον τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Ἐνσαρκώνει δηλ. τὴν ἰδέαν τῆς πατρίδος. Ἀντιπροσωπεύει παντοῦ τὸ ἔθνος καὶ φανερώνει τὴν ἐθνικὴν ἐνότητα, δηλ. τὴν ἐνότητα ὄλων τῶν Ἑλλήνων, ὅπου καὶ ἂν εὐρίσκωνται. Ὑψώνεται εἰς τὰς πρεσβείας καὶ τὰ προξενεῖα, ποῦ ἀντιπροσωπεύουν τὸ κράτος εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Τὴν φέρουν τὰ πλοῖα, διὰ νὰ δεικνύουν τὴν ἐθνικότητά των. Τὴν ὑψώνουσι, ὅταν κατακτᾶται ἓνα ἔδαφος, καὶ τὴν ὑποστρέλλουσι, ὅταν ἐγκαταλείπεται τὸ ἔδαφος. Εἶναι παντοῦ καὶ πάντοτε τὸ σύμβολον τοῦ ἔθνους, εἰς τὸ ὅποῖον ἀνήκει.

Ἐκαστον ἔθνος ἔχει τὴν σημαίαν του με τοὺς ἰδιαιτέρους χρωματισμοὺς καὶ τὰ ἐπ' αὐτῆς ἐμβλήματα. Ἐπομένως καὶ ἡ Ἑλλὰς ἔχει τὴν σημαίαν της.

β΄. Ἱστορία καὶ σημασία τῆς Ἑλληνικῆς Σημαίας. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες δὲν εἶχον σημαίας. Ὡς ἐθνικόν των σύμβολον εἶχον τὴν ἀσπίδα. Οἱ Βυζαντινοὶ εἶχον ὡς σημαίας τὰ λάβαρα, τὰ ὅποια ἦσαν ὕφασμα κίτρινου χρώματος καὶ ἔφερον εἰς τὸ κέντρον τὸν δικέφαλον ἀετὸν, τὸ ἐμβλημα τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων. Ἡμεῖς σήμερον ἔχομεν τὴν γαλανόλευκον. Οἱ τυποὶ καὶ τὰ χρώματα τῆς Ἑλληνικῆς σημαίας καθιερώθησαν ἐπίσημως ἀπὸ τὸ «Προσωρινὸν Πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος», ποῦ ἐψηφίσθη τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1822 ἀπὸ τὴν Ἀ' Ἐθνικὴν Συνέλευσιν τῆς Ἐπιδαύρου. Αὐτὸ ὥρισεν ὡς χρώματα τῆς σημαίας τὸ κυανὸν καὶ τὸ λευκὸν καὶ ἀνέθεσεν εἰς τὸ «Ἐκτελεστικὸν Σῶμα» (δηλ. τὴν Κυβέρνησιν) νὰ καθορίσῃ τὸ σχῆμά της. Τοιοῦτοτρόπως ὁ πρόεδρος τοῦ «Ἐκτελεστικοῦ» μετὴν ὑπ' ἀρ. 540 τῆς 15ης Μαρτίου 1822 διαταγὴν του καθώρισεν τὸ σχῆμα τῆς Ἑλληνικῆς σημαίας, ὅπως εἶναι σήμερον. Ἀργότερον ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Γεωργίου τοῦ Α' προσετέθη εἰς τὴν σημαίαν καὶ τὸ βασιλικὸν στέμμα.

Πολὺ ὅμως πρὶν ἀπὸ τὴν ἀνωτέρω ἐπίσημον καθιέρωσιν τῆς κυανολευκοῦ καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821 ἐχρησιμοποιήθησαν κατὰ καιροὺς σημαῖαι σχεδὸν ὅμοιαι μετὴν καθιερωθεῖσαν. Κατὰ τὸν 14ον αἰῶνα οἱ Κῶ καὶ Ἄργεοι τῆς Κρήτης π.χ. ἐπαναστατήσαντες κατὰ τῶν Ἐνετῶν ὕψωσαν εἰς τὴν Κρήτην σημαίαν μετὰ 5 κυανᾶς καὶ 4 λευκᾶς ταινίας ἐναλλάξ καὶ μετὰ λευκὸν σταυρὸν ἐντὸς κυανοῦ ὑφάσματος. Ἐπὶ τῆς σημαίας

αὐτῆς ὑπῆρχεν ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ ὁράματος τοῦ Μ. Κωνσταντίνου «ἐν τούτῳ νίκα». Σημαίαν ὁμοίαν σχεδὸν μὲ τὴν σημερινὴν ἐχρησιμοποίησαν καὶ διά-

Σημαία "Υδρας"

φοροι ἄρματολοι καὶ κλέφτες πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἡ δὲ σημαία τῆς νήσου Ὑδρας εἶχε χρῶμα κυανοῦν μὲ ὀρθογώνιον πλαίσιον βαθυτέρου κυανοῦ χρώματος καὶ μὲ διάφορα ἐμβλήματα ἐπ' αὐτῆς, ἥτοι λευκὸν σταυρὸν, ἄγκυραν, ἡμισέληνον δούσαν κλπ. Ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης ἐξ ἄλλου ἐχρησιμοποίησε κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Μολδοβλαχίας σημαίαν μὲ τρία χρώματα : λευκόν, ἐρυθρὸν καὶ μαῦρον. Τὸ λευκὸν ἐσυμβόλιζε τὸ δίκαιον τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, τὸ ἐρυθρὸν ἐσυμβόλιζεν τὸ πορφυροῦν ἔνδυμα τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων καὶ τὸ μαῦρον ἦν ἀπόφασιν τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἐλευθερίας των. Ἐπὶ τῆς μίας πλευρᾶς ἡ σημαία αὐτὴ ἔφερε τὸν ἰσθολογικὸν Φοῖνικα, ποῦ ἀναγεννᾶται ἀπὸ τὴν τέφραν του καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλην τὴν ἐπιγραφὴν «ἐν τούτῳ νίκα».

Διὰ τὴν σημασίαν τῶν χρωμάτων τῆς Σημαίας μας ὑπάρχουν πολλαὶ ἐκδοχαί. Μία παραδέχεται ὅτι τὸ λευκὸν φανεράνει τὸν πάντοτε αἶθριον οὐρανὸν τῆς πατρίδος μας καὶ τὸ κυανοῦν τὸ χρῶμα τῆς θαλάσσης μας. Ἄλλη ὅτι τὸ λευκὸν ἀντιπροσωπεύει τὴν λευκὴν φουστάνελλαν τῶν κλεφτῶν καὶ ἄρματολῶν καὶ τὸ κυανοῦν τὴν γαλάζιαν βράκαν τῶν ναυτικῶν τῆς ἐπαναστάσεως. Τρίτη τέλος ὅτι τὸ κυανοῦν συμβολίζει τὴν σοβαρότητα καὶ τὸ λευκὸν τὴν ἀγνότητα τῆς Ἑλληνικῆς πατρίδος.

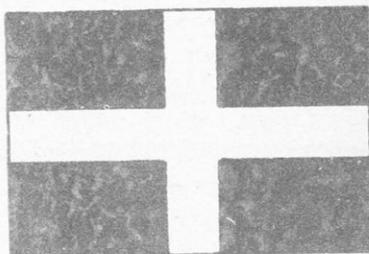
Ἡ Σημαία μας εἶναι τὸ ἱερώτερον ἐθνικὸν μας σύμβολον. Συμβολίζει μὲ τὰ χρώματά της τὴν Ἑλληνικὴν πατρίδα, μὲ τὸν σταυρὸν τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν καὶ μὲ τὸ στέμμα τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν. Εἰς τὸ ἀντίκρυσμά της οἱ Ἕλληνες αἰσθάνονται ἐθνικὴν ὑπερηφανείαν καὶ βαθύτατον σεβασμόν. Ὁ Στρατιώτης, ὅταν ὡς νεοσύλλεκτος δίδῃ τὸν ὄρκον του, ὑπόσχεται «νὰ ὑπερασπιζῆ μὲ πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν μέχρι τελευταίας ρα-

Σημαία Ὑψηλάντου

νίδος τοῦ αἱματός του τὰς σημαίας, νὰ μὴ τὰς ἐγκαταλείπη μηδὲ ν' ἀποχωρίζηται ποτὲ ἀπ' αὐτῶν».

Γύρω ἀπὸ τὴν Σημαίαν πτερουγίζουν αἱ ἱεραὶ ψυχαὶ τῶν ἡρώων, τοῦ ἐθυσίασαν τὴν ζωὴν των διὰ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς πατρίδος μας. Οἱ ποιηταὶ μας τὴν ἐτραγουδῆσαν μὲ ωραϊότατα ποιήματα. Πολλὰ ἀπὸ αὐτὰ τὰ ψάλλουν οἱ μαθηταὶ κατὰ τὰς ἐθνικὰς μας ἑορτὰς εἰς τὰ σχολεῖα καὶ οἱ στρατιῶται κατὰ τὰς παρελάσεις των. Κατὰ τὰς ἐθνικὰς ἑορτὰς, καθὼς καὶ κατὰ τὰς καθωρισμένας ἡμέρας ἑορτασμοῦ, ὅλα τὰ δημοσια καταστήματα, ἐπίσης δὲ καὶ τὰ ἰδιωτικὰ καταστήματα καὶ αἱ οἰκίαι, ὑψώνουν τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν ἀπὸ τὴν ἀνατολὴν μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου. Εἰς ἡμέρας πένθους ἡ σημαία ὑψώνεται μεσίστιος.

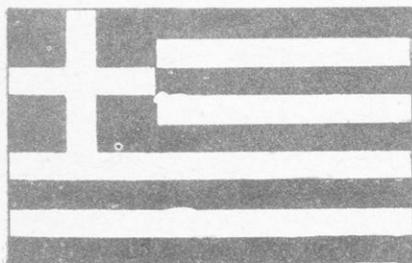

Σημαία ξηρᾶς

Ὅλοι ὀφείλουν ἰδιαίτερον σεβασμὸν πρὸς τὴν σημαίαν μας. Ὅταν διέρχεται ἡ σημαία τοῦ Στρατοῦ, τῶν Σχολεῶν, τῶν Σωματείων κλπ., πρέπει νὰ ἀποκαλύπτονται καὶ νὰ ἴστανται εἰς στάσιν προσοχῆς. Καὶ ὅταν γίνεται ἔπαρσις ἢ ὑποστολὴ τῆς σημαίας πρέπει νὰ σταματοῦν, ν' ἀποκαλύπτονται καὶ νὰ μένουν ἀκίνητοι εἰς στάσιν προσοχῆς.

γ Τύποι τῆς Σημαίας καὶ διακριτικὰ σήματα. Οἱ τύποι τῆς σημαίας μας εἶναι τρεῖς, οἱ ἐξῆς : Ἡ σημαία τῆς ξηρᾶς (ἐπίσημος), ἡ σημαία τῆς θαλάσσης (ναυτικὴ) καὶ ἡ Σημαία τοῦ στρατοῦ (στρατιωτικὴ).

Ἡ Σημαία τῆς ξηρᾶς εἶναι ἡ ἐπίσημος Σημαία μας. Ἀποτελεῖται ἀπὸ κυανοῦν ὀρθογώνιον ὕφασμα μὲ διαστάσεις 3 : 2. Τὸ ὕφασμα τοῦτο διαιρεῖται εἰς τέσσαρα ἴσα τετράγωνα μὲ ὄρθιον λευκὸν σταυρὸν, τοῦ ὁποῦ αἱ δύο κεφαλαὶ ἔχουν πλάτος ἴσον μὲ τὸ 1/5 τοῦ ὅλου πλάτους τῆς σημαίας. Εἰς τὸ κέντρον τοῦ σταυροῦ εἶναι κεντημένον μὲ χρυσοκίτρινην κλωστήν τὸ στέμμα. Ἡ σημαία τῆς ξηρᾶς ὑψώνεται εἰς ὅλα τὰ κτίρια τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, καθὼς καὶ

Σημαία θαλάσσης

εἰς τὰ δημοτικὰ καὶ κοινοτικὰ καταστήματα. Ἡ σημαία τῶν ἰδιωτικῶν καταστημάτων καὶ οἰκιῶν δὲν ἔχει τὸ στέμμα.

Ἡ σημαία τῆς θαλάσσης (ναυτικὴ) ἀποτελεῖται ἀπὸ ἑννέα ὀριζον-

τίους ταινίας. Ἐκ τούτων αἱ πέντε εἶναι κυαναῖ καὶ αἱ τέσσαρες λευκαῖ, εἶναι δὲ τοποθετημένοι ἐναλλάξ καὶ κατὰ τρόπον ὥστε ἡ σημαία νὰ ἀρχίζῃ ἀπὸ κυανὴν καὶ νὰ τελειώσῃ πάλιν εἰς κυανὴν ταινίαν. Εἰς τὴν ἐπάνω ἀριστερὰν γωνίαν (πρὸς τὸν κοντόν) ὑπάρχει λευκὸς σταυρὸς μὲ ἴσας ἀκριβῶς τὰς δύο κεραίας του, μέσα εἰς τὸ κυανοῦν τετράγωνον ποῦ σχηματίζεται εἰς τὸ πλάτος πέντε ταινιῶν (3 γαλάζιων καὶ 2 λευκῶν) ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω. Εἰς τὸ μέσον τοῦ σταυροῦ φέρει χρυσοκεντημένον στέμμα.

Ἡ Σημαία τῆς θαλάσσης ὑψώνεται εἰς τὰ πολεμικὰ πλοῖα, εἰς τὰς ναυτικὰς καὶ λιμενικὰς ἐγκαταστάσεις καὶ χωρὶς τὸ στέμμα εἰς τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα καὶ εἰς ἰδιωτικὰ οἰκήματα.

Ἡ Σημαία τοῦ στρατοῦ ἀποτελεῖται ἀπὸ κυανοῦν μεταξωτὸν ὕφασμα ὠρισμένου μήκους καὶ πλάτους (1.05 μ. μήκος καὶ 1 μ. πλάτος), τὸ ὁποῖον διασχίζεται ἀπὸ ὄρθιον λευκὸν σταυρόν. Εἰς τὸ μέσον τοῦ σταυροῦ καὶ εἰς τὰς δύο ὄψεις τῆς φέρει τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγ. Γεωργίου. Εἰς τὰς τρεῖς πλευράς τῆς ἔχει χρυσᾶ κρόσια καὶ μὲ τὴν τετάρτην στερεώνεται εἰς κοντόν, ὁ ὁποῖος εἶναι ἐπενδεδυμένος μὲ βελουδὸν γαλάζιου χρώματος. Εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ κοντοῦ ὑπάρχει μικρὴ σφαῖρα ἀπὸ λευκὸν μέταλλον καὶ ἐπ' αὐτῆς μικρὸς σταυρὸς ἀπὸ τὸ ἴδιον μέταλλον. Ἡ σημαία αὕτη χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τοὺς στρατιωτικὸς σχηματισμούς.

δ'. Ἡ Σημαία τοῦ σχολείου μας. Ἡ ἑορτὴ τῆς Σημαίας. Ὅλα τὰ σχολεῖα ἔχουν τὴν σημαίαν των, τὴν ὁποίαν ὑψώνουν κατὰ τὰς καθωρισμένας ἀπὸ τὸ κράτος ἡμέρας σηματοστολισμοῦ ἢ τὴν φέρουν κατὰ τὰς παρελάσεις των οἱ μαθηταί.

Πρὸς τιμὴν τῆς σημαίας ἔχει ὀρισθῆ ἰδιαιτέρα ἑορτὴ—ἡ ἑορτὴ τῆς Σημαίας—εἰς τὰ σχολεῖα. Ἡ ἑορτὴ αὕτη τελεῖται συμφώνως πρὸς τὸν νόμον, τὴν 26ην Σεπτεμβρίου, ἀλλὰ συνήθως ἀναβάλλεται δι' ἀργότερον (διὰ τὴν 25ην ἢ τὴν 28ην Ὀκτωβρίου), ὅταν ἔχουν συγκεντρωθῆ ὅλοι οἱ μαθηταὶ καὶ μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς δευτέρας Ἑθνικῆς Ἑορτῆς μας.

Κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ἑορτασμοῦ οἱ μαθηταὶ παρατάσσονται εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σχολείου καὶ ἐνῶ ἴστανται εἰς στάσιν προσοχῆς, ὁ Διευθυντὴς τοῦ σχολείου παρουσιάζει τὴν σημαίαν τοῦ σχολείου. Ἐνας μαθητὴς, ὀρίζομενος ἀπὸ τὸν Διευθυντὴν τοῦ σχολείου, ἀπαγγέλλει τὴν προσευχὴν : «Βασίλειε Οὐράνιε...» καὶ συμπληρώνει εἰς τὸ τέλος : «Ἐπουράνιε Θεέ, κραταίωσον τὸ ἔθνος μας ἐν δόξῃ καὶ εὐημερίᾳ, φύλαττε τὸν σεπτὸν μας βασιλεῖα καὶ ἀνάδειξέ μας ἄξια τέκνα τῆς Ἑλλάδος».

Κατόπιν ὁ Διευθυντὴς τοῦ σχολείου ἐκφωνεῖ λόγον σχετικὸν μὲ τὸ ἔθνικόν μας σύμβολον καὶ τὰς ὑποχρεώσεις τῶν μαθητῶν πρὸς αὐτό.

Κατόπιν καλεῖ ἕνα μαθητὴν ἀπὸ κάθε τάξιν διακρινόμενον διὰ τὴν χρηστότητα καὶ τὴν ἐπιμέλειάν του. Τὸν μαθητὴν τῆς ἀνωτέρας τάξεως

δονομάζει σηματοφόρον και τοῦ παραδίδει τὴν σημαίαν. Ἐνῶ ὁ σηματοφόρος κρατεῖ ὑψηλά και ἀναπεπταμένην τὴν σημαίαν, οἱ διδάσκαλοι μαζί με τοὺς μαθητάς ψάλλουν τὸν « Ἐθνικὸν ὕμνον ». Τέλος ὁ σηματοφόρος, συνοδευόμενος ἀπὸ τοὺς ἄλλους μαθητάς, τοὺς παραστάτας, και ὀδηγούμενος ἀπὸ τὸν Διευθυντήν, ἀποθέτει τὴν σημαίαν εἰς τὴν ὀρισμένην θέσιν, μέσα εἰς τὸ διαδκήριον.

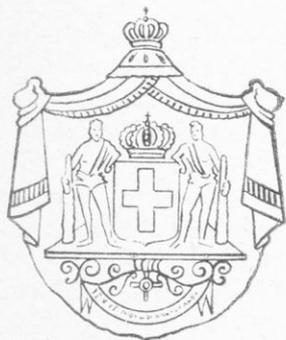
2. Ἐθνικὸν στέμμα - Ἐθνόσημον

Κάθε ἔθνος ἐκτὸς ἀπὸ τὴν σημαίαν του ἔχει και ἰδιαίτερον σῆμα, ποῦ λέγεται ἔθ ν ο σ η μ ο ν. Τὸν Ἑλληνικὸν ἐθνόσημον εἶναι μικρὰ γαλάζια κυκλικὴ κονκάρδα με λευκὸν σταυρόν. Καθιερώθη τὸ 1833 και τὸ φέρουν οἱ στρατιωτικοὶ εἰς τὰ πηλήκιά των κάτω ἀκριβῶς ἀπὸ τὸ σ τ έ μ μ α. Δύναται ἐπίσης νὰ τὸ φέρουν κατὰ τὰς ἐθνικὰς ἐορτάς εἰς τὴν κομβιοδόχην των και ὅλοι οἱ Ἑλληνας πολῖται.

Τὸ στέμμα εἶναι τὸ δ ι ἄ δ η μ α, ἡ κορώνα τῶν βασιλέων, και θεωρεῖται ὡς σύμβολον τῆς βασιλικῆς και ἡγεμονικῆς ἐξουσίας. Οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνας ἐχρησιμοποιοῦν ὡς στέμμα ἀπλᾶς ταινίας, τὰς ὁποίας ἔδενον περίξ τῆς κεφαλῆς των ἢ στεφάνους ἀπὸ κλάδους ἢ ἄνθη, ὅταν προσέφερον θυσίας. Οἱ Ρωμαῖοι με στέμματα ἐβράβευον τοὺς στρατιωτικοὺς και τοὺς πολῖτας, οἱ ὁποῖοι ἔπραττον διακεκριμένας πράξεις. Ἀπὸ αὐτὰ με τὸν καιρὸν προῆλθον τὰ στέμματα τῶν Ρωμαίων αὐτοκρατόρων. Τὰ στέμματα τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων ἦσαν πολυτελέστατα και ἐκοσμοῦντο με πολυτίμους λίθους. Τὸ Ἑλληνικὸν βασιλικὸν στέμμα ἀποτελεῖται ἀπὸ κυκλικὴν στεφάνην, ἐπὶ τῆς ὁποίας στηρίζονται διασταυρούμενα τόξα, ποῦ σχηματίζουν θόλον. Εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ θόλου και ἀκριβῶς εἰς τὸ σημεῖον τῆς διασταυρώσεως ὑπάρχει μικρὰ σφαῖρα και ἐπ' αὐτῆς μικρὸς σταυρός. Τὸ στέμμα εἶναι στολισμένον με πολυτίμους λίθους, ἀδάμαντας και μαργαρίτας.

Στέμμα

Βασιλικὸς ἑθνεὺς

ρουν εἰς τὰ πηλήκιά των μαζί με τὸ ἐθνόσημον ὅλοι οἱ στρατιωτικοί.

Τὸ στέμμα και τὸ ἐθνόσημον ἀποτελοῦν τὸ ἑθ ν ι κ ὸ ν μ α ς ἔ μ β λ η μ α, ποῦ καθωρίσθη με Βασιλικὸν Διάταγμα τὸ 1863 και συμβολίζει

τήν δύναμιν τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους. Εἰκονίζεται εἰς τὸ κέντρον βασιλικοῦ θυρεοῦ καὶ περιβάλλεται μὲ τὴν ταινίαν τοῦ «τάγματος τοῦ Σωτήρος». Εἰς τὸ ἐπάνω μέρος ὁ θυρεὸς φέρει τὸ βασιλικὸν στέμμα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει σφαῖρα μὲ μικρὸν σταυρόν. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἔχει δύο ροπαλοφόρους Ἡρακλεῖς, ποῦ φρουροῦν τὴν πατρίδα καὶ τὴν θρησκείαν. Κάτω ἀπὸ τὸν θυρεὸν καὶ ἐπάνω εἰς κυανῆν ταινίαν εἶναι γραμμένον τὸ ρητὸν «Ἴσχύς μου ἢ ἀγάπη τοῦ λαοῦ». Ὅλαι αὗται αἱ παραστάσεις καλύπτονται μὲ πορφυροῦν ὕφασμα.

Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς ἔμβλημα τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους ὁ ἀναγεννώμενος φοῖνιξ.

3. Μνημεῖον Ἀγνώστου Στρατιώτου - Ἡρώα πεσόντων

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐθεώρουν ἱερὸν καθῆκον τὴν ταφὴν τῶν νεκρῶν καὶ ἐτήρουν μὲ θρησκευτικὴν εὐλάβειαν τὸ καθῆκον αὐτό, ἐτιμῶρουν δὲ αὐστηρότατα τοὺς παραβάτας του. Ὄταν ὁμως δὲν κατάρθωνον νὰ εὑροῦν τὰ πτώματα τῶν νεκρῶν, τότε κατεσκευάζον κενοτάφιον καὶ ἐκάλουν μὲ τὸ ὄνομά του τρεῖς φορές τὸν νεκρὸν νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ μείνῃ εἰς αὐτό. Ἀργότερον ἐντὸς τῶν κενοταφίων αὐτῶν ἢ τάφων ἐτοποθέτουσαν ὁμοίωμα τοῦ ἀποθανόντος, ἐνδεδυμένον μὲ τὰ ἐνδύματά του. Ἐκτιζον δὲ ἐπὶ τοῦ τάφου μεγαλοπρεπῆ μνημεῖα καὶ ἔγραφον ἐπάνω τὰ ὀνόματα τῶν τιμωμένων νεκρῶν.

Τὸ ἔθιμον αὐτὸ τῶν «κενοταφίων» διετηρήθη καὶ εἰς τὰ νεώτερα χρόνια. Εἰς μερικὰ μάλιστα Ἑλληνικὰ νησιά καὶ σήμερα ἀκόμη, ὅταν δὲν ἀνευρεθῆ τὸ πτῶμα ἐνὸς πνιγμένου ναυτικοῦ, θέτουσαν μέσα εἰς ἓνα πανέρι τὰ ἐνδύματά του μὲ ἄνθη καὶ τὰ μεταφέρουσαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου ὁ ἱερεὺς ψάλλει τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν.

Ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸν αὐτὸ ἔθιμον ἐγεννήθησαν τὰ μνημεῖα τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου, ποῦ ἀνηγέρθησαν μετὰ τὸν Α΄ Παγκόσμιον Πόλεμον διὰ νὰ τιμήσουν τὸ πλῆθος τῶν ἀφανῶν στρατιωτικῶν, ποῦ ἔπεσαν μαχόμενοι ὑπὲρ πατρίδος. Πρῶτον τοιοῦτον μνημεῖον ἀνηγέρθη εἰς Παρισίους ὡς ἐξῆς. Μετὰ τὸν πόλεμον ἀναριθμητοὶ οἰκογένειαι προσεπάθουν ματαίως νὰ ἀνεύρουσαν καὶ νὰ ἀναγνωρίσουν τὰ ὅσα τῶν ἀγαπημένων των νεκρῶν. Καὶ τότε ἐμιμήθησαν τὸ Ἑλληνικὸν ἔθιμον τῶν κενοταφίων. Ἐπῆραν εἰς τὴν τύχην ἀπὸ τὸν σωρὸν τῶν ὀστέων τῶν ἀγνώστων νεκρῶν, τὰ ὅσα ἑνός, τὰ μετέφερον εἰς Παρισίους καὶ τὰ ἔθαψαν εἰς τάφον κάτω ἀπὸ τὴν Ἀψίδα τοῦ Θριάμβου. Καθ' ὅμοιον τρόπον ἰδρύθησαν κατόπιν μνημεῖα καὶ εἰς ἄλλας χώρας, καθὼς καὶ εἰς τὴν πατρίδα μας.

Τὸ Μνημεῖον τοῦ Ἀγνώστου Ἑλληνοῦ Στρατιώτου ἀνηγέρθη εἰς τὰς Ἀθήνας, εἰς τὴν πλατείαν τῶν Παλαιῶν Ἀνακτόρων. Τὰ ἀποκαλυπτῆριά του ἔγιναν τὴν 25ην Μαρτίου 1932. Παριστᾶ ἀνάγλυφον εἰκόνα ἀρχαίου Ἑλληνοῦ ὀπλίτου νεκροῦ. Ἐντὸς τοῦ Μνημείου ἔχουν ἐναποτεθῆ τὰ ὅσα ἀ-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

ΕΘΝΙΚΑΙ ΕΟΡΤΑΙ ΚΑΙ ΕΠΕΤΕΙΟΙ

1. Ἡ 25ῃ Μαρτίου

Κάθε ἔθνος ἔχει τὰς ἐθνικάς του ἐπετείας. Κατὰ τὰς ἐπετείας αὐτὰς εορτάζονται μὲ τελετὰς καὶ ἰδιαιτέραν ἐπισημότητα σημαντικὰ γεγονότα τῆς ἱστορίας του.

Καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἔχει τὰς ἐθνικάς του ἐπετείας. Ἡ σπουδαιότερα εἶναι ἡ ἐπέτειος τῆς ἐθνικῆς μας ἀνεξαρτησίας. Ἐορτάζεται κατ' ἔτος τὴν 25ην Μαρτίου εἰς ἀνάμνησιν τῆς ὑψώσεως τῆς σημαίας τῆς ἐπανάστασεως κατὰ τὴν 25ην Μαρτίου 1821 εἰς τὴν μονὴν τῆς Ἀγ. Λαύρας ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ.

Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μεγάλης Ἐθνικῆς μας εορτῆς ὅλοι οἱ Ἕλληνες, ἐλεύθεροι, ἀλύτρωτοι καὶ ἀπόδημοι, εορτάζουν μὲ ἐθνικὴν ὑπερηφάνειαν τὸ μέγα ἐθνικὸν γεγονός τῆς Ἐπανάστασεως τοῦ ἔθνους. Τὰ σχολεῖα, ὁ στρατός, αἱ δημόσιαι ὑπηρεσίαι εορτάζουν. Δοξολογίαι, παρελάσεις, σημαϊοστολισμοὶ γίνονται παντοῦ, ὅπου ὑπάρχουν Ἕλληνες. Ἡ Ἑλλάς, στολισμένη μὲ τὰ ἐθνικὰ της χρώματα, εορτάζει καὶ ἀποδίδει ἐλάχιστον φόρον τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης εἰς τοὺς ἐθνικοὺς της ἥρωας, ποὺ ἐπολέμησαν καὶ ἔπασαν μαχόμενοι διὰ τὴν ἐλευθερίαν της.

2. Ἡ 28ῃ Ὀκτωβρίου

Ἄλλη μεγάλη ἐπίσης ἐθνικὴ ἐπέτειος εἶναι ἡ 28ῃ Ὀκτωβρίου. Τὴν 28ην Ὀκτωβρίου 1940 ἡ Ἰταλία τοῦ Μουσσολίνι ἐκήρυξε, χωρὶς κανένα λόγον, τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Τὰς πρωινὰς ὥρας τῆς 28ῆς Ὀκτωβρίου τοῦ 1940 ὁ τότε πρεσβευτὴς τῆς Ἰταλίας εἰς Ἀθήνας μετέβη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἑλληνος πρωθυπουργοῦ Ἰ. Μεταξᾶ, τὸν ἐξύπνησε καὶ τοῦ ἐζήτησε νὰ διατάξῃ τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν εἰσοδὸν τῶν Ἰταλῶν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος. Ἡ ἄρνησις τῆς Ἑλλάδος νὰ ἰκανοποιήσῃ τὴν θρασεῖαν αὐτὴν ἀπαίτησιν τῶν Ἰταλῶν θὰ ἐσήμαινε πόλεμον.

Σύσσωμος τότε ἡ Ἑλλάς ἀπάντησε μὲ ἕν ἥρωικὸν «ὄχι». Καὶ ὁ πόλεμος ἤρχισε. Αἱ Ἰταλικαὶ φάλαγγες, αἱ ὁποῖαι εἶχον συγκεντρωθῆ εἰς τὴν Ἀλβανίαν, ἐπεχείρησαν νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος ἀπὸ τὰ Ἑλληνοαλβανικὰ σύνορα. Ὁ λαὸς μας τότε ἐξεσηκώθη ὡς εἰς ἄνθρωπος καὶ ἀντέταξεν ἥρωικὴν ἄμυναν εἰς τὰ σύνορα. Καὶ τὰ ἥρωικὰ παλληκάρια τῆς Ἑλλάδος ἔγραψαν ἐπάνω εἰς τὰ χιονισμένα βουνὰ τῆς Πίνδου νέας ὑπερόχους σελίδας δόξης καὶ μεγαλείου. Μὲ ἐλάχιστα πολεμικὰ ἐφόδια, μὲ ἀφαν-

τάστους στερήσεις, μέσα εις βαρύτατον χειμῶνα με πρωτοφανείς χιονοθύελλας, ὄχι μόνον ἐξεδιώξαν τὸν εἰσβολέα, ποῦ εἶχε ἐν τῷ μεταξύ εἰσβάλει εἰς τὴν ἱεράν γῆν τῶν πατέρων μας, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐκυνήγησαν ἐντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους καὶ ἔγραψαν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν τὸ ἄθῆνατον ἄλβανικὸν ἔπος. Ἡ ἥρωικὴ αὐτὴ ἀντίστασις τοῦ ἔθνους μας ὑπῆρξεν ἕνας ἀπὸ τοὺς λαμπροτέρους καὶ φωτεινότερους σταθμοὺς τῆς ἱστορίας ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος, ἡ ὁποία με κρατημένην τὴν ἀναπνοὴν παρηκολούθει τὴν ἄνισον αὐτὴν πάλιν.

Ἡ ἔθνικὴ ἐπέτειος τῆς 28ης Ὀκτωβρίου ἐορτάζεται κατ' ἔτος με ἐξαιρετικὴν λαμπρότητα ἀπὸ τὸ ἔθνος μας.

3. Τοπικαὶ ἔθνικαὶ ἐορταὶ

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὰς μεγάλας ἔθνικὰς ἐπετείας ἔχομεν καὶ τοπικὰς ἔθνικὰς ἐορτάς. Ἐχομεν π.χ. τὴν ἐπέτειον τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Θεσπικῆς, ποῦ ἐορτάζεται τὴν 26ην Ὀκτωβρίου. Ἡ ἐπέτειος αὐτὴ ἐορτάζεται εἰς ἀνάμνησιν τῆς 26ης Ὀκτωβρίου 1912, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς εἰσῆλθε νικηφόρος εἰς Θεσπικὴν καὶ τὴν ἀπλευθέρωσεν ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Ἡ ἔθνικὴ αὐτὴ ἐπέτειος συμπίπτει με τὴν ἐορτὴν τοῦ πολιούχου τῆς Θεσπικῆς Ἁγίου Δημητρίου.

Ἐχομεν ἐπίσης τὴν τοπικὴν ἐπέτειον τῆς μάχης τοῦ Μπιζανίου, ποῦ ἐορτάζεται εἰς τὰ Ἰωάννινα κατ' ἔτος τὴν 21ην Φεβρουαρίου, διότι τὴν 21ην Φεβρουαρίου 1913 ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς κατενίκησε τοὺς Τούρκους, ἐκύριευσεν τὸ ὄχυρόν Μπιζάνι καὶ ἀπλευθέρωσε τὰ Ἰωάννινα. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι ἔθνικαὶ ἐπέτειοι διὰ παρόμοια ἱστορικὰ γεγονότα.

Ὅλαι αὗται αἱ ἐπέτειοι καὶ αἱ ἔθνικαὶ ἐορταὶ συγκινοῦν τοὺς Ἕλληνας καὶ προκαλοῦν ρίγη ἐνθουσιασμοῦ καὶ ὑπερηφανείας. Διότι ἐνθυμίζουσι τὰ μεγάλα κατορθώματα τῶν Ἑλλήνων καὶ τοὺς ἀγῶνάς των διὰ τὴν ἐλευθερίαν, ὄχι μόνον τὴν ἰδικὴν των καὶ τῶν ὑποδοῦλων ἀδελφῶν των, ἀλλὰ καὶ ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος. Εἶναι δὲ εὐκαιρία δι' ὅλους καὶ πρό πάντων διὰ τοὺς μαθητάς νὰ ἐκδηλώνουσι τὰ ἔθνικὰ των αἰσθήματα καὶ τὸν σεβασμὸν των διὰ τοὺς ἀγῶνας τῶν προγόνων των. Ταυτοχρόνως ἐνδυναμώνουσι τὴν ἀγάπην μας διὰ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἔθνικὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ μᾶς παρακινοῦν νὰ ἐργαζώμεθα ὅλοι διὰ τὸ καλὸν τοῦ ἔθνους καὶ τοῦ λαοῦ.

Ἐρωτήσεις - Ἔργασια : 1. Ποία εἶναι ἡ τοπικὴ σας ἐπέτειος καὶ διατί ἐορτάζεται; 2. Νὰ ἀνακωνώσετε εἰς τὴν τάξιν ὅσα ποιήματα εὑρετε με θέμα τὸ Ἑλληνικὸν ἔπος. 3. Νὰ ἀπαγγέλλετε ἐπίσης τὸ ποίημα τοῦ Βαλαωρίτου « 25η Μαρτίου ». 4. Πῶς ἐορτάζεται ἡ 25η Μαρτίου εἰς τὸ χωρίον ἢ τὴν πόλιν σας; Πῶς συμμετέχει τὸ σχολεῖόν σας;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

ΕΘΝΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ

1. Τί είναι ἔθνικὸς ὕμνος

Ἡ λέξις ὕμνος σημαίνει κυρίως θρησκευτικὸν ᾄσμα, τὸ ὁποῖον ἐγκωμιάζει τὸν Θεόν, τοὺς ἁγίους ἢ ἄλλα ἱερά πρόσωπα τῆς θρησκείας. Ὃταν ὁ ὕμνος ἔχη ἔθνικὸν περιεχόμενον, ἐξυμνῆ δηλ. ἱστορικὰ γεγονότα ἢ ἀναφέρεται εἰς κατορθώματα καὶ πόθους ἔθνικούς, λέγεται ἔθνικὸς ὕμνος. Κάθε ἔθνος ἔχει τὸν ὕμνον του. Καὶ ἡ Ἑλλάς ἔχει τὸν ἰδικὸν τῆς ἔθνικὸν ὕμνον. Ἐνῶ ὁμως οἱ ὕμνοι τῶν ἄλλων ἔθνῶν ἐξυμνοῦν ἓνα ὀρισμένον ἔθνικὸν γεγονός ἢ περιέχουν παρορμήσεις διὰ γενναίας πράξεις (ὅπως ὁ Γαλλικὸς) ἢ μόνον εὐχάς διὰ τὸν βασιλέα των (ὅπως ὁ Ἀγγλικὸς), ὁ Ἑλληνικὸς ἔθνικὸς ὕμνος εἶναι ὕμνος πρὸς τὴν Ἑλευθερίαν.

Ὁ ἔθνικὸς μας ὕμνος εἶναι ἔργον τοῦ ἔθνικοῦ ποιητοῦ Διονυσίου Σολωμοῦ, περὶ τοῦ ὁποίου γίνεται λόγος εἰς τὸ κεφάλαιον «Ἡ ζωὴ καὶ τὰ ἔργα μεγάλων ἀνδρῶν». Ἀποτελεῖται ἀπὸ 158 στροφάς, ἐγράφη τὸ ἔτος 1823, ἐμελοποιήθη τὸ 1861 ἀπὸ τὸν μουσουργὸν Ν. Μάντζαρον καὶ ὄρισθη ὡς ἔθνικὸς ὕμνος τὸ 1864 μετ' ἀπόφασιν τῆς τότε Ἑλληνικῆς Βουλῆς. Εἶναι ἀπὸ τοὺς καλυτέρους ἔθνικούς ὕμνους. Συμβολίζει, μαζί με τὴν σημαίαν, τὴν ἐλευθερίαν πατρίδα, τὴν Ἑλλάδα. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἀποδίδονται καὶ εἰς τὸν ἔθνικὸν ὕμνον αἱ ἴδιαι τιμαί, πού ἀποδίδονται καὶ εἰς τὴν σημαίαν. Ἐκτελεῖται ἀπὸ ὀρχήστραν ἢ ψάλλεται ἀπὸ χορῶδιαν εἰς ὄλας τὰς ἔθνικὰς φορτὰς καὶ τελετὰς κατὰ τὴν ἑναρξιν αὐτῶν ἢ εἰς τὸ τέλος ὡς ἐπισφράγισις των. Ὃταν τὸν παιανίζῃ ἢ ὀρχήστρα ἢ ὅταν ψάλλεται, ὅλοι ἴστανται εἰς στάσιν προσοχῆς καὶ ἀκάλυπτοι. Οἱ στρατιωτικοὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν χαιρετοῦν εἰς στάσιν προσοχῆς, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὅταν ἀποδίδουν τιμὰς εἰς τὴν σημαίαν. Αἱ τιμαὶ αὐταὶ εἶναι τιμαὶ πρὸς τὴν πατρίδα καὶ πρὸς ὅλους ἐκείνους τοὺς προγόνους μας, οἱ ὁποῖοι ἐθυσίασαν τὴν ζωὴν των διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος μας. Εἶναι ἀκόμη καὶ μία ἱερά ὑπόσχεσις, ὅτι καὶ ἡμεῖς θὰ πράξωμεν, ἂν χρειασθῇ, τὸ ἴδιον. Εἶναι δὲ μεγάλη ἀσέβεια νὰ ψάλλεται ὁ ὕμνος εἰς στιγμὰς ἀκαταλλήλους, ὅπως π.χ. εἰς διασκεδάσεις ἢ περιπάτους.

2. Τὸ προοίμιον τοῦ ἔθνικοῦ ὕμνου

Τὸ προοίμιον τοῦ ὕμνου ἀποτελοῦν αἱ δεκαεξ̄ πρῶται στροφαὶ του. Τὰς δεκαεξ̄ αὐτὰς στροφὰς θὰ ἀναλύσωμεν κατωτέρω.

1. Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψη,
ποῦ μὲ βιά μετράει τὴ γῆ.
2. Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά!

Ὁ Σολωμὸς εἰς τὸν ὕμνον του δὲν βλέπει καὶ δὲν ὕμνεῖ μόνο τὰ ἐθνικὰ γεγονότα τῆς ἐποχῆς του. Τὰ γεγονότα αὐτὰ τὰ βλέπει ὡς συνέχειαν τῆς ἐθνικῆς μας ἱστορίας, ὡς ἓνα ἀδιαίρετον καὶ ἀδιάσπαστον σύνολον. Διὰ τὸν ποιητὴν ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ, ἀπὸ τότε ποῦ ὑπάρχει εἰς τὸν κόσμον, ἐπολέμησε, διεξήγαγε σκληροὺς ἀγῶνας πάντοτε διὰ τὴν Ἐλευθερίαν. Διὰ τὴν Ἐλευθερίαν ἀγωνίζεται καὶ νικᾷ εἰς τὸν Μαραθῶνα καὶ τὴν Σαλαμίνα· διὰ τὴν Ἐλευθερίαν μάχεται σκληρῶς κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἰμαύρης Τουρκικῆς σκλαβιάς, δι' αὐτὴν γράφει τὰς ἀθανάτους σελίδας τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Ἡ Ἐλευθερία εἶναι πολυπόθητος θεὰ διὰ τὸν Ἕλληνα. Εἶναι βγαλμένη ἀπὸ τὰ ἱερά κόκκαλα τῶν Ἑλλήνων, ποῦ ἐθυσίαστηκαν δι' αὐτήν. Καὶ τώρα καὶ αὔριον, καὶ πάντοτε θὰ ἐμφανίζεται ἀνδρομένη, ὅπως πρῶτα, ὅπως τότε εἰς τὰς Θερμοπύλας, εἰς τὴν Σαλαμίνα, εἰς τὸν Μαραθῶνα, ὀλόρθη, μεγαλοπρεπῆς, ὑπερήφανος, μὲ τὸ φοβερὸν σπαθί της καὶ τὴν σοβαρὰν της ὄψιν.

3. Ἐκεῖ μέσα ἑκατοικοῦσες
πικραμένη, ἐντροπαλή,
κι' ἓνα στόμα ἑκαρτεροῦσες,
«ἔλα πάλιν», νὰ σοῦ πῆ.
4. Ἄργειε νάλθη ἐκείνη ἡ μέρα,
καὶ ἦταν ὄλα σιωπηλά,
γιατὶ τᾶσκιαζε ἡ φοβέρα
καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά.

Μετὰ τὸν ὑπέροχον χαιρετισμὸν πρὸς τὴν Ἐλευθερίαν, ὁ ποιητὴς ἀναθυμᾶται τὰ μαῦρα χρόνια τῆς σκλαβιάς. Φαντάζεται ὅτι κατὰ τὰ δύσκολα ἐκεῖνα χρόνια ἡ Ἐλευθερία ἔμενε κρυμμένη μέσα εἰς τοὺς τάφους τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, γεμάτη πίκραν καὶ ἐντροπήν. Καὶ μέσα ἐκεῖ κρυμμένη ἐπερίμενε νὰ τὴν καλέσουν οἱ Ἕλληνες νὰ ἔλθῃ πάλιν κοντὰ τῶν. Ἄλλ' ἀργοῦσαν νὰ τὴν καλέσουν. Ἀργοῦσαν πολὺ νὰ γίνουν δυνατοὶ καὶ ἀξιοὶ δι' αὐτήν. Ἦτο τόσο σκληρὴ ἡ σκλαβιά καὶ τόσο τρομερὴ ἡ φοβέρα τοῦ Τούρκου, ὥστε ὄλα ἦσαν τρομαγμένα, ὄλα σιωπηλά.

5. Δυστυχής! Παρηγορία
μόνη σοῦ ἔμενε νὰ λῆς
περασμένα μεγαλεῖα
καὶ διηγῶντας τα νὰ κλαῖς.
6. Καὶ ἀκαρτέρει, καὶ ἀκαρτέρει
φιλελεύθερη λαλιά,
ἓνα ἐκτόπασε τ' ἄλλο χέρι
ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά.

Μέσα ἐκεῖ κλεισμένη ἡ Ἐλευθερία δὲν εἶχεν ἄλλην παρηγορίαν, παρὰ μόνον τὴν ἀνάμνησιν περασμένων μεγαλειῶν. Ἀναθυμᾶται τὴν παλαιὰν δόξαν καὶ τὰ μεγαλεῖα καὶ κλαίει. Κι' ἐνῶ περιμένει μὲ ἀγωνίαν νὰ ἀκούσῃ

«τὴν φιλελεύθερη λαλιά», ποὺ θὰ τὴν ἐκάλει νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ ἐκεῖ, χτύπῃ ἀπὸ τὴν ἀπελπισία τὰ χέρια τῆς.

7. Κι' ἔλεες: «Πότε, ἄ! πότε βγάνω
τὸ κεφάλι ἀπὸ τσ' ἐρμιές;»
καὶ ἀποκρίνοντο ἀπὸ πάνω
κλάψες, ἄλυσες, φωνές.
8. Τότ' ἐσήκωνες τὸ βλέμμα
μὲς στὰ κλάματα θολό,
καὶ εἰς τὸ ροῦχο σου ἔσταζ' αἷμα,
πλήθος αἷμα Ἑλληνικό.

Πόθος καὶ λαχτάρα τῆς Ἑλευθερίας ἦτο νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν ἐρμιὰν τῶν τάφων καὶ νὰ εὑρεθῇ πάλιν μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ δυστυχῶς καὶ αὐτοὶ ἦσαν ἄλυσσοδεμένοι. Τριγμοὶ ἄλυσίδων, κλάματα καὶ φωναὶ ἀπελπισίας καὶ αἷμα ἀπὸ ἀδιακόπους σκοτωμούς, πληγαί, μαρτυρία ἀπεκρίνοντο εἰς τὴν φωνὴν τῆς Ἑλευθερίας, ποὺ μὲ ἀγωνίαν ἐπερίμενε νὰ τὴν καλέσουν.

9. Μὲ τὰ ροῦχα αἱματομένα
ξέρω ὅτι ἔβγαίνες κρυφά
νὰ γυρεύῃς εἰς τὰ ξένα
ἄλλα χέρια δυνατά.
10. Μοναχὴ τὸ δρόμο ἐπῆρες,
ἐξανάλθες μοναχὴ
δὲν εἶν' εὐκόλες οἱ θύρες,
ἐὰν ἡ χρειαὶ τὲς κουρταλῆ.

Ὁ ποιητὴς φαντάζεται ὅτι ἡ ἐλευθερία ἔβγαине κρυφά ἀπὸ τοὺς τάφους μὲ τὰ ματωμένα ροῦχα τῆς καὶ ἐπήγαινε νὰ ζητήσῃ βοήθειαν ἀπὸ τοὺς ἰσχυροὺς τῆς γῆς. Ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς τῆς Εὐρώπης, ποὺ ἦσαν καὶ αὐτοὶ χριστιανοί, καὶ ἀπὸ τὸν Πάπα, ποὺ ἦτο ἀρχηγὸς τῶν καθολικῶν χριστιανῶν. Ἀλλοίμονον, ὅμως! Κανένας δὲν τὴν ἐπρόσεχε, κανένας δὲν ἐδέχετο νὰ τὴν ἀκούσῃ. Μόνη ἐπῆγε ἐκεῖ καὶ μόνη ξαναγύρισε. Δὲν ἀνοίγουν εὐκόλα αἱ θύραι, ὅταν τὰς κρούῃ ἡ ἀνάγκη.

11. Ἄλλος σοῦ ἔκλαψε εἰς τὰ στήθια,
ἄλλ' ἀνάσασην καμμιά,
ἄλλος σοῦ ἔταξε βοήθεια
καὶ σὲ γέλασε φρικτά.
12. Ἄλλοι, ὦϊμέ! στὴ συμφορὰ σου
ὅπου ἐχαίροντο πολὺ,
«Σύρε νάβρης τὰ παιδιὰ σου,
σύρε», ἐλέγαν οἱ σκληροί.

Ἀλλὰ καὶ πῶς συμπεριφέρθησαν πρὸς αὐτὴν οἱ ἰσχυροὶ τῆς Εὐρώπης! Ἄλλος τὴν συνεπόνεσε καὶ ἔκλαψε μαζί τῆς. Ἀλλὰ τόσον μόνον βοήθειαν δὲν τῆς ἔδωσε καμμίαν. Ἄλλος τῆς ἔταξε βοήθειαν, ἀλλὰ τὴν ἐγέλασε φρικτά. Καὶ ἄλλοι, ποὺ ἐχαίροντο διὰ τὴν συμφορὰν τῆς, τὴν ἐδίωξαν μὲ σκληρότητα καὶ τὴν παρέπεμψαν νὰ ζητήσῃ βοήθειαν ἀπὸ τὰ παιδιὰ τῆς.

13. Φεύγει ὀπίσω τὸ ποδᾶρι
καὶ ὀλογλήγορο πατεῖ
ἢ τὴν πέτρα ἢ τὸ χορτᾶρι
ποῦ τὴ δόξα σοῦ ἐνθυμεῖ.
14. Ταπεινότατη σοῦ γέρνει
ἢ τρισάθλια κεφαλῆ,
σάν πτωχοῦ ποῦ θυροδέρνει
κι' εἶναι βᾶρος του ἡ ζωῆ.

Λυπημένη και ταπεινωμένη ξαναγυρίζει εις τὸν τόπον της, ὅπου κάθε πέτρα και κάθε χορτάρι τῆς θυμίζει τὴν παλαιάν της δόξαν. Ἀπελπισμένη σκύβει τὸ κεφάλι της, ὅπως τὸ σκύβει ὁ πτωχός, ποὺ γυρίζει ἀπὸ τὴν μίαν θύραν εις τὴν ἄλλην και θεωρεῖ τὴν ζωὴν του βάρος.

15. Ναί· ἀλλὰ τώρα ἀντιπαλεύει 16. Ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
κάθε τέκνο σου μὲ ὄρμη, τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
ποὺ ἀκατάπανστα γυρεύει και σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
ἢ τὴν νίκη ἢ τὴν θανή. χαῖρε, ὦ, χαῖρε Ἐλευθερία!

Ὅμως ὅλη αὐτὴ ἡ θλιβερὰ εἰκὼν ἀλλάσσει ἀμέσως. Τὰ παιδιά της, οἱ σκλαβωμένοι Ἕλληνες, ξεσηκώνονται μὲ τὴν ἀμετάτρεπτον ἀπόφασιν νὰ πολεμήσουν και νὰ νικήσουν τὸν τύραννον: Ἐλευθερία ἢ θάνατος εἶναι τὸ σύνθημά των. Καὶ νὰ τὴν πάλιν ἡ Ἐλευθερία ξεπετιέται ἀπὸ τοὺς τάφους μὲ τὸ φοβερὸν σπαθὶ της και ὀρμητικῆ, ἀνδρειωμένη κτυπᾷ και ἐξολοθρεύει τὸν τύραννον και ἐμψυχώνει τοὺς Ἕλληνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΙΣ

1. Τὸ χρῆμα

Ὁ ἄνθρωπος, διὰ τὰ ζῆ ἀνέτως καὶ μὲ συνθήκας ὑγιεινάς, διὰ τὰ τελειοποιῆται πνευματικῶς καὶ ἠθικῶς καὶ γενικῶς διὰ τὰ ἱκανοποιῆ ὅλας του τὰς ἀνάγκας, χρειάζεται ὀρισμένα μέσα, πού λέγονται ἀγαθὰ τῆς ζωῆς. Ὁ ἀέρας, τὸ φῶς, ἡ τροφή, ἡ θερμανσις, τὰ ἐνδύματα, τὰ βιβλία καὶ πολλὰ ἄλλα θεωροῦνται ἀγαθὰ τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ὄταν ὁ ἄνθρωπος ἔχη σήμερον ἀνάγκην ἐνὸς εἶδους ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ τῆς ζωῆς, προσφέρει χρήματα καὶ τὸ ἀγοράζει. Δὲν συνέβαινε ὁμως αὐτὸ πάντοτε. Ὄταν π.χ. ὁ παραγωγὸς εἶχε περίσσευμα ἀπὸ ἓνα εἶδος προϊόντων καὶ ἐχρειάζετο ἓνα ἄλλο εἶδος, εὑρίσκε ἄλλον παραγωγόν, πού εἶχε περίσσευμα ἀπὸ αὐτὸ τὸ εἶδος, καὶ ἔκαμνον, κατόπιν συμφωνίας, ἀνταλλαγῆν τῶν δύο προϊόντων. Ἡ ἀνταλλαγὴ ὁμως αὐτὴ παρουσίαζε τεραστίαν δυσκολίαν, αἱ ὁποῖαι ἦσαν πολλάκις ἀνυπερβλήτοι. Αἱ δυσκολίαι αὐταὶ ὤθησαν τὸν ἄνθρωπον νὰ εὑρῆ ἓνα ἀπλούστερον τρόπον συναλλαγῆς. Τοιουτοτρόπως ὠδηγήθη εἰς τὴν καθιέρωσιν τοῦ χρήματος.

Χρῆμα εἶναι τὸ οικονομικὸν ἀγαθόν, πού λαμβάνεται ἀπὸ ὅλους ὡς κοινὸν ἀνταλλακτικὸν μέσον καὶ μέτρον τῆς ἀξίας τῶν πραγμάτων. Εἶναι μέσον οικονομικῆς συναλλαγῆς.

Κατ' ἀρχὰς ἐχρησιμοποιοῦντο ὡς χρῆμα διάφορα φυσικὰ ἢ βιοτεχνικὰ προϊόντα, π.χ. κογχύλια, πολυχρῶμα πτερά, ζῖβα (κυρίως βόδια), καρποὶ (ρύζι, τσάι, σιτάρι κλπ.), ἄλας, δέρματα, μέταλλα (σίδηρος, χαλκός, χρυσός κ.ἄ.). Τελικῶς ὁμως ἐπροτιμήθησαν τὰ μέταλλα, τὰ ὁποῖα ἐχρησιμοποιοῦντο κατ' ἀρχὰς ὡς τεμάχια ἀκατέργαστα, χωρὶς καμμίαν σφραγίδα ἢ ἄλλην ὀρισμένην μορφήν. Αὐτὸ ὁμως παρουσίαζε πολλὰ μειονεκτήματα καὶ δυσκολίας. Προέκυπεν, ἐν πρώτοις, ἡ ἀνάγκη τῆς ζυγίσεως τῶν

Τραπεζογραμμάτιον (χαρτονόμισμα)

μετάλλων καὶ κατόπιν ἡ ἐξακριβώσις τῆς γνησιότητος, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ τὸ σπουδαιότερον.

Αἱ δυσχέρειαι αὐταὶ ἠνάγκασαν τὰ κράτη ν' ἀποφασίσουν νὰ θέσουν εἰς ὀρισμένην ποσότητα μετάλλου μίαν ὀρισμένην σφραγίδα, πού ἐφανέρωνε

τὸ βάρος καὶ τὸν τίτλον τοῦ μετάλλου. Τριουτοτρόπως ἔφθασεν ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ μεταλλικοῦ νομίσματος.

Τὴν μορφήν καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ χρήματος κανονίζει σήμερον τὸ κράτος. Ἐκδίδει τὸ ἴδιον νόμισμα ἢ παραχωρεῖ τὸ δικαίωμα αὐτὸ εἰς Ἐκδοτικὴν τράπεζαν, ἢ ὅποια ἐκδίδει τραπεζογραμμάτια (χαρτονομίσματα) ποῦ ἀντιπροσωπεύουν χρυσόν. Διὰ νὰ ἐκδοθοῦν τραπεζογραμμάτια, πρέπει εἰς τὰ θησαυροφυλάκια τῆς Ἐκδοτικῆς τραπεζῆς νὰ ὑπάρχη ἀνάλογος ποσότης χρυσοῦ, ἢ ὅποια ἀποτελεῖ τὸ λεγόμενον κάλυμμα τοῦ νομίσματος.

Σημερινὴ μορφή τοῦ Ἑλληνικοῦ νομίσματος εἶναι τὰ χαρτονομίσματα τῶν 50, 100, 500, 1000 δραχμῶν καὶ τὰ μεταλλικὰ κέρματα τῶν 5, 10, 20 καὶ 50 λεπτῶν, τῆς 1, τῶν 2, 5, 10 καὶ 20 δραχμῶν.

Μεταλλικὰ κέρματα τῶν 5 δραχμῶν

Τὰ χρήματα, ποῦ ἀποκτᾷ ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν ἐργασίαν του, εἶναι βεβαίως μέσον διὰ τὴν καλὴν καὶ ἄνετον ζωὴν του. Ποτὲ ὅμως αὐτὰ δὲν πρέπει νὰ καταντήσουν σκοπὸς τῆς ζωῆς του. Μερικοὶ ἄνθρωποι ἐπιδιώκουν νὰ συσσωρεύουν πολλὰ χρήματα καὶ ἀποφεύγουν νὰ τὰ δαπανοῦν καὶ διὰ σοβαρὰς τῶν ἀκόμῃ ἀνάγκας. Αἰσθάνονται ἰδιαιτέραν ἀπόλαυσιν δι' αὐτὸ, παρ' ὅλον ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ πεινοῦν καὶ νὰ δυστυχοῦν. Αὐτοὶ εἶναι οἱ φιλάργυροι καὶ τὸ ἐλάττωμά των εἶναι ἡ φιλαργυρία. Ἀντίθετον τῆς φιλαργυρίας εἶναι ἡ σπατάλη. Ὁ σπάταλος δαπανᾷ ἀσκόπως καὶ ἀνωφελῶς τὰ χρήματά του, π.χ. εἰς δαπανηρὰς διασκεδάσεις, εἰς ἐπιδείξεις κλπ., ἐνῶ παραλλήλως παραμελεῖ τὴν καλὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων του.

Ὁ ἄνθρωπος δὲν πρέπει νὰ ἐξοδεύῃ ὅλα ὅσα κερδίζει. Ὅφειλει νὰ φυλάττῃ ἓνα μέρος διὰ τὸ μέλλον. Μὲ τὰ χρήματα αὐτὰ ποῦ ἀποταμιεύει, κατορθώνει νὰ ἱκανοποιῇ ἐκτάκτους ἀνάγκας του (ἔξοδα ἐνὸς ταξιδίου, μῆς ἀσθενείας, οἰκοδομῆς σπιτιοῦ, μορφώσεως τῶν τέκνων του κ.λπ.). Ἡ καλὴ χρῆσις τῶν χρημάτων λέγεται οἰκονομία. Ἡ οἰκονομία δὲν εἶναι «τσιγκουνιά», φιλαργυρία. Οἰκονομῶ σημαίνει: ἐξοδεύω καλῶς, ἐξοδεύω ὅπως πρέπει.

2. Αἱ Τράπεζαι καὶ τὰ Ταμιευτήρια

Αἱ Τράπεζαι εἶναι ἰδρύματα, εἰς τὰ ὅποια γίνονται ἐργασίαι οἰκονομικῆς φύσεως. Εἶναι ἀνεγνωρισμένοι ἀπὸ τὸ κράτος καὶ συντελοῦν σπουδαίως εἰς τὴν καλὴν λειτουργίαν τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τῆς χώρας. Συγκεντρώνουν εἰς

τά ταμεία των ὡς καταθέσεις τὰς οἰκονομίας τῶν πολιτῶν καὶ χορηγοῦν εἰς αὐτοὺς νόμιμον τόκον. Ἡ συγκέντρωσις χρημάτων εἰς τὰς Τραπεζὰς εἶναι ὠφέλιμος διὰ τὸ σύνολον. Μὲ τὰ κεφάλαια τῶν καταθέσεων ἐυπηρετοῦνται αἱ ἀνάγκαι τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τοῦ τόπου. Χορηγοῦνται ἀπὸ αὐτὰς δάνεια μὲ καλοὺς ὄρους εἰς ἄτομα καὶ ἐταιρείας καὶ ἐνισχύονται κοινωφελεῖς βιομηχανικαὶ καὶ ἐμπορικαὶ ἐπιχειρήσεις, καθὼς καὶ ἡ γεωργικὴ παραγωγή. Διευκολύνεται ἀκόμη τὸ ἐμπόριον καὶ γενικῶς αἱ συναλλαγῆ μεταξὺ τῶν πολιτῶν μὲ τὰς προεξοφλήσεις γραμματίων καὶ συναλλαγματικῶν, δίδονται ἐγγυήσεις, φυλάσσονται κληροδοτήματα κλπ. Ἐυπηρετεῖται καὶ διευκολύνεται ἐπίσης τὸ εἰσαγωγικὸν καὶ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον τῆς χώρας. Μὲ ἄλλους λόγους αἱ Τράπεζαι συντελοῦν εἰς τὴν καλὴν λειτουργίαν χρησίων καὶ κοινωφελῶν ἐπιχειρήσεων καὶ εἰς τὴν αὔξησιν τῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς.

Ὁ θεσμὸς τῶν Τραπεζῶν εἶναι παλαιός. Μὲ διαρκῆ δὲ ἐξέλιξιν ἔφθασεν εἰς τὴν σημερινήν του μορφήν. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀνάγκη τῆς ἰδρύσεως Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἀπὸ τὰς πρώτας ἀκόμη ἡμέρας τῆς ἐθνικῆς μας ἀνεξαρτησίας. Ἐπὶ Καποδιστρίου (κατὰ Φεβρουάριον 1828) ἰδρύθη Τράπεζα ὀνομασθεῖσα «Τράπεζα τοῦ Κράτους». Αὐτὴ διελύθη καὶ ἀντικατεστάθη ἀργότερον ἀπὸ τὴν «Ἐθνικὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος», ἡ ὁποία εἶχε τὸ προνόμιον νὰ ἐκδίδῃ τραπεζογραμματία (χαρτονομίσματα). Ἀπὸ τὸ 1928 ἀνέλαβε τὸ προνόμιον αὐτὸ ἡ Τράπεζα Ἑλλάδος (ἡ Ἐκδοτικὴ Τράπεζα), ἡ ὁποία εἶναι ὁ μοναδικὸς τραπεζίτης τοῦ δημοσίου χρήματος. Σήμερα λειτουργοῦν εἰς τὴν χώραν μας πολλαὶ Τράπεζαι.

Διὰ τὴν ἰδρυσιν μιᾶς Τραπεζῆς ἀπαιτοῦνται κεφάλαια, τὰ ὁποῖα δὲν καταθέτει βεβαίως ἓνας μόνον κεφαλαιουχός, ἀλλὰ πολλοί, οἱ ὅποιοι ὀνομάζονται μέτοχοι. Τὸ χρηματικὸν ποσόν, ποῦ καταθέτει ἕκαστος μέτοχος, ὀνομάζεται μετοχή.

Τὰς καταθέσεις τῶν πολιτῶν ἀπὸ τὰς οἰκονομίας των (δηλ. τὰς ἀποταμιεύσεις των) δέχονται τὰ διάφορα Ταμειυτήρια τῶν Τραπεζῶν καὶ τὸ Ταχυδρομικὸν Ταμειυτήριον, τὸ ὁποῖον λειτουργεῖ μὲ τὴν ἐγγυήσιν τοῦ κράτους. Εἰς τὸν καταθέτην δίδεται ἓνα βιβλιάριον, ποῦ ἀναγράφει τὸν λογαριασμόν του. Ὄταν ὁ καταθέτης χρημάτων εἰς μίαν Τράπεζαν θέλῃ νὰ ἀποσύρῃ χρήματα, ὑπογράφει ἓνα εἰδικὸν ἔντυπον, ποῦ λέγεται ἐπιταγή. Τὸ παρουσιάζει εἰς τὸ Ταμειυτήριον καὶ εἰσπράττει ὁ ἴδιος ἢ κατ' ἐντολήν του ἓνα ἄλλο πρόσωπον τὸ ποσόν ποῦ αὐτὸς ὀρίζει.

Τὰ Ταμειυτήρια πληρώνουν τόκον εἰς τὸν καταθέτην, ὁ ὁποῖος ἔτσι αὐξάνει τὰ ἔσοδά του. Τὰ χρήματα τῶν Ταμειυτηρίων δὲν μένουν ἀχρησιμοποίητα. Δανεῖζονται μὲ τόκον διὰ τὴν ἐκτέλεσιν κοινωφελῶν ἔργων. Ἐτσι ὁ καταθέτης συντελεῖ μὲ τὰς οἰκονομίας του εἰς τὴν κυκλοφορίαν τοῦ χρή-

ματος, τὴν ἐκτέλεσιν κοινωφελῶν ἔργων καὶ τὴν ἐπαγγελματικὴν ἀπασχόλησιν πολλῶν ἀνθρώπων.

3. Κοινωνικαὶ ἀσφαλίσεις

Κοινωνικαὶ ἀσφαλίσεις ὀνομάζονται τὰ μέτρα ἀσφαλείας, τὰ ὁποῖα λαμβάνει τὸ κράτος, διὰ νὰ ἀποτρέψη τοὺς κινδύνους καὶ νὰ προφυλάξη ἀπὸ αὐτοὺς τὸν ἐργάτην. Κίνδυνοι, ἐναντίον τῶν ὁποίων ἀσφαλίζεται ὁ ἐργάτης, εἶναι αἱ ἀσθένειαι, τὰ ἐργατικά ἀτυχήματα, ἡ ἀνεργία, τὸ γῆρας, ὁ θάνατος.

Ἡ πατρις μας εὐρίσκεται μεταξὺ τῶν πρώτων χωρῶν, αἱ ὁποῖαι κατενόησαν τὴν ἀξίαν τῶν μέτρων ἐργατικῆς ἀσφαλίσεως καὶ ἔσπευσε νὰ λάβῃ σχετικὰ νομοθετικὰ μέτρα. Τὰ μέτρα αὐτὰ ἐπεξετάθησαν μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου εἰς τοὺς ἐργάτας ὅλων σχεδὸν τῶν κλάδων. Σήμερον λειτουργεῖ εἰς τὴν χώραν μας αὐτόνομος ὀργανισμὸς ἀσφαλίσεως ἐργαζομένων μὲ τὸν τίτλον Ἴδρυμα Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων (Ι.Κ.Α.) καὶ ὁ Ὀργανισμὸς Ἀγροτικῶν Ἀσφαλίσεων (Ο.Γ.Α.) διὰ τοὺς ἀγρότας. Ἀμφότεροι οἱ ἀσφαλιστικοὶ αὐτοὶ ὀργανισμοὶ λειτουργοῦν ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν καὶ τὸν ἔλεγχον τοῦ κράτους. Λειτουργοῦν ἐπίσης καὶ πολλὰ ἄλλα ἀσφαλιστικὰ ταμεῖα κατὰ κλάδους ἐπαγγελματικούς, (π.χ. ταμεῖα δικηγόρων, ἱατρῶν, ἐμπόρων, ἐπαγγελματιῶν, βιοτεχνῶν).

Τὸ Ι.Κ.Α. ἀσφαλίζει ὅλους τοὺς μισθωτοὺς, ποὺ ἐργάζονται ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἰδιαίτερα ἀσφαλιστικὰ ταμεῖα. Πόροι τοῦ Ἰδρύματος εἶναι αἱ εἰσφοραὶ τῶν μισθωτῶν καὶ τῶν ἐργοδοτῶν καὶ οἱ τόκοι ἀπὸ τὰς καταθέσεις τοῦ Ἰδρύματος, καθὼς καὶ αἱ δωρεαί, αἱ κληρονομίαι κλπ. Παροχαὶ τοῦ Ἰδρύματος εἰς τοὺς ἠσφαλισμένους εἶναι: Ἡ ἱατρικὴ καὶ φαρμακευτικὴ περίθαλψις, τὰ ἐξοδα μετακινήσεως τοῦ ἐργαζομένου διὰ τὴν παροχὴν ἱατρικῆς περιθάλψεως, τὸ ἐπίδομα ἀσθενείας, τὸ ἐπίδομα τῶν ἐγκύων καὶ τὰ ἐξοδα τοῦ τοκετοῦ, τὸ ἐπίδομα ἀνεργίας, αἱ συντάξεις γήρατος ἢ ἀναπηρίας καὶ τὰ ἐξοδα κηδείας τοῦ ἠσφαλισμένου. Τελευταίως μὲ εἰδικὸν νόμον ἐπεξετάθη ὁ θεσμὸς τῶν κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων καὶ εἰς τοὺς ἀγρότας, διὰ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ο.Γ.Α., ὁ ὁποῖος χορηγεῖ συντάξεις καὶ παρέχει ἱατροφαρμακευτικὴν περίθαλψιν.

Ὅπως εἶναι εὐνόητον, ὁ θεσμὸς τῶν κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων εἶναι θεσμὸς κοινωφελέστατος καὶ εὐεργετικώτατος διὰ τοὺς μισθωτοὺς.

4. Ἐθνικὸς πλοῦτος καὶ ἐθνικὸν εἰσόδημα

Τὸ σύνολον τῶν ἀγαθῶν ποὺ διαθέτει μία χώρα, δηλ. τὰ μεταλλεύματα καὶ τὰ ἄλλα ὀρυκτά, τὰ προϊόντα τῶν δασῶν, τῆς γεωργίας, τῆς κτηνοτροφίας,

τῆς ἀλείφιας, αἱ ἱαματικά πηγαί, αἱ φυσικαὶ καλλοναὶ κ.τ.τ. ἀποτελοῦν τὸν ἐθνικὸν πλοῦτον τῆς χώρας. Ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ ἐθνικοῦ πλοῦτου ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν παραγωγὴν ἀγαθῶν. τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα.

Ὁ ἐθνικὸς πλοῦτος τῆς χώρας μας εἶναι ἀξιόλογος, λόγῳ τῶν πολλῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τῆς. Τὸ ἐθνικὸν ὅμως εἰσόδημα εἶναι ἀντιθέτως μικρὸν ἐξ αἰτίας τῆς ἑλλειψῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν. Ἡ καθυστέρησις αὐτῆ ὀφείλεται εἰς τὰς κακὰς μεθόδους καὶ τὰ πενιχρά μέσα ἐκμεταλλεύσεως, καθὼς καὶ εἰς τὴν ἑλλειψιν ἐπιστημονικῆς καθοδηγήσεως τῶν παραγωγῶν.

Αἱ σπουδαιότεραι πλουτοπαραγωγικαὶ πηγαὶ τῆς πατρίδος μας, τῶν ὁποίων ἡ ἐκμετάλλευσις καὶ ἡ παραγωγή δύναται νὰ αὐξηθῇ, εἶναι:

Τὰ μεταλλεύματα. Εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα σχεδὸν ὑπάρχουν μεταλλεύματα. Σπουδαιότεροι ὅμως μεταλλευτικοὶ τόποι εἶναι. Τὸ Λαύριον, ἡ Χαλκιδικὴ (Βάβδος, Γερακινὴ κλπ.), ἡ Εὔβοια, ἡ Λάρυμνα, ὁ Δομοκός, ἡ Μήλος, ἡ Νάξος, ἡ Φωκίς, κ.ἄ. Ὑπάρχουν πλουσιώτατα μεταλλεῖα βοξίτου (ἄλουμνίου) σιδήρου, χρωμίου, ἀντιμονίου, μαγγανίου, λατομεῖα μαρμάρου καὶ ὄρυχεῖα λευκολίθου, λιγνίτου κ.ἄ. Παρ' ὅλα αὐτὰ ἡ παραγωγή μεταλλεύματος δὲν εἶναι ἀξιόλογος. Ὀλίγα μεταλλεῖα ἐργάζονται καὶ ἐκεῖνα διὰ λογαριασμὸν ξένων ἐταιρειῶν.

Τὰ δάση. Ἀρκετὰ εἶναι τὰ Ἑλληνικὰ δάση. Τὰ μεγαλύτερα ἀπὸ αὐτὰ εὐρίσκονται εἰς τὴν Μακεδονίαν, τὴν Θεσσαλίαν, τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα καὶ τὴν κεντρικὴν Πελοπόννησον. Ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἐλάτην, βαλανιδιάν, πεύκην, ὄξυάν καὶ σπανιώτερα ἀπὸ καστιανίαν, πρινάρι κ.ἄ. Ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν δασῶν μας περιορίζεται εἰς παραγωγὴν ὀλίγης ξυλείας, ρητίνης καὶ ξυλανθράκων. Εἰς ἄλλα μέρη ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν δασῶν εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη καὶ ἔχουν ἰδρυθῆ πολλὰ σχετικὰ βιομηχανία. Παράγουν τοιοῦτοτρόπως ἀπὸ τὴν βαλανιδιάν τανίνην, ἀπὸ τὴν ἐλάτην κυτταρίνην καὶ ἀπὸ ἄλλα δασικὰ δένδρα ἄλλα χρήσιμα προϊόντα. Τὰ δασικὰ προϊόντα τῆς χώρας μας δὲν καλύπτουν τὰς ἀνάγκας μας καὶ δι' αὐτὸ εἰσάγεται ἀπὸ ξένας χώρας ξυλεῖα διὰ τὰς οἰκοδομὰς καὶ τὴν ναυπήγησιν μικρῶν πλοίων.

Ἡ γεωγραφία καὶ ἡ κτηνοτροφία. Καὶ οἱ κλάδοι αὐτοὶ τῆς ἐθνικῆς μας παραγωγῆς δὲν εἶναι ἀρκούντως ἀνεπτυγμένοι. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ὅμως γίνεται ἀξιοπρόσεκτος προσπάθεια αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς τῶν κλάδων αὐτῶν μὲ ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα. Κυρίως ἡ προσπάθεια αὐτῆ ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐκλογὴν καλλιεργείας προϊόντων προσηρμοσμένων πρὸς τὰς τοπικὰς συνθήκας τοῦ κλίματος, τοῦ ἐδάφους κλπ., εἰς τρόπον ὥστε ἡ παραγωγή νὰ εἶναι πλέον ἀποδοτικὴ καὶ συμφέρουσα οἰκονομικῶς. Ἡ

φρουτοκαλλιέργεια αϊφνης εἰς πολλὰς περιοχὰς τῆς πατρίδος μας ἀνεπτύχθη, διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἀκριβῶς, εἰς ἀξιόλογον βαθμὸν. Καὶ ἡ παραγωγὴ φρούτων ὄχι μόνον ἐκάλυψε τὰς ἐσωτερικὰς ἀνάγκας, ἀλλὰ καὶ ἐπαρκεῖ διὰ ἐξαγωγὴν μεγάλων ποσοτήτων εἰς τὰς χώρας τῆς Κεντρικῆς κυρίως Εὐρώπης.

Ἡ ἀλιεία. Ἡ θάλασσα περιβάλλει τὴν πατρίδα μας καὶ εἰσχωρεῖ βαθέως εἰς τὴν ξηρὰν τῆς. Δὲν ὑπάρχει τόπος εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὁ ὁποῖος νὰ ἀπέχη περισσότερον τῶν 100 χλμ. ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Ἐμφανοὶ ἐπίσης εἶναι αἱ λίμναι τῆς, κυρίως εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ἐν τούτοις ἡ ἀλιεία μας εἶναι πολὺ περιορισμένη. Καὶ ἀναγκαζόμεθα νὰ εἰσάγωμεν ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸν παστὰ ἢ διατηρημένα ψάρια καὶ ἄλλα ἀλιευτικὰ προϊόντα. Ἡ ἀλιεία εἰς τὴν χώραν μας ἔχει ὅλας τὰς δυνατὸτητας μεγάλης ἀναπτύξεως καὶ δύναται νὰ ἀποτελέσῃ ἓνα σημαντικώτατον κλάδον τῆς ἐθνικῆς μας παραγωγῆς. Σημαντικὸν προϊόν τῆς ἀλιείας μας εἶναι οἱ σπόγγοι (σφουγγάρια), ἀπὸ τοὺς ὁποῖους γίνεται ἀρκετὴ ἐξαγωγή.

Αἱ ἱαματικαὶ πηγαί. Ὑπάρχουν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἄφθοιοι. Μερικαὶ ἀπὸ αὐτὰς εἶναι πολὺ καλύτεραι ἀπὸ πολλὰς εὐρωπαϊκὰς. Παρ' ὅλα ὅμως αὐτὰ ἐλάχιστοι ξένοι ἔρχονται εἰς τὰς ἱαματικὰς μας πηγὰς. Προτιμοῦν τὰς εὐρωπαϊκὰς, διότι ἐκεῖ εὐρίσκουν πολλὰς εὐκολίας καὶ ἀνέσεις, ποὺ δὲν ὑπάρχουν εἰς τὰς ἰδικὰς μας (καλὰ ξενοδοχεῖα, δρόμους, ψυχαγωγίαν κλπ).

Ὁ τουρισμός. Εἰς τὴν πατρίδα μας ὑπάρχουν τὰ ἀξιολογώτερα ἀρχαῖα μνημεῖα τῆς βφηλίου. Ἐδῶ ἔλαμψεν ὁ μεγαλύτερος καὶ ἐνδοξότερος πολιτισμὸς τῆς ἀνθρωπότητος. Τὰ μνημεῖα αὐτοῦ τοῦ ἀθανάτου πολιτισμοῦ προσελκύουν κατ' ἔτος ἀπὸ τὰ πέρατα τοῦ κόσμου χιλιάδας προσκνητῶν, ποὺ ἔρχονται νὰ τὰ θαυμάσουν καὶ νὰ τὰ προσκυνήσουν. Αἱ φυσικαὶ ἐξ ἄλλου καλλοναὶ τῆς πατρίδος μας εἶναι ὑπέροχοι. Ὁ πάντοτε καθαρὸς οὐρανός, ἡ γαλάζια θάλασσα, τὰ λευκὰ νησιά, τὰ ἡμερα βουνὰ καὶ τὸ γλυκὺ κλίμα τῆς προκαλοῦν τὸν θαυμασμὸν τῶν ξένων καὶ πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἐπιθυμοῦν νὰ ἐπισκεφθοῦν τὸν τόπον μας καὶ νὰ περάσουν εἰς αὐτὸν τὰς διακοπὰς τῶν. Ὅλα λοιπὸν βοηθοῦν νὰ ἀναπτυχθῇ εἰς τὴν πατρίδα μας σοβαρωτάτη τουριστικὴ κίνησις. Εἶναι δὲ γνωστὸν πόσον ἀξιόλογος πηγὴ πλοῦτου εἶναι ὁ τουρισμός. Οἱ ξένοι ἐπισκεπτόμενοι τὸν τόπον μας ἐξοδεύουν κατὰ τὴν ἐδῶ

διαμονήν των χρήματα, διὰ νὰ συντηρηθοῦν. Τοιουτοτρόπως εἰσάγεται ξένον συνάλλαγμα, πού μένει εἰς τὸν τόπον μας. Διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τουρισμοῦ χρειάζονται πολλὰ καὶ καλὰ ξενοδοχεῖα, καλῶς ὀργανωμένα καὶ καθαρὰ τουριστικὰ κέντρα, ἀρτία συγκοινωνία καὶ κατάλληλος διαφήμισις εἰς τὸ ἐξωτερικὸν τῶν τουριστικῶν πλεονεκτημάτων τοῦ τόπου μας. Τελευταίως ὁ τουρισμὸς μας παρουσιάζει ἀρκετὴν πρόοδον.

Σταφίς, καπνός, ἐσπεριδοειδή, σῦκα, ἔλαιον, ἐλαῖα. Ἡ παραγωγή τῶν προϊόντων αὐτῶν εἶναι ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένη εἰς τὴν χώραν μας. Τὸ ἐξαγωγικὸν μας ἐμπόριον στηρίζεται εἰς τὰ προϊόντα αὐτά, πού εἶναι περιζήτητα εἰς τὰς ξένας ἀγοράς. Καὶ τῶν προϊόντων αὐτῶν εἶναι δυνατὴ ἡ αὔξησις. Κυρίως ὅμως πρέπει νὰ ἀποβλέψωμεν εἰς τὴν καλυτέρευσίν των. Ἰδιαιτέρα δὲ φροντίς πρέπει νὰ καταβάλλεται διὰ τὴν *συσκευασίαν* καὶ *διαλογὴν* των, εἰς τρόπον ὥστε ν' ἀποστέλλωνται εἰς τὸ ἐξωτερικὸν τὰ καλύτερα ἀπὸ αὐτά.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καταφαίνεται ἡ ἔκτασις τοῦ ἐθνικοῦ πλοῦτος τῆς χώρας μας. Ἡ ἀρτιωτέρα ἐκμετάλλευσίς του καὶ ἡ αὔξησις τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος θὰ ἔχη ὡς συνέπειαν τὴν δημιουργίαν διαφόρων βιομηχανιῶν καὶ βιοτεχνιῶν, καθὼς καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ὑψωσιν τοῦ βιοτικῆς ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ μας, δηλ. τὴν ἀνετωτέραν διαβίωσίν του.

5. Ἡ φορολογία

Φορολογία λέγεται ἡ ἐπιβολὴ καὶ ἡ εἴσπραξις τῶν φόρων. Φόρος εἶναι ἡ ὑποχρεωτικὴ εἰσφορά τῶν πολιτῶν, πού ἐπιβάλλεται μὲ νόμον ἀπὸ τὸ κράτος. Οἱ φόροι εἶναι δύο εἰδῶν, ἄ μ ε σ ο ι καὶ ἔ μ μ ε σ ο ι. Ἄμεσοι φόροι λέγονται οἱ φόροι, πού εἰσπράττονται ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸν φορολογούμενον μὲ φολογικοὺς καταλόγους (φόρος εἰσοδήματος, οἰκοδομῶν κλπ.). Ἐμμεσοὶ φόροι λέγονται οἱ φόροι, πού ἐπιβάλλονται εἰς τὰ διάφορα προϊόντα, τὰ ὁποῖα καταναλίσκει ὁ ἄνθρωπος.

Ὁ φόρος εἶναι ἱερὰ ὑποχρέωσις τῶν πολιτῶν πρὸς τὸ κράτος, τὴν ὁποῖαν πρέπει νὰ ἐκπληρῶνουν ἰσοῦτοι προθύμως. Ὅλοι π.χ. ἔχομεν ἀνάγκην ἀπὸ δρόμους, ἀπὸ φωτισμόν, ἀπὸ ἐκπαιδευσιν, ἀπὸ ἀσφάλειαν. Ὅλα ὅμως αὐτά, διὰ νὰ γίνουν, χρειάζονται χρήματα. Ποῖος θὰ καταβάλῃ τὰ χρήματα αὐτά; Ποῖος ἄλλος ἐκτὸς ἀπο ἐκείνον, διὰ τὸν ὁποῖον γίνονται αἱ δαπάναι. Καὶ εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι καλὸς πολίτης καὶ πατριώτης ἐκεῖνος, πού μηχανεύεται κάθε εἶδος ψευδολογίας καὶ ἀπάτης, διὰ νὰ ἀποφύγῃ τοὺς φόρους; Ὁ καλὸς πολίτης καὶ ὁ πραγματικὸς πατριώτης αἰσθάνεται ὡς ἱερὸν καθήκον τὴν πληρωμὴν τῶν φόρων του. Πρέπει συνεπῶς ὅλοι οἱ πολῖται νὰ καταβάλλουν ἀγογγύστως καὶ προθύμως τοὺς φόρους των.

6. Ὁ δημόσιος προϋπολογισμός

Ἡ λέξις προϋπολογισμός σημαίνει ὑπολογισμὸν ἐκ τῶν προτέρων. Ὁ ὑπολογισμὸς π.χ. τῶν ἐξόδων μιᾶς ἐκδρομῆς πρὶν γίνῃ ἡ ἐκδρομή, λέγεται προϋπολογισμὸς τῶν ἐξόδων τῆς ἐκδρομῆς αὐτῆς.

Δημόσιος προϋπολογισμὸς λέγεται ὁ ὑπολογισμὸς τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ κράτους δι' ἓν ἔτος. Ὁ ὑπολογισμὸς αὐτὸς γίνεται μὲ βάσιν τὰ οἰκονομικὰ ἀποτελέσματα τοῦ προηγουμένου ἔτους καὶ μὲ πρόβλεψιν τῶν δαπανῶν, αἱ ὁποῖαι χρειάζονται, διὰ τὴν λειτουργίῃ κανονικῶς ἢ κρατικῇ μηχανῇ.

Ἐσοδα τοῦ δημοσίου προϋπολογισμοῦ εἶναι κυρίως οἱ φόροι. Ἐξοδὰ του εἶναι αἱ ἀποδοχαὶ τῶν κρατικῶν ὑπαλλήλων (πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν), αἱ δαπάναι διὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἔργων κοινῆς ὠφελείας καὶ ἀσφαλείας τοῦ κράτους κ.ἄ. Τὸν προϋπολογισμὸν συντάσσει ἡ κυβέρνησις διὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν οἰκονομικῶν καὶ τὸν ἐγκρίνει ἡ βουλὴ. Ἰσχύει δι' ἓν ἔτος, τὸ ὁποῖον λέγεται οἰκονομικὸν ἔτος. Τὸ οἰκονομικὸν ἔτος συμπίπτει εἰς τὴν πατρίδα μας μὲ τὸ ἡμερολογιακόν.

Εἶναι εὐνόητος ἡ μεγίστη σπουδαιότης τοῦ δημοσίου προϋπολογισμοῦ. Τὸ κράτος κανονίζει τὰ ἐξοδὰ του ἀναλόγως τῶν ἐσόδων του. Κατανέμει δηλ. τὰ χρήματα, ποὺ ὑπολογίζει νὰ εἰσπράξῃ ἀπὸ φόρους, ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν του. Ἐξοδεύει διὰ τὰς ἀνάγκας του τόσα, ὅσα ἔχει προϋπολογίσει. Ἡ ὑπέρβασις ἀπαγορεύεται, διότι αὐτὸ θὰ γίνῃ εἰς βάρος ἄλλης δαπάνης (ἄλλου «κονδυλίου»). Ὁ προϋπολογισμὸς εἶναι συνεπῶς ὀδηγὸς καὶ ταυτοχρόνως φραγμὸς εἰς τὰς δαπάνας τοῦ κράτους. Ἐνα τμῆμα τῶν κρατικῶν ἐσόδων δαπανᾶται διὰ παραγωγικοὺς σκοποὺς, δηλ. διὰ τὴν ἐκτέλεσιν μεγάλων ἔργων, ἐργοστασίων κλπ., τὰ ὁποῖα θὰ ἀποδώσουν ἐθνικὸν εἰσόδημα. Αἱ δαπάναι αὗται ὀνομάζονται κρατικαὶ ἐπενδύσεις.

Συμβαίνει κάποτε νὰ μὴ ἔχῃ τὸ κράτος ἄρκετὰ ἔσοδα, ὥστε νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰς τακτικὰς καὶ τὰς ἐκτάκτους δαπάνας του. Ἀναγκάζεται τότε νὰ δανεῖζεται χρήματα ἀπὸ τοὺς πολίτας. Εἰς ἀντίκρουσμα τῶν χρημάτων αὐτῶν δίδει ἓν ἔγγραφον, τὸ ὁποῖον λέγεται ὁ μ ο λ ο γ ί α. Αἱ ὁμολογίαι αὗται εἶναι λαχείοφόροι, δίδουν τόκον καὶ ἐξαργυρώνονται μετὰ τὴν ἄροδον ὀρισμένου χρόνου.

Προϋπολογισμὸν συντάσσουν ὅλοι οἱ ὀργανισμοί, π.χ. αἱ Τράπεζαι, αἱ Ἐταιρεῖαι κλπ. Προϋπολογισμὸν ἔχουν καὶ τὰ Σχολεῖα. Ἀλλὰ καὶ αἱ οἰκογένειαι καὶ τὰ ἄτομα πρέπει νὰ ἔχουν προϋπολογισμοὺς τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων των. Πρέπει μὲ ἄλλους λόγους, νὰ κανονίζωσιν τὰ ἐξοδὰ των ἀναλόγως τῶν ἐσόδων των καὶ νὰ ἀφήνουν καὶ μικρὸν περίσσευμα, τὸ ὁποῖον νὰ ἀποταμιεύουν. Οἱ φρόνιμοι ἄνθρωποι δὲν σπαταλοῦν ἀσκόπως τὰ χρήματα

πού ἐκέρδισαν σήμερον. Ἐξοδεύουν τόσα, ὅσα εἶναι ἀπαραίτητα διὰ τὰς ἀνάγκας των. Αὐριον πιθανὸν νὰ μὴ δυνηθοῦν νὰ κερδίσουν τὰ χρήματα, πού τοὺς χρειάζονται. Τότε θὰ χρησιμοποιοῦσιν τὰς οἰκονομίας των.

Ἔργασίαι — Ἐρωτήσεις : 1. Πῶς ἐγίνετο ἡ συναλλαγή πρὸ τῆς ἐφευρέσεως τοῦ χρήματος; 2. Τί σημαίνει ἀποταμίευσις; 3. Εἶναι ὀφέλιμα ἰδρύματα αἱ Τράπεζαι καὶ τὰ Ταμιευτήρια; 4. Ὑπάρχει ὑποκατάστημα Τραπεζῆς εἰς τὸν τόπον τῆς κατοικίας σας; 5. Τί ὀνομάζομεν κοινωνικὰς ἀσφαλίσεις; 6. Νὰ ἀναφέρετε τὰς πλουτοπαραγωγικὰς πηγὰς τῆς πατρίδος μας. 7. Ὑπάρχουν εἰς τὸν τόπον σας μεταλλεῖα; Νὰ τὰ ἐπισκεφθῆτε. 8. Εἶναι ὀφέλιμος ὁ προϋπολογισμὸς τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων εἰς τὰ ἄτομα; Διὰ τί;

ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

1. Ἐξαιρέτοι πράξεις, βραβευόμεναι ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν

Ἵλοι οἱ ἄνθρωποι ἔχουν ὑποχρέωσιν νὰ ἐκτελοῦν τὸ καθήκον των ἀπέναντι τῆς πολιτείας καὶ τῶν συνανθρώπων των. Καθῆκόν των ἐπίσης εἶναι νὰ ἐκτελοῦν ὅ,τι ὀρίζουν οἱ νόμοι. Ἐάν κάποιος παραβῆ τοὺς νόμους, τιμωρεῖται. Ὑπάρχουν ὁμοίως καὶ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι πράττουν περισσότερα ἀπὸ ὅσα ὀρίζουν οἱ νόμοι. Πολλοὶ περιπατηταὶ π.χ. εὐρίσκονται εἰς τὴν παραλίαν, ὁπότε αἰφνης ἀντιλαμβάνονται ὅτι ἓνας κολυμβητῆς κινδυνεύει νὰ πνιγῆ. Ἵλοι ταράσσονται, φωνάζουν, χειρονομοῦν. Ἐνας ὁμοίως ἀπὸ αὐτοὺς ρίπτεται εἰς τὴν θάλασσαν καὶ μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς του σώζει τὸν πνιγόμενον. Ὁ περιπατητῆς αὐτὸς ἐξετέλεσε μίαν πρᾶξιν, ἓνα καθήκον, πὸν κανεῖς νόμος δὲν τὸ ὀρίζει καὶ κανεῖς δὲν θὰ ἐξῆτει τὸν λόγον ἀπὸ αὐτόν, ἄν δὲν τὸ ἐξετέλει. Ἐξετέλεσε, μὲ ἄλλους λόγους, μίαν ἐξ αἰρετοῦ πρᾶξιν. Ἐξαιρέτοι πράξεις, λοιπόν, ὀνομάζονται αἱ πράξεις τῶν ἀνθρώπων, τὰς ὁποίας δὲν ἐπιβάλλει ὁ νόμος, ἀλλὰ μόνον ἡ ἐνάρετος συνειδήσις καὶ ἡ ἀπέραντος ἀγάπη πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὸ κοινωνικὸν σύνολον. Αἱ ἐξαιρέτοι πράξεις εἶναι χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῶν ἀτόμων, πὸν εἶναι προικισμένα μὲ ἀνωτέρας ἀρετάς, ὅπως εἶναι ἡ αὐτοθυσία, ἡ αὐταπάρνησις κλπ. Ἡ ὑπαρξὶς πολλῶν μελῶν μὲ ἀνωτέρας ἀρετάς εἶναι μὲγα πλεονέκτημα διὰ μίαν κοινωνίαν. Διὰ τὸν λόγον αὐτόν ἡ Πολιτεία φροντίζει νὰ προβάλλῃ τὰς ἐξαιρετοὺς πράξεις ὡς παράδειγμα πρὸς μίμησιν. Εἰς τοὺς πολίτας, οἱ ὁποῖοι ἐξετέλεσαν ἐξαιρετοὺς πράξεις, παρέχονται βραβεῖα. Τὸ βραβεῖον εἶναι δεῖγμα τῆς ἐπιδοκίμασίας καὶ τῆς ἀναγνωρίσεως ἀπὸ μέρους τῆς κοινωνίας τῆς πράξεως πὸν ἐξετέλεσεν ἓνα ἄτομον. Ὑπάρχουν βραβεῖα ἠθικά καὶ ὕλικά. Ὑπάρχουν ἐπίσης διεθνή βραβεῖα (π.χ. τὸ βραβεῖον Νόμπελ) καὶ ἐθνικά βραβεῖα.

Τὸ ἔργον τῆς προβολῆς τῶν ἐξαιρετῶν πράξεων διὰ τῆς βραβεύσεώς των ἔχει ἀναλάβει εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν.

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν εἶναι ἀνώτατον ἐπιστημονικὸν σῶμα, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται ἀπὸ ἐπιστήμονας, ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων, καλλιτέχνας καὶ ποιητάς. Σκοπὸν ἔχει νὰ συντελῆ εἰς τὴν προαγωγὴν τῶν ἐπιστημῶν, τῶν καλῶν τεχνῶν, τῶν γραμμάτων, τὴν ἐνίσχυσιν τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τῆς χώρας καὶ τὴν καλλιέργειαν τῶν κοινωνικῶν ἀρετῶν διὰ τῆς ἐξάρσεως καὶ βραβεύσεως τῶν ἐξαιρετῶν πράξεων. Ἰδρύθη τὸ 1926 καὶ

στεγάζεται εις ειδικόν κτίριον ἀρχαίου ρυθμοῦ, εὑρισκόμενον ἐπὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου, ποῦ ἔχει οἰκοδομηθῆ με ἐξοδα τοῦ ἔθνικοῦ εὐεργέτου Σίνα. Τὰ μέλη τῆς Ἀκαδημίας ὀνομάζονται Ἀκαδημαϊκοί.

Ἡ Ἀκαδημία ἀπονέμει εις πανηγυρικὴν συνεδρίασιν τῆς κατὰ τὴν 25ην Μαρτίου ἐκάστου ἔτους χρηματικὸν βραβεῖον, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται «βραβεῖον ἀρετῆς καὶ δόξης». Μετὸ βραβεῖον αὐτὸ βραβεύει πράξεις ἀνδρείας, αὐτοθυσίας, φιλανθρωπίας, ἐθνικῆς δράσεως κλπ. Ἀναφέρομεν ἐδῶ μερικὰς ἀποφάσεις τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, μετὰς ὁποίας ἀπενεμήθησαν βραβεῖα «ἀρετῆς» κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 25ης Μαρτίου 1958.

«Βραβεῖον 5.000 δραχ. ἀπονέμεται εις τὸν δεκατετραετῆ μαθητὴν τοῦ Γυμνασίου Χ. Βασιλᾶν, διότι ριφθεὶς εις τὴν θάλασσαν ἔσωσεν ἔννεαετῆ παῖδα κινδυνεύοντα νὰ πνιγῆ.

Ἐπαινος ἀπονέμεται εις τὸν ἐν Πειραιεὶ ἰδιοκτῆτην ἐξοχικοῦ κέντρου κ. Ἐμμ. Παρλαμᾶν, διότι κατὰ τὴν σύγκρουσιν τῶν ἀτμοπλοίων «Υδρας» καὶ «Ἀναστάσεως» συνετέλεσε διὰ τῆς βενζινακάτου αὐτοῦ εις τὴν σωτηρίαν πολλῶν ναυαγῶν.

Ἐπαινος ἀπονέμεται εις τὸν νοσοκόμον τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ Ν. Παπαγεωργίου, διότι ἔσωσεν ἠλεκτρόπληκτον ἐργάτην καταβιβάσας αὐτὸν δι' ἑναερίου κλίμακος...»

Βραβεύονται ἐπίσης ἀπὸ τὴν Ἀκαδημίαν καὶ βιβλία ἐπιστημονικὰ καὶ λογοτεχνικὰ, καθὼς καὶ ἐκλεκτὰ ἔργα διακεκριμένων ζωγράφων καὶ μουσικῶν.

Εἰς ἄνδρας ἢ γυναῖκας, ποῦ ἐπέδειξαν γενναιότητα ἢ ἄλλας ἀρετάς, παρέχονται ἀπὸ τὸ κράτος ἢ ἀπὸ διαφόρους ὀργανισμοὺς διακριτικὰ σήματα, ποῦ λέγονται παράσημα. Τὰ παράσημα φέρονται εις τὸ στήθος, πρὸς τὰ ἀριστερά. Τὰ κρατικὰ παράσημα ἔχουν διάφορα ὀνόματα, π.χ. παράσημον τοῦ τάγματος τοῦ Σωτήρος, τοῦ Γεωργίου τοῦ Α', τοῦ Φοίνικος, τῆς Εὐποιίας κλπ., ἀπονέμονται δὲ μόνον ὑπὸ τοῦ Βασιλέως.

Εἰς Ἕλληνας πολίτας χορηγοῦνται τὰ διακριτικὰ σήματα, ποῦ λέγονται μετὰλλια πολέμου. Τὰ μετὰλλια πολέμου ἀπονέμονται εις Ἕλληνας στρατιωτικούς, οἱ ὅποιοι ἔλαβον μέρος εις σπουδαῖα πολεμικὰ γεγονότα καὶ διεκρίθησαν διὰ τὴν ἀνδραγαθίαν ἢ διὰ τὰς διακεκριμένας ὑπηρεσίας των εις τὸν στρατόν, τὸ ναυτικὸν καὶ τὴν ἀεροπορίαν.

2. Μεγάλα ἔθνικὰ γεγονότα

Ἅπαντα τὰ γεγονότα τῆς ἱστορίας ἑνὸς ἔθνους δὲν ἔχουν τὴν ἰδίαν σημασίαν διὰ τὴν ζωὴν του. Ὑπάρχουν γεγονότα, τὰ ὁποῖα εἶναι πολὺ σημαντικὰ καὶ ἐπιδρῶν οὐσιωδῶς εις τὴν ζωὴν αὐτοῦ. Μία μεγάλη νίκη π.χ., μία ἐπα-

νάστασις κλπ. εἶναι σημαντικά γεγονότα καὶ ἐπιδρῶν ἀποφασιστικῶς εἰς τὴν πορείαν τῆς ζωῆς του. Τὰ γεγονότα αὐτὰ λέγονται μεγάλα ἔθνικα γεγονότα.

Εἰς τὴν νεωτέραν ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους μεγάλα γεγονότα, τὰ ὁποῖα ἔγιναν ἀφορμὴ νὰ δημιουργηθοῦν νέα συνθήκαι κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς ζωῆς, δύνανται νὰ θεωρηθοῦν τὰ ἐξῆς: Ἡ Ἄλωσις τῆς Κων/πόλεως, ἡ Ἐπανάστασις τοῦ 1821, ἡ Ἰδρυσις ἐλευθέρου Ἑλληνικοῦ κράτους, ἡ παραχώρησις τοῦ πρώτου Συντάγματος, οἱ Βαλκανικοὶ πόλεμοι καὶ ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Β. Ἑλλάδος, ἡ κήρυξις πολέμου κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν τὸ 1940, ὁ ἀγὼν τῶν Κυπρίων διὰ τὴν ἐλευθερίαν των κ.ἄ.

3. Μεγάλα διεθνῆ γεγονότα

Ἐκτὸς τῶν ἔθνικῶν γεγονότων, ποὺ ἐνδιαφέρουν ἓνα μόνον ἔθνος, ὑπάρχουν καὶ γεγονότα, τὰ ὁποῖα ἀνεξαρτήτως τοῦ τόπου, εἰς τὸν ὁποῖον λαμβάνουν χώραν, ἔχουν μεγάλην ἐπίδρασιν εἰς πολλὰς ἢ εἰς ὅλας τὰς χώρας τοῦ κόσμου. Τὰ γεγονότα αὐτὰ λέγονται **μ ε γ ά λ α δ ι ε θ ν ῆ γ ε γ ο ν ό τ α**.

Μερικὰ ἀπὸ τὰ διεθνῆ γεγονότα ἐπιδρῶν τόσον ἐπὶ τῆς ζωῆς τῶν διαφόρων ἔθνων, ὥστε γίνονται ἀφορμὴ ν' ἀλλάξη τελειῶς ἡ πορεία τῆς ζωῆς τῶν ἔθνων αὐτῶν.

Τοιαῦτα σπουδαῖα διεθνῆ γεγονότα δύνανται νὰ θεωρηθοῦν τὰ ἐξῆς: Ἡ Γ α λ λ ι κ ῆ Ἐ π α ν ά σ τ α σ ι ς, κατὰ τὸ 1789, τῆς ὁποίας τὰ φιλελεύθερα κηρύγματα ἐπέδρασαν σημαντικῶς ἐπὶ ὅλων τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ οἱ ὑπόδουλοι τότε Ἕλληνες. Ὁ π ρ ῶ τ ο ς Π α γ κ ό σ μ ι ο ς π ό λ ε μ ο ς, ἡ ἐπανάστασις εἰς τὴν Ρωσίαν καὶ ἡ ἐγκαθίδρυσις εἰς τὴν χώραν αὐτὴν τοῦ κομμουνιστικοῦ καθεστώτος, ὁ δεῦτερος Π α γ κ ό σ μ ι ο ς π ό λ ε μ ο ς, ποὺ ἐπέφερεν τὴν συντριβὴν τοῦ φασισμοῦ καὶ τὴν διάλυσιν τῶν φασιστικῶν κρατῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι΄.

Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΑ ΕΡΓΑ ΜΕΓΑΛΩΝ ΑΝΔΡΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

1. Σοφοί και μεγάλοι άνδρες τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος

Εἶναι γνωστὸν ὅτι εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα ἐξῆσαν πολλοὶ ἐξέχοντες ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι μὲ τὸ ἔργον τῶν ἐφώτισαν ὄχι μόνον τοὺς συγχρόνους τῶν ἀλλὰ καὶ λαοὺς μεταγενεστέρων ἐποχῶν μέχρι σήμερον. Οἱ ἄνθρωποι αὗτοι, ποὺ διακρίνονται ἀπὸ τοὺς ἄλλους διὰ τὸ σπουδαιότατον ἔργον τῶν, χαρακτηρίζονται ὡς μεγάλοι ἄνδρες. Μεταξὺ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἐξέχουσιν θέσιν κατέχουν οἱ σοφοί, οἱ ἄνδρες δηλ. μὲ τὴν εὐρυτάτην πολυμάθειαν καὶ τὴν βαθεῖαν γνῶσιν τῶν πραγμάτων τῆς ζωῆς. Αὗτοι πρῶτοι ἐκαλλιέργησαν τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰ γράμματα καὶ ὑπῆρξαν δι' αὐτὸ εὐεργέται ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος.

Σπουδαιότεροι ἀπὸ τοὺς μεγάλους ἄνδρας τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, οἱ πλεόν ἀντιπροσωπευτικοί, ἦσαν οἱ ἐξῆς :

α΄. Ὁ Σωκράτης. Ὑπῆρξεν ἀναμφισβητήτως ὁ μεγαλύτερος φιλόσοφος τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ἦτο υἱὸς τοῦ γλύπτου Σωφρονίσκου καὶ τῆς μαίας Φαιναρέτης, ἐγεννήθη δὲ τὸ 469 π. Χ. εἰς τὰς Ἀθήνας. Κατ' ἀρχὰς ἠσχολήθη μὲ τὴν πατρικὴν του τέχνην. Ὁ Πausanias ἀναφέρει ὅτι εἶδε κατὰ τὸν Ἴον μ. Χ. αἶψα εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν ἓνα ἀγαλμα, ἔργον τοῦ Σωκράτους, τὰς «Τρεῖς Χάριτας». Πολὺ ἔνωρις ὅμως ἐγκατέλειψε τὴν γλυπτικὴν καὶ ἤρχισε νὰ ἀσχολῆται μὲ τὴν φιλοσοφίαν. Ὁ Σωκράτης δὲν ἐδίδασκεν εἰς ὄρισμένην σχολὴν. Ἐδίδασκε παντοῦ ὅπου εὕρισκε συγκεντρωμένους ἄνθρώπους. Ἐθεώρει τὸ μορφωτικὸν του ἔργον ὡς θεῖαν ἀποστολήν. Δι' αὐτὸ καὶ δὲν ἐλάμβανε ποτὲ ἀμοιβὴν ἀπὸ τοὺς μαθητὰς του. Συνεζήτει προθύμως μὲ ὄλους ὅσοι ἀνεζήτησαν τὴν ἀλήθειαν, μὲ πλουσίους καὶ πτωχοὺς, μορφωμένους καὶ ἀπλοὺς ἄνθρώπους, νέους καὶ ἠλικιωμένους. Τὸν ἠκολούθουν προπάντων οἱ νέοι τῶν εὐγενῶν Ἀθηναϊκῶν οἰκογενειῶν, γοητευμένοι ἀπὸ τὴν λεπτότητα καὶ τὴν πρωτοτυπίαν τοῦ πνεύματός του.

Ὁ Σωκράτης διεκρίθη διὰ τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς του, τὴν ἠθικὴν του καὶ τὴν φιλοπατρίαν του. Κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον ἐξετέλεσεν εἰς τὸ ἀκέραιον τὸ χρέος του πρὸς τὴν πατρίδα, πολεμήσας γενναίως εἰς τὴν μάχην τῆς Ποτιδαίας τῆς Χαλκιδικῆς, ὅπου καὶ ἔσωσε τὴν ζωὴν τοῦ νεαροῦ τότε Ἀλκιβιάδου, καθὼς καὶ εἰς τὸ Δῆλιον καὶ τὴν Ἀμφίπολιν. Ἀλλὰ τὸ λαμπρότερον δεῖγμα φιλοπατρίας καὶ ἠθικοῦ μεγαλείου ἔδωκεν ὁ Σωκράτης μὲ τὸν θάνατόν του. Ἐπειδὴ κατεπολέμει τοὺς σοφιστὰς καὶ τὰς θεωρίας

των και ἤλεγε με αὐστηρότητα τὴν ὑπερηφάνειαν και τὴν κουφότητα, ἐδημιούργησε πολλὰς ἀντιπαθείας. Τοιουτοτρόπως τρεῖς Ἀθηναῖοι, ὁ πολιτικός Ἄνυτος, ὁ ποιητής Μέλητος, και ὁ ρήτωρ Λύκων τὸν κατηγορήσαν «δι' ἀσέβειαν και διαφθορὰν τῶν νέων». Ἴδου τὸ ἀρχαῖον κείμενον τῆς περιφήμου αὐτῆς κατηγορίας : «Ἄδικεῖ Σωκράτης, οὐς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια εἰσάγων. Ἄδικεῖ δὲ και τοὺς νέους διαφθεῖρων. Τίμημα θάνατος». Δηλαδή : Ἄδικεῖ ὁ Σωκράτης, διότι δὲν πιστεύει τοὺς θεοὺς, τοὺς ὁποίους πιστεύει ἡ πόλις, ἀλλὰ εἰσάγει νέους. Ἄδικεῖ δέ, διότι διαφθεῖρει και τοὺς νέους. Ἡ ποινὴ εἶναι θάνατος».

Ἐὸ Σωκράτης θὰ ἠδύνατο ἀσφαλῶς νὰ ἀποφύγη τὴν θανατικὴν καταδίκην, ἂν ἀπελογεῖτο με ταπεινὸν και ἡπιον τόνον και ἂν παρουσίαζε τοὺς ἰδικούς του εἰς τὸ δικαστήριον, διὰ νὰ ζητήσουν χάριν. Ἄλλ' ἐπραξε ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον. Ἡ ἀπολογία του ὑπῆρξεν ἀξιοπρεπὴς και ὑπερήφανος, ἀνταξία ἐνὸς φιλοσόφου. Τοιουτοτρόπως κατεδικάσθη με μικρὰν πλειοψηφίαν νὰ πῆ τὸ κόνειον. Ἐπειδὴ ὅμως ἐμεσολάβει θρησκευτικὴ ἐορτὴ, ὁ Σωκράτης ἔμεινε τριάκοντα ἡμέρας εἰς τὸ δεσμοτήριον, τὸ ὁποῖον μετέβαλεν εἰς φιλοσοφικὴν σχολήν, διδάσκων ἀπὸ πρωΐας μέχρι ἐσπέρας τοὺς φίλους του, πού τὸν ἐπεσκέπτοντο καθημερινῶς. Ὅταν δὲ ὁ μαθητὴς του Κρίτων μαζί με ἄλλους φίλους και μαθητὰς του, γεμῆτοι ἀγανάκτησιν διὰ τὴν ἄδικον καταδίκην τοῦ διδασκάλου των, προητοίμασαν ὅλα τὰ μέσα, διὰ νὰ τὸν φυγαδεύσουν, ὁ Σωκράτης ἠρνήθη ἐπιμόνως νὰ δραπετεύσῃ. Ὁ περιφημος διάλογος, πού διημεῖφθη κατὰ τὴν πρωΐαν ἐκείνην μεταξύ Σωκράτους και Κρίτωνος ἐντὸς τῆς φυλακῆς, ἐγράφη ἀργότερον ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος. Ἀξίζει νὰ παραθέσωμεν ἐδῶ χαρακτηριστικὰ ἀποσπάσματα κατὰ ἐλευθέραν ἀπόδοσιν.

Ἦτο ἀκόμη βαθὺ σκότος, ὅταν ὁ Κρίτων ἐφθασεν εἰς τὴν φυλακὴν. Ὁ Σωκράτης ἐκοιμᾶτο ἀτάραχος.

—«Ἐύπνα, διδάσκαλε. Ὅλα εἶναι ἔτοιμα διὰ τὴν σωτηρίαν σου. Ὁ δεσμοφύλαξ ἐδωροδοκῆθη. Θὰ φύγωμεν ἀπὸ τὴν φυλακὴν πρὶν ἐξημερώσῃ. Καὶ θὰ μεταβῆς εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Εἶναι ἄδικον νὰ ἀποθάνῃς ἀθῶος, ἐπειδὴ τὸ θέλουσιν οἱ ἐχθροὶ σου».

—«Ὅχι, Κρίτων, προτιμῶ νὰ μείνω εἰς τὴν φυλακὴν και νὰ ἀποθάνω ἀδίκως, παρὰ νὰ παραβιάσω τοὺς νόμους τῆς πατρίδος μου. Ἄν ἀπεφάσιζα νὰ φύγω, θὰ παρουσιάζοντο ἐνώπιόν μου οἱ Νόμοι και ἡ Πατρίς και θὰ μοῦ ἔλεγον : Τὶ κάμνεις, ὦ Σώκρατες ; Ἀπεφάσισες λοιπὸν νὰ μᾶς καταστρέψῃς ; Δὲν γνωρίζεις ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ πόλις (κράτος), ὅταν οἱ νόμοι τῆς δὲν τηροῦνται πιστῶς και αἱ ἀποφάσεις τῶν δικαστηρίων τῆς δὲν ἐκτελοῦνται ; Μῆπως νομίζεις ὅτι σὲ ἠδικήσαμεν και δι' αὐτὸ θέλεις νὰ μᾶς

παρακούσης; Ἄλλὰ τότε ἐλησμόνησες τί ἐδίδαξες εἰς ὄλην σου τὴν ζωὴν; Δὲν διεκήρυξες, ὅτι πρέπει νὰ πράττωμεν καλὸν ἀντὶ κακοῦ; Ἡ πατρίς, ὦ Σώκρατες, ἐγέννησεν, ἔθρεψεν, ἐμόρφωσε καὶ σὲ καὶ τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς προγόνους σου. Ἄν ὁ πατέρας σου ἢ ὁ διδάσκαλός σου σὲ κακοποιήσουν, ἔχεις δικαίωμα νὰ σηκώσης χερί ἐναντίον των; Βεβαίως ὄχι. Δὲν γνωρίζεις λοιπὸν ὅτι ἡ πατρίς εἶναι ἀγιωτέρα καὶ πολυτιμότερα καὶ ἀπὸ τοὺς γονεῖς καὶ ἀπὸ τοὺς διδασκάλους καὶ ὅτι καθήκον ὄλων τῶν πολιτῶν εἶναι νὰ τὴν σέβωνται καὶ νὰ τὴν τιμοῦν καὶ νὰ τὴν ἀγαποῦν καὶ ὅταν ἀκόμη ἀδικοῦνται ἀπὸ αὐτὴν; Τί θὰ ἠδυνάμην, ὦ Κρίτων, νὰ ἀπαντήσω εἰς τὰ δίκαια αὐτὰ ἐρωτήματα τῆς πατρίδος;» Ὁ Κρίτων δὲν εὔρε τί νὰ ἀπαντήσῃ. Ἦτο καὶ αὐτὸς γνήσιος μαθητὴς τοῦ διδασκάλου του. Ἐκράτησε λοιπὸν τὸν πόνον του καὶ παρεδέχθη τὴν ὀρθὴν ἀπόφασιν τοῦ διδασκάλου του.

Πρὶν πῆλ τὸ κώνειον, περιλυποὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ ἠρώτησαν τὸν Σωκράτην ἂν ἔχει νὰ τοὺς ἀφήσῃ καμμίαν τελευταίαν παραγγελίαν. Καὶ ὁ σοφὸς διδάσκαλος ἀπήντησεν: «Σὰς παραγγέλλω νὰ εἰσθε ἐ ν ἄ ρ ε τ ο ι, διότι τὸ μεγαλύτερον ἀγαθὸν εἰς τὸν κόσμον εἶναι ἡ ἄ ρ ε τ ῆ». Καὶ γαλήνιος καὶ ἀτάραχος ἔπιε τὸ κώνειον καὶ ἀπέθανε (τὸ 399 π. Χ.) συνεπῆς πρὸς ὅσα ἐδίδαξεν.

Ὁ Σωκράτης δὲν ἔγραψε τίποτε. Ἐδίδαξε μόνον. Τὴν διδασκαλίαν του διέδωσε κυρίως ὁ μαθητὴς του Πλάτων μὲ τὰ περίφημα ἔργα τοῦ (Κρίτων, Φαίδων κλπ.). Ἐπίστευε καὶ ἐσέβeto τὸ θεῖον καὶ εἶχε φθάσει εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐ ν ὄ ς Θ ε ο ὦ, τὸν ὁποῖον ἐταύτιζε μὲ τὸ ὑπέρτατον ἀγαθόν.

Ἡ διδασκαλία τοῦ Σωκράτους εἶχε μεγάλην ἐπίδρασιν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους. Εἰς αὐτὴν ἔχουν τὰς βάσεις των ἡ φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Ἀριστοτέλους, καθὼς καὶ ὄλων τῶν φιλοσόφων τῶν Σωκρατικῶν λεγομένων σχολῶν. Ἄλλὰ περισσότερον ἀπὸ τὰς σοφὰς του ἰδέας καταυγάζει διὰ μέσου τῶν αἰῶνων τὴν ἀνθρωπότητα τὸ ὑπέροχον μεγαλεῖον τῆς ψυχῆς του: «Ἄν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀδικῶ ἢ νὰ μὲ ἀδικοῦν» ἔλεγε «προτιμῶ νὰ μὲ ἀδικοῦν παρά νὰ ἀδικῶ». Πόσον ὑπέροχοι εἶναι οἱ λόγοι αὐτοὶ καὶ πόσον κοντὰ εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ!

β'. Ὁ Πλάτων. Μέγας Ἀθηναῖος φιλόσοφος καὶ συγγραφεύς. Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 428 ἢ 427 π. Χ. καὶ ἀπέθανεν τὸ 347 π. Χ. Κατήγετο ἀπὸ ἀριστοκρατικὸν γένος, τοῦ ὁποῖου αἱ ρίζαι ἔφθανον μέχρι τοῦ Κόδρου. Ὁ πατέρας του ὠνομάζετο Ἀρίστων καὶ ἡ μητέρα του Περικτιόνη. Συγγενεῖς του ἦσαν ἐπιφανεῖς Ἀθηναῖοι.

Αἱ θρησκευτικαὶ καὶ κοινωνικαὶ παραδόσεις καὶ ἰδέαι τῆς οἰκογενείας του ἐπέδρασαν πολὺ εἰς τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ζωῆς του. Ἡ εὐσέβεια καὶ ἡ πίστις εἰς τοὺς προγονικοὺς θεοὺς, ὁ σεβασμὸς πρὸς τοὺς γονεῖς, ἡ τήρησις μὲ θρησκευτικὴν εὐλάβειαν τῶν γνησίων Ἑλληνικῶν ἐθίμων καὶ ἡ ἀποστροφή

κάθε ξένου (βαρβαρικοῦ) ἐθίμου ἦσαν αἱ οἰγονενειακαὶ παραδόσεις, μετὰ τὰς ὁποίας ἀνετράφη καὶ ἐμεγάλωσεν ὁ Πλάτων.

Ἐπίστευε καὶ ὑπεστήριζεν ὅτι τὸ ὑψηλότερον ἀνθρώπινον ἰδανικὸν εἶναι ἡ «σὺ μ με τ ρ ο ς διὰ π λ α σ ι ς» ὥραιον σώματος καὶ ἐναρέτου ψυχῆς. δηλ. ἡ σωματικὴ καὶ ψυχικὴ ἀρετὴ. Ὑπῆρξεν ἀπὸ τοῦς πρώτους μαθητὰς τοῦ Σωκράτους. Ἡ γνωριμία του με αὐτὸν εἶναι τὸ μεγαλύτερον γεγονός τῆς ζωῆς του. Ὑπῆρξε τόσον μεγάλη ἡ ἐπίδρασις τῆς γνωριμίας αὐτῆς, ὥστε δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι χωρὶς τὸν Σωκράτην ὁ κόσμος δὲν θὰ εἶχε τὸν Πλάτωνα. αὐτὸν ποῦ ἔχει σήμερον.

Ὁ Πλάτων ἐταξίδευσεν εἰς πολλὰ μέρη. Μετέβη δὲ καὶ εἰς τὴν Σικελίαν, διὰ νὰ ἐπισκεφθῆ τὸν τύραννον Διονύσιον. Ἐπιστρέφων ἐκ Σικελίας συνελήφθη αἰχμάλωτος ἀπὸ τοῦς Αἰγινήτας, οἱ ὅποιοι ἦσαν τότε σύμμαχοι τῶν Σπαρτιατῶν. Ἀπλευθερώθη, ἀφοῦ πλούσιος Ἀθηναῖος φίλος του ἐπλήρωσε πολλὰ λύτρα.

Ὅταν ἐπέστρεψεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἴδρυσε τὴν Ἀκαδημίαν του, ἡ οποία διετηρήθη μέχρι τοῦ 529 μ. Χ., ὅποτε κατηργήθη ἀπὸ τὸν Ἰουστινιανόν. Ἡ φήμη τῆς Πλατωνικῆς Ἀκαδημίας ὑπῆρξε μεγάλη. Μαθητὴς αὐτῆς ὑπῆρξε καὶ ὁ Ἀριστοτέλης. Ὁ Πλάτων ἐκτὸς τῆς διδασκαλίας του εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ἔγραψε καὶ πολλὰ συγγράμματα, τὰ ὅποια θαυμάζει σήμερον ὅλος ὁ κόσμος. Μεταξὺ αὐτῶν εἶναι τὸ «Συμπόσιον», ἡ «Ἀπολογία τοῦ Σωκράτους», ὁ «Κρίτων», ὁ «Φαίδων», ὁ «Γοργίας», ἡ «Πολιτεία», οἱ «Νόμοι» κ.ἄ. Ὁ ἴδιος ὁ Πλάτων δὲν ἐμφανίζεται εἰς τὰ συγγράμματά του. Θέτει τὰς ἰδέας του εἰς τὸ στόμα τοῦ Σωκράτους. Τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων του εἶναι διὰ λόγον, μετὰ πρῶτον πρόσωπον τὸν Σωκράτην. Ὅλοι σχεδὸν οἱ διάλογοί του φέρουν τὸ ὄνομα τοῦ ἀμέσως μετὰ τὸν Σωκράτην σπουδαιότερου προσώπου. Ὁ διάλογος εἰς τὰ ἔργα τοῦ Πλάτωνος κατέστη ἓνα νέον καὶ θαυμάσιον λογοτεχνικὸν εἶδος. Ἡ περιγραφικότης του εἶναι ἀφθαστος. Οἱ χαρακτῆρες τῶν προσώπων, ποῦ συζητοῦν, διαγράφονται με ἀξιοθαύμαστον τέχνην. Ἡ γλῶσσά του εἶναι καλλιεργημένη καὶ τὸ ὕφος του ἔχει ποικιλίας ἀναλόγως πρὸς τὰ συζητοῦντα πρόσωπα. Τὸ προσωπικὸν ὕφος τοῦ Πλάτωνος εἶναι ἀληθινὸν θαῦμα· χρησιμοποιεῖ φράσιν σύντομον, ἀνε-

Πλάτων

τον, φωτεινήν, λεπτήν, εὐγενικήν. Πραγματικῶς εἶναι εἰς ὅλα του «θεῖος Πλάτων», ὅπως δικαίως ὠνομάσθη.

γ'. **Ὁ Ἀριστοτέλης.** Ἀναμφιβόλως ὁ Ἀριστοτέλης ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληκτικωτέρα διάνοια τῆς ἀρχαιότητος. Ἦσυχολήθη μὲ τὴν ἔρευναν ὄλων σχεδὸν τῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς καὶ ἔθεσε τὰ θεμέλια τῆς ἐπιστήμης. Ἐγεννήθη τὸ 384 π. Χ. εἰς τὰ Στάγαιρα τῆς Χαλκιδικῆς. Ὁ πατὴρ του ὠνομάζετο Νικόμαχος καὶ ἦτο ἰατρός τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Ἀμύντα, πατὴρ τοῦ Φιλίππου. Διὰ τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν δὲν ὑπάρχουν πληροφορίαι. Εἶναι ἄγνωστον ἂν ἔζη μὲ τὸν πατέρα του εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν Μακεδόνων βασιλέων ἢ εἰς τὰ Στάγαιρα. Βέβαιον πάντως εἶναι ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης

Ἀριστοτέλης

ἔχει τὴν ἀτυχίαν νὰ χάσῃ κατὸ τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν τὸν πατέρα του. Πότε ἀπέθανεν ἡ μητέρα του εἶναι ἐπίσης ἄγνωστον. Γνωστὸν μόνον εἶναι ὅτι τὴν κηδεμονίαν τοῦ μικροῦ Ἀριστοτέλους ἀνέλαβεν ὁ φίλος τοῦ πατρός του Πρόξενος. Μόλις ὁ Ἀριστοτέλης ἔγινε δεκαεπταετής, τὸ 367 π. Χ., ἀπεστάλη ἀπὸ τὸν κηδεμόνα του εἰς τὰς Ἀθήνας, διὰ νὰ ἐκπαιδευθῇ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Πλάτωνος. Εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ἐφοίτησεν ἐπὶ 20 σχεδὸν ἔτη καὶ συνεδέθη μὲ τὸν Πλάτωνα διὰ στενῆς φιλίας, ἡ ὁποία διειρηθήθη ἀμείωτος μέχρι τοῦ

θανάτου τοῦ Πλάτωνος. Τὸ 342 προσεκλήθη ἀπὸ τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας Φίλιππον, διὰ νὰ ἀναλάβῃ τὴν διαπαιδαγώγησιν τοῦ υἱοῦ του Ἀλεξάνδρου, ποῦ ἦτο τότε 11 ἐτῶν. Ὁ Ἀριστοτέλης ἐδέχθη προθυμότερα, ἦλθεν εἰς τὴν Πέλλαν καὶ ἀνέλαβε μὲ ζῆλον τὸ ἔργον του. Ἐφρόντισε νὰ μεταδώσῃ εἰς τὸν μαθητὴν του τὸ πνεῦμα καὶ νὰ τὸν κάμῃ νὰ σκέπτεται ὄχι μόνον τὴν Μακεδονίαν, ἀλλὰ πολὺ εὐρύτερον, ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα. Ἐχρησιμοποίησε διὰ τὴν μόρφωσιν τοῦ μαθητοῦ του τὰ ἔπη τοῦ Ὀμήρου καὶ ἔμεινε πλησίον του ἐπὶ ἑξαετίαν.

Ἡ ἐπίδρασις τοῦ Ἀριστοτέλους ἐπὶ τοῦ νεαροῦ Ἀλεξάνδρου ὑπῆρξε μεγίστη. Ὁ ἴδιος ὁ Ἀλέξανδρος ἔλεγε ἀργότερον χαρακτηριστικῶς: «Εἰς τὸν πατέρα μου χρεωστῶ τὸ ζῆν καὶ εἰς τὸν διδάσκαλόν μου τὸ εὖ ζῆν». Ὅταν ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ Ἀριστοτέλης ἔγραψε καὶ ἔστειλε πρὸς αὐτὸν τὸ σύγγραμμά του «Περὶ βασιλείας», εἰς τὸ ὁ-

ποιόν τοῦ ἐδίδεν ᾠρισμένας συμβουλὰς. Ἀργότερον ἐπέστρεψεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἴδρυσε φιλοσοφικὴν σχολήν, ποῦ ᾠνομάσθη Λύκειον καὶ «Περιπατητικὴ Σχολή», διότι ἡ διδασκαλία ἐγένετο, ἐνῶ διδάσκαλος καὶ μαθηταὶ περιεπάτουσαν.

Ὁ Ἀριστοτέλης ὑπῆρξεν ὁπαδὸς τῆς πανελληνίου ἰδέας. Ἐθεώρει δηλ. ἀπαραίτητον τὴν ἔνωσιν ὄλων τῶν Ἑλληνικῶν δυνάμεων καὶ εἰργάσθη δι' αὐτὸ μὲ ὄλας του τὰς δυνάμεις. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐτάχθη ἀνεπιφυλάκτως ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου, οἱ ὅποιοι, ὅπως γνωρίζομεν, ἐπεδίωκον τὴν ἔνωσιν ὄλων τῶν Ἑλλήνων εἰς ἓνα κράτος. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου οἱ ὁπαδοὶ τοῦ ἀντιμακεδονικοῦ κόμματος ἐνόμισαν, ὅτι ἦτο εὐκαιρία νὰ ἐκδικηθοῦν τοὺς Μακεδόνας εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀριστοτέλους. Τὸν κατήγγειλαν λοιπὸν ψευδῶς ἐπὶ ἁ σ ε β ε ἰ α. Ὁ Ἀριστοτέλης, ἐπειδὴ ἐπέισθη ὅτι θὰ κατεδικάζετο, ἐσπευσε νὰ φύγη ἀπὸ τὰς Ἀθήνας καὶ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Χαλκίδα, «διὰ νὰ μὴ δώση», ὅπως χαρακτηριστικῶς εἶπεν, «εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὴν εὐκαιρίαν νὰ διαπράξουν καὶ ἄλλο ἀδίκημα», ὑπονοῶν ὡς πρῶτον ἀδίκημα τὴν θανάτωσιν τοῦ Σωκράτους. Εἰς τὴν Χαλκίδα ἀπέθανεν ἀπὸ στηθικὸν νόσημα τὸ 322 π. Χ. Τὸ σῶμα του μετεφέρθη καὶ ἐτάφη μὲ ἐξαιρετικὰς τιμὰς εἰς τὰ Σταγίρα. Πρὸς τιμὴν του ἐστήθη τελευταίως μαρμάρινος ἀνδριάς πλησίον τῶν ἀρχαίων Σταγίρων.

Ὁ Ἀριστοτέλης ὑπῆρξεν ὁ μεγαλύτερος διανοητὴς τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Δὲν ὑπάρχει θέμα, τὸ ὅποιον δὲν ἔθιξεν εἰς τὰ συγγράμματά του. Ἠσχολήθη μὲ τὴν τεχνικὴν τῆς ποιήσεως καὶ τῆς ρητορικῆς, ποῦ τόσον ὑψηλὴν θέσιν κατεῖχον τότε εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἠσχολήθη μὲ τὴν φυσικὴν, τὴν ψυχολογίαν, τὴν ἠθικὴν, τὴν πολιτικὴν, τὴν τεχνολογίαν. Ὁ Ἀριστοτέλης εἶναι πανεπιστήμων. Διακρίνεται διὰ τὴν ὀξυτάτην παρατήρησιν, τὴν θαυμαστὴν ἐπιμέλειαν, τὴν ἐπιστημονικὴν ἀκρίβειαν καὶ τὴν πολυμέρειαν. Ἡ πολυμάθειά του εἶναι καταπληκτικὴ καὶ ἡ φιλεργία του ἀξιοθαύμαστος. Ἀνάλογος μὲ τὴν καταπληκτικὴν πολυμάθειάν του εἶναι καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν συγγραμμάτων του. Πολλὰ ἀπὸ αὐτὰ ἀναφέρονται εἰς τὴν ζωὴν τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν.

δ'. Ὁ Ἀρχιμήδης. Ὁ μέγας Ἕλλην μαθηματικός, φυσικός καὶ μηχανικός Ἀρχιμήδης ἐγεννήθη εἰς τὴν ὀνομαστὴν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα Ἑλληνικὴν μεγαλόπολιν τῆς Σικελίας, τὰς Συρακούσας, τὸ 287 π. Χ. Αἱ παρατηρήσεις του καὶ αἱ ἐφευρέσεις του, ποῦ προκαλοῦν τὸν θαυμασμὸν καὶ σήμερον ἀκόμη, ἀναφέρονται εἰς τὰ μαθηματικά, τὴν φυσικὴν, τὴν μηχανικὴν, τὴν ἀστρονομίαν καὶ εἰς τεχνικὰς ἀκόμη κατασκευὰς.

Ἀνεκάλυψε καὶ ἔθεσεν εἰς ἐνέργειαν τοὺς μοχλοὺς καὶ τὰς τροχάλιας. Ἐὼς τότε τὰ μεγάλα βάρη μετεκινούοντο διὰ τῶν χειρῶν. Διὰ νὰ

μετακινηθοῦν οἱ ὀγκόλιθοι π.χ., πού ἐχρειάζοντο διὰ τὰ τεῖχη τῶν πόλεων, ἐχρησιμοποιοῦντο πολλοὶ ἄνθρωποι.

«Δός μοι πᾶ σῶ καὶ τὰν γὰν κινήσω», εἶπεν ὁ Ἀρχιμήδης μετὰ τὴν ἐφεύρεσιν τῶν μοχλῶν, εἰς τὸν τύραννον τῶν Συρακουσῶν Ἰέρωνα. Δηλ. «Δώσε μου μέρος (ἐκτὸς τῆς γῆς), ὅπου νὰ σταθῶ, καὶ θὰ μετατοπίσω τὴν γῆν».

Ἀνεκάλυψε τὸν περίφημον φυσικὸν νόμον, πού εἶναι γνωστὸς μὲ τὸ ὄνομα «Ἀρχὴ τοῦ Ἀρχιμήδους»: «Πᾶν σῶμα ἐμβαπτιζόμενον ἐντὸς ὑγροῦ χάνει τόσον βάρος, ὅσον εἶναι τὸ βάρος τοῦ ὑγροῦ, πού ἐκτοπίζει». Ἐφεύρε μηχανήματα ἀντλήσεως ὕδατος, πού ὠνομάσθη «Αἰγυπτιακὸς κοχλίας». Ἐφεύρε τὸν ἔλικα τῶν πλοίων καὶ πολλὰ ἄλλα.

Ὁ Ἀρχιμήδης ἔθεσε τὴν σοφίαν καὶ τὴν ἐπιστήμην του εἰς τὴν διάθεσιν τῆς κινδυνευούσης πατρίδος του. Τὸ 212 π. Χ. ὁ Ρωμαϊκὸς στρατὸς ἐπολιόρκει τὰς Συρακούσας καὶ ἀπὸ τὴν ξηρὰν καὶ ἀπὸ τὴν θάλασσαν καὶ ἡ πόλις ἐκινδύνευε νὰ πέσῃ εἰς χεῖρας τοῦ φοβεροῦ Ρωμαίου στρατηγοῦ Μαρκελλοῦ. Τότε ὁ Ἀρχιμήδης ἔθεσεν εἰς ἐνέργειαν τὰς πολεμικὰς μηχανάς, πού κατεσκεύασε. Βροχὴ ἀπὸ λίθους καὶ βέλη ἤρχισαν νὰ πίπτουν ἐναντίον τῶν Ρωμαϊκῶν πλοίων. Καὶ αἰφνης ἐφανερώοντο ἀπὸ μεγάλους γερανοὺς σιδηραὶ ἄρπάγαι (γάντζοι), ἄλλη ἐφευρέσις του αὐτῆ, ἤρπαζον τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα, τὰ ἐσήκωνον εἰς τὸν ἀέρα καὶ ἀφοῦ τὰ ἐκράτουν ἐκεῖ μετέωρα ἐπ' ὀλίγον, τὰ ἄφηνον νὰ βυθισθοῦν ἢ νὰ συντριβοῦν ἐπάνω εἰς τοὺς βράχους τῆς παραλίας. Τέλος κατώρθωσε νὰ συγκεντρώσῃ μὲ κάτοπτρα τὰς ἀκτίνας τοῦ ἡλίου καὶ νὰ καύσῃ ἐχθρικὰ πλοῖα.

Ὁ Μάρκελλος τελικῶς ἐκυρίευσε τὰς Συρακούσας. Καὶ ὁ σοφὸς Ἀρχιμήδης ἐφονεύθη ἀπὸ ἀγροίκον Ρωμαῖον στρατιώτην, καθ' ἣν στιγμὴν ἤσχολεῖτο μὲ τὴν λύσιν μαθηματικοῦ προβλήματος. Λέγεται μάλιστα ὅτι δὲν ἀντελήφθη ὅτι ἡ πόλις ἐκυριεύθη καὶ νομίζον, ὅπως ἦτο ἀπερροφημένος μὲ τὰ πειράματά του, ὅτι ὁ Ρωμαῖος στρατιώτης ἦτο κάποιος ἀπὸ τοὺς ὑπέρβητας του, εἶπεν ἀπλῶς εἰς αὐτὸν τὴν περίφημον ἐκτοτε φράσιν, «Μὴ μου τοὺς κύκλους τάραττε». Ἦτο «Μὴ ἀνακατώνης τὰ γεωμετρικὰ μου σχήματα», δηλ. «Φύγε καὶ μὴ μ' ἐνοχλῆς».

Πολλὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ συγγράμματα τοῦ μεγάλου σοφοῦ, πού προκαλοῦν καὶ σήμερον ἀκόμη τὸν θαυμασμόν, δισώθησαν μέχρι σήμερον. Μερικὰ ἀπὸ αὐτὰ εἶναι : «Περὶ σφαίρας καὶ κυλίνδρου», «Κύκλου μέτρησις», «Περὶ ἐλίκων», «Ψαμμίτης» κ.ἄ.

ε'. Ὁ Περικλῆς. Ἦτο υἱὸς τοῦ στρατηγοῦ Ξανθίππου καὶ τῆς Ἀγαμισσης. Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 490 π. Χ. καὶ ὑπῆρξεν ὁ μεγαλύτερος πολιτικὸς τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν. Ἡ εὐγένεια τῆς καταγωγῆς του καὶ ἡ εὐπορία τῆς οἰκογενείας του συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ λάβῃ ἀρτίαν μόρφωσιν. Διδασκά-

λους του είχε τους περιφρονημούς διά την εποχήν του Ζήνωνα τόν 'Ελεάτην, τόν μουσικόν Δάμωνα καί τόν μέγαν φιλόσοφον 'Αναξαγόραν. 'Εσπούδασε μουσικήν, φιλοσοφίαν καί ρητορικήν. 'Η εὐγλωττία του, ἡ καθαρότης καί ἡ μεγαλοπρέπεια τῆς ἐκφράσεώς του ὑπῆρξαν παροιμιώδεις. Οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς ἀναφέρουν ὅτι «ἤστραπτε καί ἐβρόντα καί συνεκλόνηζε τήν 'Ελλάδα». ὅταν ὠμίλει, ἦ ὅτι «εἶχε τὰ ὄπλα τοῦ Διὸς (τόν κεραυνόν) εἰς τήν γλῶσσάν του». 'Επωνομαζέτο καί «Ὀλύμπιος», διότι δέν ἐταράσσετο ποτέ. Παρά τὰς ἰκανότητάς του αὐτάς προπαρασκεύαζε πάντοτε τοὺς λόγους του. Ὅπως δὲ ὁ ἴδιος συνήθιζε νὰ λέγη, ποτέ δέν ἀνῆλθεν εἰς τὸ βῆμα διὰ νὰ ὀμιλήσῃ, χωρὶς νὰ ἔχη προηγουμένως προσευχηθῆ εἰς τοὺς θεοὺς, διὰ νὰ τὸν βοηθήσουν, ὥστε νὰ μὴ διαφύγῃ ἀπὸ τὰ χεῖλη του ἀπρεπῆς λόγος. Ὡς στρατιώτης ἔδειξε πάντοτε μεγάλην γενναϊότητα.

'Η πολιτικὴ του σταδιοδρομία διήρκεσε 40 ὀλόκληρα χρόνια. Κατὰ τὸ δίστημα αὐτὸ ἦτο ἀπολυτῶς ἀφωσιωμένος εἰς τὴν διαχείρισιν τῶν κοινῶν. Ποτὲ δέν ἐφαίνετο εἰς τοὺς δρόμους παρά μόνον, ὅταν μετέβαινεν εἰς τὴν 'Εκκλησίαν τοῦ Δήμου (Βουλῆν), διὰ νὰ ὀμιλήσῃ. Ποτὲ δέν ἐλάμβανε μέρος εἰς συμπόσια καί διασκεδάσεις. Δέν ἔχανε τὸν καιρὸν καί τὴν ἀξιοπρέπειάν του ἀσχολούμενος μὲ μικροπράγματα. Διετῆρει πάντοτε ἀκμαίας τὰς δυνάμεις του καί ἐπιβλητικὴν τὴν προσωπικότητά του διὰ τὰ μεγάλα ζήτήματα.

'Ὀνειρον τοῦ Περικλέους ἦτο νὰ συνενώσῃ ὅλας τὰς 'Ελληνικὰς πόλεις εἰς μίαν Πανελληνιον ὁμοσπονδίαν. Μὲ πρότασίν του λοιπὸν ἡ 'Εκκλησία τοῦ Δήμου ἐνέκρινε ψήφισμα προσκλήσεως ὄλων τῶν 'Ελληνικῶν πόλεων Εὐρώπης καί 'Ασίας εἰς Πανελλήνιον συνέδριον εἰς τὰς 'Αθήνας. Τὸ συνέδριον αὐτὸ θὰ ἀπεφάσιζε : α') Τὴν ἀπὸ κοινου ἀνοικοδόμησιν τῶν ναῶν, ποὺ κατέστρεψαν οἱ Πέρσαι. β') Τὴν ἐξέυρεσιν τῶν μέσων διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἐλευθερίας ὄλων τῶν 'Ελληνικῶν πόλεων. Δυστυχῶς τὴν πραγματοποιήσιν τῆς ὀραίας αὐτῆς ιδέας ἐματαιώσεν ἡ ξηλοτυπία τῆς Σάρτης.

'Επὶ τῶν ἡμερῶν του αἱ 'Αθηναὶ εἶδον ἡμέρας λαμπρὰς δόξης καί μεγαλείου. Κατέστησαν τὸ καύχημα καί τὸ ἐγκαλλώπισμα τῆς 'Ελλάδος. Τὰ Προπύλαια, ὁ Παρθενὼν μὲ τὰ ὑπέροχα ἀετώματά του καί τὸ χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τῆς θεᾶς 'Αθηνᾶς ἀπετέλεσαν τὸ ἀποκορύφωμα τῆς τέχνης, μέχρι σήμερον δὲ ἡ ἀνθρωπότης δέν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ παρόμοια ἀριστουργήματα.

'Επὶ τῆς ἐποχῆς του ἀνεπτύχθησαν εἰς ἄφθαστον βαθμὸν τελειότητος ἡ ἀρχιτεκτονικὴ καί ἡ γλυπτικὴ καί ἀνεδείχθησαν οἱ ἐξοχώτεροι καλλιτέχναι τῆς ἀρχαίας 'Ελλάδος ὁ γλύπτης Φειδίας, οἱ ἀρχιτέκτονες τοῦ Παρθενῶνος Ἴκτινος, Καλλικράτης, Μνησικλῆς καί ἄλλοι.

'Αλλὰ καί ἡ ἐσωτερικὴ πολιτικὴ τοῦ Περικλέους ὑπῆρξεν ἄψογος-

Υπεστήριξε τὰ γράμματα καὶ ἐξύψωσε τὸ πνευματικὸν ἐπίπεδον τοῦ Ἀθηναϊκοῦ λαοῦ. Ἐπίστευεν ὅτι μόνον ὅταν ὁ πολίτης ἀποκτησῆ συνείδησιν τῶν ἀνωτέρων ἀξιών τῆς ζωῆς, τότε μάχεται καὶ θυσιάζεται διὰ τὴν προστασίαν καὶ ἐξασφάλισιν αὐτῶν.

Ἡ ἐποχὴ τοῦ Περικλέους ὠνομάσθη «χρυσοὺς αἰῶν». Λεῖψανα τῶν ἔργων τῆς χρυσοῦς πράγματι ἐποχῆς ἐκείνης, πού διεσώθησαν, μέχρι σήμερον, προκαλοῦν τὴν κατάπληξιν καὶ τὸν θαυμασμόν ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἀποτελοῦν τὸ προσκύνημά της. Ὁ Περικλῆς ἀπέθανε δύο ἔτη μετὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἀπὸ ἐπιδημίας πανώλους, πού ἐμάστιζε τότε τὴν πόλιν.

2. Ἐθνικοὶ ποιηταὶ

α'. Διονύσιος Σολωμός. Ὁ ἔθνικὸς ποιητὴς Διονύσιος Σολωμός ἐγεννήθη εἰς τὴν Ζάκυνθον τὸ ἔτος 1798. Ὑπῆρξεν υἱὸς τοῦ κόντε-Νικολάου

Δ. Σολωμός

Σολωμοῦ καὶ τῆς Ἀγγελικῆς Νίκη. Εἰς ἡλικίαν ἑννέα ἐτῶν ἔμεινεν ὀρφανὸς πατρός καὶ οἱ συγγενεῖς του τὸν ἔστειλαν μαζί με τὸν ἀδελφόν του Δημήτριον εἰς τὴν Κρεμόνα καὶ ἀργότερον εἰς τὴν Παβίαν τῆς Ἰταλίας, ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον τῆς ὁποίας ἔλαβε πτυχίον νομικῆς. Ἀπὸ τὰ νεανικά του χρόνια ὁμως ἔδειξεν ἀγάπην καὶ κλίσιν πρὸς τὴν ποίησιν. Τὸ 1828 ἔφυγεν ἀπὸ τὴν Ζάκυνθον καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Κέρκυραν, ὅπου ἔμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἐκεῖ ἐγνωρίσθη με πολλοὺς ἐκ τῶν διανοουμένων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ συνεδέθη φιλικῶς με τὸν ποιητὴν Ἰάκωβον Πολυλᾶν καὶ τὸν

μουσουργὸν Ν. Μάντζαρον, ὁ ὁποῖος ἀργότερον ἐμελοποίησε τὸν «Ὑμνον» του. Χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τοῦ ποιητοῦ ὑπῆρξε ἡ ἀποφυγὴ τοῦ κοσμικοῦ θορύβου καὶ ὁ ἰσχυρὸς πόθος του διὰ τὴν ἐλευθερίαν. Τὰ πρῶτά του ποιήματα ἔγραψεν εἰς τὴν Ἰταλικὴν γλῶσσαν. Ἀργότερον ἤρχισε νὰ μελετᾷ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, πού εἶχε μάθει ἀπὸ τὴν μητέρα του ἀλλὰ τὴν εἶχε σχεδὸν λησμονήσει. Διαβάζει τὰ δημοτικὰ τραγούδια μας καὶ τὰ ποιήματα τοῦ Βηλαρά καὶ τοῦ Χριστοπούλου καὶ ἀρχίζει νὰ γράφῃ ποιήματα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν. «Ἡ Ξανθοῦλα», «Ὁ θάνατος τῆς ὀρφανῆς», «Ὁ θάνατος

του βοσκου» κ.ά. υπήρξαν τὰ πρῶτα ποιήματά του εἰς τὴν Ἑλληνικὴν. Ἀπὸ τὴν ἐπαυλιν τοῦ φίλου του Στράνη, ὅπου διαμένει, ἀκούει τὸν κρότον τῶν κανονιῶν τοῦ Μεσολογγίου, τινάζεται ὀλόκληρος, βουρκώνουν τὰ μάτια του καὶ φωνάζει : «Βάστα, καημένο Μεσαλόγγι, βάστα!». Μὲ ὑπόκρουσιν τὸν ἤχον τῶν πυροβόλων τοῦ ἥρωικοῦ Μεσολογγίου καὶ μετὰ τὴν ψυχὴν του πλημμυρισμένην ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ὀραματίζεται τὴν Ἑλευθερίαν μετὰ τὸ «τρομερὸν σπαθί» καὶ τὴν σοβαρὰν ὄψιν τῆς καὶ συνθέτει εἰς διάστημα ἑνὸς μόνον μηνός, τὸν Μάιον τοῦ 1823, τὸν «Ὑμνον εἰς τὴν Ἑλευθερίαν», ὁ ὁποῖος μελοποιημένος ἀπὸ τὸν μουσουργὸν Μάντζαρον καθιερώθη ἀργότερον ὡς Ἑθνικὸς Ὑμνος μας. Ἴδου μὲ πόσῃ λάμπιν παρυσιάζει ὁ Σολωμὸς τὴν Θεάν του, τὴν Ἑλευθερίαν.

Ἄ! τὸ φῶς ποῦ σὲ στολιζει
σὰν ἡλίου φεγγοβολή
καὶ μακρῶθε σπινθηρίζει
δὲν εἶναι, ὄχι, ἀπὸ τῆ γῆ.

Λάμπιν ἔχει ὄλη φλογώδη
χειλος, μέτωπο, ὄφθαλμός.
Φῶς τὸ χέρι, φῶς τὸ πόδι,
κι' ὄλα γύρω σου εἶναι φῶς!

Ἀργότερον γράφει τὴν «Ῥῶδην εἰς τὸν θάνατον τοῦ Λόρδου Βύρωνος», τὸ θαυμάσιον ἐξάστιχον «Ἡ καταστροφὴ τῶν Ψαράν», κατόπιν τὸ ποίημα «Ἡ φαρμακωμένη» καὶ ἐν συνεχείᾳ τὸν «Λάμπρον», τὸν «Κρητικόν», τοὺς «Ἑλευθέρους πολιορκημένους», εἰς τὸ ὁποῖον ἐξυμνεῖ τὸν ἥρωισμὸν τῶν Μεσολογγιτῶν, καὶ πολλὰ ἄλλα. Ἴδου ὀλίγοι ὑπέροχοι στίχοι του ἀπὸ τοὺς «Ἑλευθέρους πολιορκημένους» του.

«Εἶν' ἔτοιμα στὴν ἄσπονδῃ πλημμύρα τῶν ἀρμάτων
δρόμο νὰ σχίσουν τὰ σπαθιά κι' ἐλεύθερα νὰ μείνουν,
ἐκεῖθε μὲ τοὺς ἀδερφούς, ἐδῶθε μὲ τὸ χάρο».

Τὸ 1857 ὁ ποιητὴς ἀπέρχεται ἀπὸ τὴν πρόσκαιρον αὐτὴν ζωὴν καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν ἀθανασίαν. «Ἡ ποίησις τοῦ Σολωμοῦ», εἶπεν ἕνας ξένος κριτικὸς, «θὰ ζῆ, ὅπως καὶ ἡ Ἑλλάδα, σὲ αἰώνια νεότητα». Χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῆς Σολωμικῆς ποιήσεως εἶναι τὸ ἀπλοῦν μεγαλεῖον καὶ ἡ ἐξαισία λάμπις τῆς. Ἴδου μερικοὶ βαθυστόχαστοι στίχοι του.

«Ἡ δύναμή σου πέλαγο
κι ἡ θέλησή σου βράχος...»

«Τὸ χάσμα π' ἀνοιξε ὁ σεισμός
εὐθὺς ἐγιόμισε ἄνθη...»

β'. Κωστῆς Παλαμᾶς. Ὁ ποιητὴς Κωστῆς Παλαμᾶς ἐγεννήθη εἰς τὰς Πάτρας τὸ 1859 καὶ ἀπέθανεν εἰς Ἀθήνας τὸ 1943. Τὸ ποιητικὸν ἔργον του εἶναι μέγα καὶ ποσοτικῶς καὶ ποιοτικῶς καὶ δεσπόζει ὅλης τῆς ἐποχῆς του. Κατήγετο ἀπὸ τὸ Μεσολόγγιον, ὅπου ἀπὸ ἡλικίας ἑπτὰ ἐτῶν, ὄρφανὸς μητρός καὶ πατρός, ἔζησε πλησίον τοῦ θείου του Δ. Παλαμᾶ μέχρι τοῦ 1875, ὁπότε ἤλθεν εἰς Ἀθήνας καὶ ἐνεγράφη εἰς τὴν Νομικὴν Σχολήν. Ἐνωρῆς

ὅμως ἀντελήφθη τὴν πραγματικὴν τοῦ κλίσις καὶ ἀφωσιώθη μὲ ὄλην τοῦ τὴν ψυχὴν εἰς τὴν τέχνην τοῦ λόγου καὶ κυρίως τοῦ ποιητικοῦ. Ἀπὸ ἡλικίας ἑννέα ἔτων εἶχεν ἀρχίσει νὰ γράφῃ ποιήματα.

Ὁ Παλαμᾶς δὲν ἀφήνει θέμα, ποῦ νὰ μὴ τὸ τραγουδήσῃ. Ὅλα τὸν συγκινούν· ἡ ἱστορία, ἡ φιλοσοφία, ἡ ζωὴ. Ἡ λαμπρότης τοῦ χριστιανισμοῦ τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς, τὸ κάλλος τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ὁ κόσμος τῆς ψυχῆς μὲ τὰς μεταπτώσεις του, ἡ χαρὰ τῆς τέχνης, ἡ φύσις, ὅλα γίνονται ἀπὸ τὸν ποιητὴν μουσικὴ, ρυθμός. Κυρίως ὅμως ἡ μοῦσά του ἐμπνέεται ἀπὸ τὴν πατρίδα. Εἶναι μέγας Ἑλληνολάτρης ὁ Παλαμᾶς καὶ οἱ στίχοι του ὑψώνονται ὡς ἐθνικὴ προσευχή.

Ὁ Ἀκρίτας εἶμαι χάροντα
δὲν περῶ μὲ τὰ χρόνια,
μ' ἄγγιξες καὶ δὲ μ' ἔνωσες
στά μαρμαρένια ἀλώνια;
Εἶμαι ἐγὼ ἡ ἀκατάλυτη
ψυχὴ τῶν Σαλαμίνων.

Στὴν Ἐφτάλοφην ἔφερα
τὸ σπαθὶ τῶν Ἑλλήνων.
Δὲ χάνομαι στά Τάρταρα
μονάχα ξαποσταίνω,
στὴ ζωὴ ξαναφαίνομαι
καὶ λαοὺς ἀνασταίνω.

Ὁ Παλαμᾶς μὲ τὴν μεγάλην ποιητικὴν παραγωγὴν του καὶ προπάντων μὲ τὰ ἔργα του «Ἀσάλευτὴ ζωὴ», «Φλογέρα τοῦ Βασιλιᾶ», «Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου», «Καῦμοι τῆς λιμνοθάλασσης», «Πολιτεία καὶ μοναξιά» καὶ «Βωμοὶ» κατέλαβ' καὶ κατέχει ἐξέχουσας θέσιν εἰς τὴν νεοελληνικὴν ποιητικὴν καὶ δικαίως θεωρεῖται, μετὰ τὸν Σολωμόν, ὁ δεῦτερος ἐθνικὸς ποιητής.

3. Ἐθνικοὶ εὐεργέται

Εἰς τὴν πατρίδα μας πολλοὶ πλούσιοι ὁμογενεῖς ἐκκληροδότησαν ὀλόκληρον τὴν περιουσίαν των ἢ τὸ μεγαλύτερον μέρος αὐτῆς εἰς τὸ Ἑλληνικὸν κράτος δι' ἐθνικοὺς σκοποὺς ἢ εἰς διάφορα εὐαγῆ ἰδρύματα, π.χ. εἰς νοσοκομεῖα, βιβλιοθήκας, ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα κλπ. Οἱ ἄνδρες αὐτοὶ ὀνομάζονται ἐθνικοὶ εὐεργεταί. Οἱ ἐθνικοὶ εὐεργεταὶ κατενόησαν τὸν πραγματικὸν σκοπὸν τῶν χρημάτων καὶ τὰ διέθεσαν εὐχαρίστως, διὰ νὰ βοηθήσουν τὴν πρόοδον τῆς πατρίδος των καὶ νὰ διευκολύνουν τὴν ζωὴν τῶν συμπατριωτῶν των. Οἱ σπουδαιότεροι ἀπὸ τοὺς ἐθνικοὺς εὐεργέτας εἶναι οἱ ἑξῆς:

α'. Γεώργιος Ἀβέρωφ. Ὑπῆρξεν ὁ μεγαλύτερος ἐθνικὸς μας εὐεργετής. Ἀφιέρωσεν ὀλόκληρον τὴν ζωὴν τοῦ εἰς τὴν ἐργασίαν· καὶ τοὺς καρποὺς τῆς, τὰ μεγάλα πλοῦτη του, ἐχάρισεν εἰς τὴν πατρίδα. Ἡ μεγάλη ἐργατικότης του τὸν ἐβοήθησε ν' ἀποκτήσῃ τεραστίαν περιουσίαν καὶ ὁ μέγας ἀλτροῦσμός του τὸν κατέστησε μέγαν εὐεργέτην. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Μέτσοβον τὸ ἔτος 1818 καὶ ἀπέθανε τὸ 1899. Νέος ἀκόμη ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ κατώρθωσε νὰ ἀναδειχθῇ ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους ἐμπόρους τῆς Αἰγύπτου.

Αἱ δωρεαὶ τοῦ Ἀβέρωφ ὑπῆρξαν πολλαί. Ἐκτός ἀπὸ τὴν ἰδιαιτέραν τοῦ πατρίδα, τὸ Μέτσοβον, καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Κοινότητα τῆς Ἀλεξανδρείας, τὸν ἀπασχόλησε καὶ ἡ Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Πατρίδι. Μὲ δωρεάν τοῦ ἀπετελείωσε τὸ Μετσόβιον Πολυτεχνεῖον, μὲ χρήματά τοῦ κατεσκευάσθησαν καὶ ἐστήθησαν οἱ ἀνδριάντες τοῦ Ρήγα Φεραίου καὶ τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ε' ἔμπροσθεν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἐκτίσθη ἡ Σχολὴ τῶν Εὐελπίδων, αἱ ὁμώνυμοὶ τοῦ φυλακαὶ Ἀθηνῶν καὶ ἀνεκαινίσθη τὸ Παναθηναϊκὸν Στάδιον. Μὲ τὴν διαθήκην τοῦ ἀφιέρωσε σημαντικὸν μέρος τῆς περιουσίας τοῦ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κοινότητα τῆς Ἀλεξανδρείας, τὴν Γεωργικὴν Σχολὴν Λαρίσης, τὸ Ὠδεῖον Ἀθηνῶν, τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα τοῦ τὸ Μέτσοβον καὶ εἰς διάφορα ἰδρύματα. Ἡ σημαντικώτερα ὁμως δωρεὰ τοῦ Ἀβέρωφ ὑπῆρξεν ἡ χορήγησις μεγάλου ποσοῦ εἰς τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν τῆς Ἑλλάδος. Δι' αὐτὸ τὸ πρῶτον Ἑλληνικὸν θωρηκτὸν, πού ἐναυπηγήθη, ὠνομάσθη πρὸς τιμὴν τοῦ «Ἀβέρωφ».

Ἡ πατρίς μας, διὰ νὰ δείξη τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς πρὸς αὐτόν, τὸν ἀνεκέρυξε «Μέγαν ἔθνικὸν εὐεργέτην» καὶ ἔστησε τὸ ἀγαλμὰ τοῦ ἔμπροσθεν τοῦ Παναθηναϊκοῦ Σταδίου.

β'. Ἀνδρέας Συγγρός. Ἐγεννήθη εἰς Χίον καί, παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ πατρὸς τοῦ νὰ γίνῃ ἐπιστήμων, ἠσχολήθη ἀπὸ νεαρωτάτης ἡλικίας μὲ τὸ ἐμπόριον, ὅπου ηὔδοκίμησε πολὺ. Ἐγκατεστάθη εἰς Κων/πολιν καὶ εἰς ἡλικίαν 22 περίπου ἐτῶν ἦτο ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους ἐμπόρους τῆς ἐποχῆς τοῦ.

Τὴν μεγάλην τοῦ περιουσίαν ὁ Συγγρός ἐχρησιμοποίησεν εἰς πολυποικίλους δωρεάς. Τὰ μουσεῖα Ὀλυμπίας καὶ Δελφῶν, διάφορα φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα τῆς Θεσσαλονίκης, τὰ νοσοκομεῖα Συγγροῦ καὶ «Εὐαγγελισμὸς» τῶν Ἀθηνῶν, τὸ ἐργαστήριον ἀτόρων γυναικῶν, αἱ Σωφρονιστικαὶ φυλακαὶ, τὸ μέγα κληροδότημὰ τοῦ διὰ

Γ. Ἀβέρωφ

Ἄνδρ. Συγγρός

τά Δημοτικά Σχολεία και τὸ Μετ. Ταμείον Δημ. Ὑπαλλήλων ὑπῆρξαν τὰ ἀποτελέσματα τῶν μεγάλων δωρεῶν τοῦ Συγγροῦ. Δικαίως λοιπὸν οὗτος θεωρεῖται καὶ τιμᾶται ὡς μέγας ἐθνικὸς εὐεργέτης.

γ'. **Ἰωάννης Βαρβάκης.** Ἐγενήθη εἰς τὰ Ψαρὰ τὸ 1750 καὶ ἀπέθανεν εἰς Ζάκυνθον τὸ 1825. Ὁ Βαρβάκης ἐπλούτισεν εἰς τὴν Ρωσίαν, ὅπου εἶχε

Ἰωάννης Βαρβάκης

καταφύγει κληρονομήσας ἀπὸ τοῦ Τούρκου. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν Ἑλλάδα διέθεσε τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς περιουσίας του διὰ τὴν ἴδρυσιν καὶ συντήρησιν Λυκείου εἰς Ἀθήνας, τὸ ὅποιον φέρει τὸ ὄνομα του (Βαρβάκειον). Μὲ χρήματά του ἐπίσης ἐξηγοράσθησαν αἰχμάλωτοι Ἑλληνικαὶ οικογένεια καὶ ἔγινεν ἡ ἀνοικοδόμησις τῆς πόλεως τῶν Ψαρῶν, ποῦ εἶχε καταστραφῆ ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Ἡ ἐθνικὴ εὐγνωμοσύνη διὰ τὸν ἐθνικὸν εὐεργετην Βαρβάκην ἐκδηλώνεται μὲ τὸν ἀνδριάντα του, ὁ ὁποῖος ἐστήθη εἰς τὸν κήπον τοῦ Ζαπείου.

δ'. **Κωνσταντῖνος καὶ Εὐάγγελος Ζάππαι.** Κατάγονται ἀπὸ τὸ Λάμποβον τῆς Ἡπείρου, ἀπέκτησαν τὴν περιουσίαν των, ἰδίως ὁ Κων/τῖνος, εἰς τὸ Βουκουρέστιον καὶ τὴν διέθεσαν εἰς διαφόρους ἀγαθοεργίας. Ἰδρυσαν εἰς Κων/πολιν τὸ Ζάππειον Παρθεναγωγεῖον, εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν διάφορα σχολεῖα (Ζάππεια), ὅπως ἐπίσης καὶ εἰς τὸ Λάμποβον. Ἐκτίσαν εἰς Ἀθήνας τὸ κτίριον τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἐκθέσεων, τὸ ὀραιότατον Ζάππειον. Καὶ μετὰ τὸν θάνατόν των ἐκληροδότησαν ὀλόκληρον τὴν μεγάλην περιουσίαν των εἰς τὴν πατρίδα. Οἱ ἀνδριάντες τῶν δύο ἀδελφῶν ἔχουν στηθῆ πρὸ τοῦ κτηρίου τοῦ Ζαπείου.

ε'. **Ἀπόστολος Ἀρσάκης.** Ἡπειρώτης ἀπὸ τὸ χωρίον Χοταχόβα. Ἐγενήθη τὸ 1729 καὶ ἀπέθανε τὸ 1874. Ἐσπούδασεν ἰατρὸς εἰς τὴν ἰατρικὴν σχολὴν τῆς Σαξωνίας καὶ κατόπιν ἐγκατεστάθη εἰς Βουκουρέστιον. Ὁ Ἀρσάκης εἶναι γνωστὸς ὡς ἐθνικὸς εὐεργέτης ἀπὸ τὴν μεγάλην του δωρεάν, ποῦ ἔκαμε εἰς τὴν Φιλεκπαιδευτικὴν Ἐταιρείαν τῶν Ἀθηνῶν. Μὲ τὴν δωρεάν αὐτὴν ἐπερατώθη τὸ κτίριον τοῦ Ἀρσακείου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Πανεπιστημίου, ὅπου ἐστεγάσθη τὸ ὁμώνυμόν του Παρθεναγωγεῖον. Σήμερον λειτουργεῖ Παιδαγωγικὴ Ἀκαδημία καὶ Γυμνάσιον Θελέων εἰς τὸ Ψυχικόν, τὰ ὅποια φέρουν τὸ ὄνομα τοῦ Ἀρσάκη (Ἀρσάκειον) καὶ συντηροῦνται ἀπὸ τὴν Φιλεκπαιδευτικὴν Ἐταιρείαν.

στ'. Σίμων Σίνας. Έγεννήθη εις την Βιέννην τὸ 1810 καὶ ἀπέθανε τὸ 1876. Κατήγετο ἀπὸ τὴν Μοσχόπολιν τῆς Μακεδονίας καὶ ἐχρημάτισε πρεσβευτῆς τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Βιέννην, τὸ Βερολίνον καὶ τὸ Μόναχον. Τὸ 1856 προσέφερε τὰ χρήματα, ποὺ ἐχρειάζοντο, διὰ νὰ κτισθῆ τὸ κτίριον τῆς Ἀκαδημίας εἰς Ἀθήνας, τὸ ὁποῖον πρὸς τιμὴν του ὀνομάζεται καὶ Σιναια Ἀκαδημία.

Σ. Σίνας

4. Ἡρωικαὶ προσωπικότητες τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας

Παραδείγματα ἥρωισμοῦ, αὐταπαρνήσεως καὶ αὐτοθυσίας ἀφθονοῦν εἰς τὰς σελίδας τῆς ἐθνικῆς μας ἱστορίας. Ἀπὸ τὰ παλαιότατα χρόνια μέχρι σήμερον πολλοὶ Ἕλληνες διεκρίθησαν κατὰ τοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνας διὰ τὸν ἥρωισμόν των καὶ δὲν ἐδίστασαν νὰ θυσιάσουν, εἰς πολλὰς περιπτώσεις, τὴν ζωὴν των διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος. Οὗτοι ἀνεδείχθησαν ἥρωϊκαὶ προσωπικότητες καὶ προκαλοῦν τὸν θαυμασμόν καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην ὅλων ἡμῶν. Κατωτέρω θὰ ἀναφέρωμεν μερικὰς χαρακτηριστικὰς περιπτώσεις ἥρωϊκῶν πράξεων ἀρχίζοντες ἀπὸ τὰ ἀρχαιοτάτα χρόνια.

Ὁ Κόδρος, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀθηνῶν, πληροφορηθεὶς τὸν χρησμόν τοῦ μαντείου ἐθυσίασεν ἐκουσίως τὴν ζωὴν του διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος του.

Ὁ Λεωνίδας, ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης, καὶ οἱ Τριακόσιοι του ἔπασαν τὸ 480 π. Χ. μαχόμενοι εἰς τὸ στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν, πιστοὶ εἰς τὸ πρὸς τὴν πατρίδα καθῆκόν των, ἐνῶ ἠδύνατο νὰ ὑποχωρήσουν καὶ νὰ σωθοῦν.

Ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος, ὁ τελευταῖος Βυζαντινὸς αὐτοκράτωρ, ἂν καὶ ἐβλεπε τὸν βέβαιον κίνδυνον τῆς ζωῆς του καὶ τὴν ἀσφαλῆ ἄλωσιν τῆς Κων πόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων, παρέμεινε πιστὸς εἰς τὸ καθῆκόν του καὶ ἔπεσεν μαχόμενος ἔμπροσθεν τῆς πύλης τοῦ Ρωμανοῦ, ἐνῶ ἠδύνατο νὰ παραδώσῃ τὴν πόλιν καὶ νὰ φύγῃ εἰς Πελοπόννησον, ὅπως εἶχον προτείνει εἰς αὐτὸν οἱ Τούρκοι.

Ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ε΄ δὲν ἐδίστασε νὰ παραμείνῃ πλησίον τοῦ ποιμνίου του εἰς Κων/πολιν καὶ νὰ ὑποστῆ τὸν δι' ἀπαγχονισμοῦ θάνατον, πιστὸς εἰς τὸ πρὸς τὸ ἔθνος καὶ τὴν ἐκκλησίαν καθῆκόν του.

Ὁ Ἀθανάσιος Διάκος καὶ τὰ παλληκάρια του εἰς τὴν Ἀλαμάναν μετὰ τὸ

ἐπακολούθησαν ἥρωικὸν μαρτύριόν του ὑπῆρξε τυπικὸν παράδειγμα ἥρωισμοῦ καὶ αὐτοθυσίας διὰ τὴν πατρίδα.

Τὰ **ὀλοκαυτώματα** τοῦ Κουγκίου μὲ τὸν Σαμουήλ, τοῦ Μεσολογγίου μὲ τὸν Κασάλην καὶ τοῦ Ἀρκαδίου μὲ τὸν Γαβριήλ εἶναι ἥρωικαὶ πράξεις ἀφθάστου μεγαλείου.

Ὁ **χορὸς τοῦ Ζαλόγγου** ἐξ ἄλλου καὶ τῆς Ἀραπίτσας τῆς Ναούσης εἶναι δύο ὑπέροχα παραδείγματα ὁμαδικοῦ ἥρωισμοῦ καὶ αὐτοθυσίας Ἑλληνίδων. Πόσα ἄλλωστε τοιαῦτα παραδείγματα ἥρωισμοῦ καὶ αὐτοθυσίας ἀπλῶν ἀνθρώπων δὲν ἔχει νὰ διηγηθῇ ὁ καθείς μας ἀπὸ τὴν καθημερινὴν ζωὴν.

Ἡ ἀνδρεία, ἡ αὐταπάρνησις καὶ ἡ αὐτοθυσία εἶναι προτερήματα τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς. Καὶ πάντοτε, ὅταν κινδυνεύῃ ἡ πατρίς ἢ ἀπαιτῆ τοῦτο τὸ συμφέρον τοῦ συνόλου, θὰ ἐμφανίζονται παραδείγματα ὁμαδικοῦ καὶ ἀτομικοῦ ἥρωισμοῦ καὶ αὐτοθυσίας.

5. Πολιτικαὶ προσωπικότητες

α'. Ἰωάννης Καποδίστριας. Ὁ Καποδίστριας ἦτο ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους πολιτικούς τῆς πατρίδος μας. Ἐγεννήθη εἰς Κέρκυραν τὸ 1776, ἐπούδασεν ἰατρικὴν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὸ 1798 ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Κέρκυραν, τὴν ὁποίαν κατείχον τότε οἱ Γάλλοι. Εἰς Κέρκυραν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἔκαμε τὰ πρῶτα βήματα εἰς τὴν πολιτικὴν ὁ νεαρὸς τότε Καποδίστριας. Τὸ ἔτος 1803 διωρίσθη γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας καὶ ἀνέλαβε τὴν ἐκπροσώπησιν τῆς Ἐπτανήσου εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Μετὰ τὸν Γαλλορωσικὸν πόλεμον (1807) ὁ Καποδίστριας ἦλθεν εἰς τὴν Πετροῦπολιν καὶ εἰσηλθὼν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Τσάρου ὡς «σύμβουλος τοῦ κράτους».

1. Καποδίστριας

Ἀπὸ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἀρχίζει κυρίως ἡ πολιτικὴ του σταδιοδρομία. Ἀνέρχεται ὅλας τὰς βαθμίδας τῆς πολιτικῆς καὶ τὸ 1815 διορίζεται ἀπὸ τὸν Τσάρον ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσίας. Ἀπὸ τὴν θέσιν αὐτὴν ὁ Καποδίστριας προσέφερε πολλὰς ὑπηρεσίας εἰς τοὺς ὑποδοῦλους Ἕλληνας.

Τὴν 14ην Ἀπριλίου 1827 ἐκλέγεται ἀπὸ τὴν ἐθνικὴν Συνέλευσιν τῶ

Ἑλλήνων Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος, ἔρχεται εἰς τὸ Ναύπλιον, πρωτεύουσαν τότε τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, καὶ τὴν 13ην Ἰανουαρίου 1828 ἀναλαμβάνει τὰ νέα του καθήκοντα. Ὡς Κυβερνήτης ἔστρεψε κυρίως τὴν προσοχὴν του εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς γεωργίας, τῆς κτηνοτροφίας, τῆς ναυτιλίας καὶ τοῦ ἐμπορίου. Διήρесе τὴν χώραν εἰς τοπικὰς διοικήσεις (νομοῦς) καὶ ἐφρόντισε διὰ τὴν ὑγείαν τοῦ λαοῦ, ἰδρύσας ὑγειονομικὰς ὑπηρεσίας. Ὄργάνωσε τὴν ταχυδρομικὴν ὑπηρεσίαν καὶ διὰ νὰ διευκολύνῃ τὰς συναλλαγὰς καὶ τὸ ἐμπόριον ἰδρυσε Τράπεζαν καὶ ἔκοψε τὰ πρῶτα ἐθνικὰ νομίσματα.

Ὁ Καποδίστριας εἰργάσθη ἰδιαιτέρως διὰ τὴν πνευματικὴν ἐξύψωσιν τοῦ λαοῦ. Ἰδρυσε πλεῖστα Δημοτικὰ σχολεῖα, καθὼς καὶ Διδασκαλεῖον διὰ τὴν μόρφωσιν διδασκάλων. Ἰδρυσεν ἀκόμη πολλὰ ἀγροτικὰ σχολεῖα καὶ ἡσχολήθη ἰδιαιτέρως μὲ τὴν ὀργάνωσιν τακτικοῦ στρατοῦ, ἰδρύσας τὴν Στρατιωτικὴν Σχολὴν Εὐελπίδων.

Ὁ Καποδίστριας ἔθεσεν εἰς ἐφαρμογὴν τὸν νέον ἀστικὸν κώδικα καὶ πρόχειρον ποινικὸν καὶ ἐμπορικὸν δίκαιον καὶ ὀργάνωσε τὰ δικαστήρια τοῦ κράτους. Εἰς τὸ δύσκολον καὶ ἐπίπονον αὐτὸ ἔργον εἶχε συνεργάτας τὸν Κολοκοτρώνην, τὸν Κανάρην καὶ τὸν Δημ. Ὑψηλάντην.

Ὁ Καποδίστριας ἐδολοφονήθη εἰς τὸ Ναύπλιον τὴν 21ην Σεπτεμβρίου τοῦ 1831, ἡμέραν Κυριακὴν, ἐνῶ μετέβαιεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀπὸ τοῦς Μαυρομαχалаίους, ποὺ ἦσαν ἀντίθετοί του. Τὸ πτώμα του μετεφέρθη καὶ ἐτάφη εἰς τὴν Κέρκυραν. Ὁ ἀνδριάς του εὐρίσκεται εἰς τὸ Ναύπλιον, τὴν Κέρκυραν, καθὼς καὶ πρὸ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

β'. Ὁ Χαρίλαος Τρικούπης. Ἐγεννήθη τὸ 1832 εἰς τὸ Ναύπλιον. Ἐσπούδασε νομικὰ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν καὶ συνεπλήρωσε τὰς σπουδὰς του εἰς Παρισίους. Ὄταν ἐτελείωσε τὰς σπουδὰς του ἠκολούθησε τὸν πατέρα του, ὁ ὁποῖος ἦτο πρεσβευτὴς τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ Λονδίνον, καὶ ἔγινεν ἰδιαίτερος γραμματεὺς του. Τὸ 1852 μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ πατρὸς του διορίσθη ἀναπληρωτὴς του ὡς Ἐπιτετραμμένος τῆς Ἑλλάδος. Ἀργότερον παρητήθη ἀπὸ τὸ διπλωματικὸν στάδιον καὶ τὸ 1865 ἐξελέγη βουλευτὴς Μεσολογγίου. Τὸ ἐπόμενον ἔτος ἔγινεν ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν εἰς τὴν Κυβερνήσιν Κουμουνδούρου. Τὸ 1872 ἰδρυσεν ἰδικὸν του κόμμα καὶ τὸ 1875 ἐσχημάτισε διὰ πρώτην φοράν κυβέρνησιν.

Ὁ Τρικούπης ὑπῆρξε μέγας πολιτικὸς καὶ τὸ ἔργον του εἶναι σημαντικόν. Ἐπέτυχε τὴν ἀνάπτυξιν τῶν φυσικῶν πόρων τῆς χώρας καὶ κατεσκεύασε σιδηροδρομικὸν δίκτυον. Συνέπεια τούτων ὑπῆρξε νὰ ἀδηθοῦν ἀμέσως τὰ ἔσοδα τοῦ κράτους καὶ νὰ κατασκευασθοῦν τρία θωρηκτά, τὰ ὁποῖα κατέστησαν τὴν Ἑλλάδα ὑπολογίσιμον ναυτικὸν παράγοντα εἰς τὴν Μεσόγειον.

Ἐπί τῆς ἐποχῆς ἐπίσης τοῦ Τρικούπη συνετελέσθη καὶ ἡ διάνοιξις τῆς διώρυγος τῆς Κορίνθου.

Ὁ Τρικούπης ὑπῆρξε πραγματικὸς ἀναμορφωτὴς τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τῆς πατρίδος μας. Εἶχε χαρακτῆρα ἰσχυρόν, πνεῦμα διεισδυτικὸν καὶ εὐφύε, ἦτο ἐργατικώτατος μὲ τεραστίαν ἀντοχήν. Τὸ 1895 μετὰ λαμπρὰν διακυβέρνησιν ἀπεσύρθη ἀπὸ τὴν πολιτικὴν καὶ αὐτοεξωρίσθη εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅπου καὶ ἀπέθανε (1896).

Ἡ πατρίς μας, ἐκτιμῶσα τὰς ὑπηρεσίας του, ἔστησε τὸν ἀνδριάντα του εἰς τὸ προαύλιον τῆς παλαιᾶς Βουλῆς.

Τὸ παρὸν βιβλίον «Ἀγωγή τοῦ Πολίτου Γεωρ. Δ. Παπαϊωάννου πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς Ε' τάξεως» εἶναι ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον του τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς μὲ τὸ Α' Μῆρος τοῦ ὑπὸ τὰ ὀνόματα Γεωρ. Δ. Παπαϊωάννου καὶ Χ. Θ. Μηχιώτου ἐγκριθέντος ὑπὸ τοῦ Σ/σδ Ὑπουργείου Παιδείας βιβλίου «Ἀγωγή τοῦ Πολίτου διὰ τοὺς μαθητὰς τῶν Ε' καὶ ΣΤ' τάξεων τοῦ Δημ. Σχολείου».

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

ΠΑΤΡΙΣ

	Σελίς
1. Ἡ στενωτέρα καὶ εὐρύτερα πατρίς	3
2. Ἡ Ἑλληνικὴ φύλη	5
3. Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα	6
4. Ἑλληνικά ἦθη καὶ ἔθιμα, παραδόσεις	8
5. Ἐθνικά ἰδανικά	10
6. Προτερήματα ἢ ἐλαττώματα τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς	12

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

ΘΡΗΣΚΕΙΑ

1. Ἡ σημασία τῆς θρησκείας διὰ τὸν Ἑλληνισμόν	17
2. Ἡ Ὀρθόδοξος Χριστιανικὴ Ἐκκλησία	19

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

1. Μέλη τῆς οἰκογενείας	23
2. Βαθμοὶ συγγενείας	24
3. Ὑποχρεώσεις πρὸς τὴν οἰκογένειαν	25
4. Οἰκογενειακὸν ἄσυλον	27

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

1. Ἡ σημασία τῆς ἐκπαίδευσως	28
2. Στοιχειώδης ἐκπαίδευσις	29
3. Μέση ἐκπαίδευσις	29
4. Ἀνωτέρα καὶ Ἀνωτάτη ἐκπαίδευσις	30
5. Ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις καὶ ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμὸς	31
6. Τύπος καὶ ραδιόφωνον	33
7. Ἐδεργέται τῆς ἐκπαίδευσως	33
8. Οἱ Ἕλληνες ἔθνος ἐκπαιδευτικὸν	34
9. Ὁ ἀναλφαβητισμὸς εἰς τὴν Ἑλλάδα	35

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

ΕΘΝΙΚΑ ΣΥΜΒΟΛΑ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΑ

1. Ἡ σημαία	37
2. Ἐθνικὸν στέμμα-Ἐθνόσημον	41
3. Μνημεῖον Ἀγνώστου Στρατιώτου-Ἡρῶα πεσόντων	42

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

ΕΘΝΙΚΑΙ ΕΟΡΤΑΙ ΚΑΙ ΕΠΕΤΕΙΟΙ

	Σελίς
1. Ἡ 25η Μαρτίου	44
2. Ἡ 28η Ὀκτωβρίου	44
3. Τοπικαὶ ἔθνικαὶ εὐορταὶ	45

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

ΕΘΝΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ

1. Τί εἶναι ἔθνικὸς ὕμνος	46
2. Τὸ προοίμιον τοῦ ἔθνικου ὕμνου	46

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΙΣ

1. Τὸ χρῆμα	50
2. Αἱ τράπεζαι καὶ τὰ ταμειυτήρια	51
3. Κοινωνικαὶ ἀσφαλίσεις	53
4. Ἐθνικὸς πλοῦτος καὶ ἔθνικὸν εἰσόδημα	53
5. Ἡ φορολογία	56
6. Ὁ δημόσιος προϋπολογισμὸς	57

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

1. Ἐξάιρετοι πράξεις, βραβευόμεναι ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν	59
2. Μεγάλα ἔθνικα γεγονότα	60
3. Μεγάλα διεθνή γεγονότα	61

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Ἡ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΑ ΕΡΓΑ ΜΕΓΑΛΩΝ ΑΝΔΡΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

1. Σοφοὶ καὶ μεγάλοι ἄνδρες τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος	62
2. Ἐθνικοὶ ποιηταὶ	70
3. Ἐθνικοὶ εὐεργέται	72
4. Ἡρωϊκαὶ προσωπικότητες τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας	75
5. Πολιτικαὶ προσωπικότητες	76

ΤΕΛΟΣ

024000028039

